

Revistă de cultură, literatură și artă

Seria a III-a,
an VIII, nr. 3 (63),
martie 2007
Cluj-Napoca

IMPORTANT:

Potrivit art. 206 C.P., responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului aparține autorului. De asemenea, în cazul unor agenții de presă, pagini de internet și personalități citate, responsabilitatea juridică le aparține.

CUPRINS

Liviu MORARIU	
Memento	2
Iulius IANCU (Israel)	
Poeme	4
Miron SCOROBETE	
Tăblița de lut	5
Poezii în corespondență	9
Radu CÂRNECI	
Muntele statorniciei	10
Aurel BODIU	
Ninsoare fără margini	14
Teofil RĂCHIȚEANU	
Poeme	15
Adrian MUNTEANU	
Orbul meu...	20
Anghel DUMBRĂVEANU	
Poeme	28
Constantin CUBLEȘAN	
Un trubadur (Horea Bădescu)	35
V. FANACHE	
"Patimile" lui Teofil Răchițeanu	37
Victor ȚARINĂ	
Poezii	40
Ion BUZAȘI	
Petru Poantă: Clujul meu	43
Hanna BOTA	
Jurnalul unui nabi	45
Valeria MANTA TĂICUȚU	
Parolă pentru Bunavestire	47
Liviu NANU	
Poeme	50
Adrian ȚIION	
Înserarea ființei	52
V. MILESCU, D. PUIA-DUMITRESCU, R. CREȚU, V. DUȚU	
Poeme	54
Dumitru CERNA	
Panait Cerna, despre debutul...	59
Dan BRUDAȘCU	
Octavian Goga și Francmasoneria	62
Nick SAVA (Canada)	
În care Păcală...	76
Daniela GÎFU	
Figurile retorice...	79
Călători clujeni în Italia	85
Ion CRISTOFOR	
Collete Nys-Mazure	86
Medalion Antigona Kefala (Australia)	90
Agendă culturală	97

Dr. LIVIU MORARIU
fost asistent universitar al Clinicii Infantile

MEMENTO: Epurările politice ale cadrelor universitare de la clinicile din Cluj-Napoca din 1948

A sosit timpul ca la dosarul voluminos al crimelor comunismului să mai adăugăm una din cele mai nedrepte și rușinoase fapte: „epurarea cadrelor medicale universitare” din Cluj, București, Iași și Timișoara. Dosarul de care vorbesc este o „etapă firească, înainte de procesul comunismului”, care sperăm că va avea loc cât mai curând – ne rămâne ca „lait motiv” cuvântarea președintelui României – d-nul Traian Băsescu în care marchează că „regimul comunist din România a fost nelegitim și criminal”.

E momentul să luminăm „întunecata” conspirație ce a avut loc în primele luni ale anului 1948, la care au participat: activul de partid format din: membrii de partid aleși, unii șefi de clinici ce făceau parte din partidul comunist, ex. prof. Axente Iancu, șeful clinicii infantile, informatorii siguranței precum și unii laboranți doritori să se afirme prin aplicarea luptei de clasă.

Ședințele s-au ținut în secret în „ungherele întunecoase ale sediilor de partid”. Cele mai valoroase cadre medicale au fost aruncate pur și simplu în stradă pentru „vina” de a nu fi acceptat înscrierea în P.C.R. și colaborarea cu „siguranța” sau pur și simplu pentru faptul că stăteau în calea unor colegi, mai puțin înzestrați – dar cu dosar „bun” de cadre. Conducătorul acțiunii a fost faimosul prof. Mihail Kernbach, care va ajunge în curând decanul Facultății de Medicină, șeful catedrei de medicină legală.

Abia după ce cadrele „epurate” au părăsit clinicile s-a văzut că locul lor a fost ocupat numai de cei cu „carnetul roșu” sau de către elemente de mult suspectate că au semnat pactul cu diavolul. Celor epurați nu le rămânea decât să părăsească clinicile universitare în care lucraseră, cu toată dragostea lor la îngrijirea bolnavilor și să renunțe la idealurile științifice. Cu multă indignare ne-am dat seama că ei se înscrieră în P.C.R. în taină, sperând că nu se va afla, căci în acel timp ședințele O.B. erau secrete. Comuniștii au lansat sintagma că: „nu există om care să nu poată fi înlocuit”. Timpul care s-a scurs de atunci a demonstrat concludent unde a dus „selecționarea” cadrelor medicale pe baza „dosarului” de cadre și a carnetului de partid.

Ca o culme a perfidiei, li s-a transmis neoficial celor epurați că trebuie să părăsească clinicile, fără ca cineva din conducere să stea de vorbă cu ei. De asemenea, nu li s-a înmănat nici un fel de act oficial de justificare a epurării. Cei epurați au părăsit, în cea mai mare parte Clujul, unii risipindu-

se în toate părțile țării, alții plecând în exil. Scriitorul Ion Cârja, fost deținut politic, stabilit apoi în S.U.A., în cartea sa *Canalul morții* apărută în 1974, vorbind de acele timpuri afirmă: „oamenii începuseră să devină timorați, să-și piardă încrederea în drepturile lor și în eficacitatea legii”.

Prin „așa zisa” reformă a învățământului universitar din România anulul 1948, în realitate o epurare politică, toată elita corpului didactic a tuturor universităților din țară a fost eliminată. Dintre cei comprimați și „transferați” din oficiu de la Clinicile universitare din Cluj amintim pe: prof. dr. Prăgoi – ortoped – mutat la Petroșani, conf. dr. Borza – chirurg – la Abrud, dr. Puiu Vespanian la Lupeni etc., etc. Facultatea de medicină din Cluj a peirdut atunci pe prof. G. Buzoianu de la catedra de O.R.L., pe prof. dr. Victor Papilian de la Anatomie, prof. dr. Marius Hângănuțiu de la Balneologie, prof. I. Stoichița de la Igiena generală, prof. Iuliu Moldovan – directorul Institutului Pasteur, conf. Zeno Borza de la Chirurgie și un mare număr (în total 92) de asistenți și preparatori.

Pe bună dreptate scriitorul medic Victor Coroianu, fost asistent al prof. Ion Goia – el însuși epurat – numește lista celor comprimați „lista îndurerăților”. Iată numele lor după Monitorul Oficial: Mazilu Florica, Albu Ionel, Poruțiu Grigore, Ludu Aurel, Tudoraș Teodor, Ștefan Ion, Tache Costache, Macavei Ion, Aleman Mircea, Gherman Grigore, Beraru Constantin, Mețianu Cornel, Florescu Iosif, Ștefănescu Gh., Papilian-Stoichița Mihaela, Coroianu Victor, Stoicoiu Traian, Gavrilă Victor, Mircioiu Crișan, Baican Virgil, Rașcu Stavre, Coșereanu Aurel, Nemeș Zeno, Reteu Augustin, Cimoca Valer, Modran Liviu, Marșieu Ligia, Vaida Voevod, V. Pasarov, Iordan, Costache Horațiu, Aleman Arsilia, Sulică Marius, Rusu Victor, Crăciun Costache, Dănuțiu Ioan, Dan Geta, Crișan V., Boeriu Gh., Moga Gh., Husti Ileana, Gh. Stoian, Mușatescu, Sersea Valeria, Dănicel Mircea, Grigoriu Ioan, Gherman Grigore, Boiu Ana Maria, Runceanu C., Șovăilescu Lucia, Budai Romulus, Șerban Alexandru, Dăncilă Mircea, Micloș Emil, Emil Maior, Antonescu Maria, Fodor Octavian, Roșiu Dumitru, Boiu Zaharia, Strămbu Ioan, Dumitru Vasile, Martin Petru, Berariu Traian, Petrișor Gheorghe, Popp Horia, Agârbiceanu Tudor, Valer Traian, Sărbu Ion, Pop Octavian, Morariu Liviu, Lavinia Rusu-Păcurariu, Dogaru Marin, Dunca Crișan, Tudoranu Viorica, Căprariu Aurelia, Dumitraș Pavel, Șurtea Ștefan, Barbu Silvia, Mircea Luca, Tragor Sabina, Aleonte Mircea, Văleanu Ion, Nestor Ion, Mureșan Titus, Timoc Ion, Necrilescu N., Lucaci V., Ciortea I., Băbuțiu Inocențiu, Ghidrai Liviu și Lupaș Ion. A fost un dezastru didactic și organizatoric, dar pe comuniști nu-i interesa aceasta. Locurile „devenite” libere au fost imediat ocupate de incompetenți, fără experiență didactică, în majoritatea lor alogeni dar credincioși partidului comunist.

Să mulțumim Domnului ca aceste triste episoade din istoria noastră: ocupația sovietică și asuprirea comunistă cu toate consecințele ei, au

trecut – și astăzi ne aflăm în *comunitatea europeană* în care drepturile omului sunt respectate și astfel de crime morale – ca cele descrise aici – **NU** se mai pot repeta.

Iulius IANCU (Israel)

MI-E DOR

Mi-aduc aminte de școală și
învățători
De prieteni, cântece și flori
De cărți frumoase cu basme și
împărați.
Mi-e dor...

Plutele încă plutesc pe Bistrița și
Abator
Udând blocurile înalte de fier și
de beton

În locul căsuțelor scunde de ieri
cu copii veseli și zglobii
Mi-e dor...

Calci pe visuri, iluzii și morminte
Gândind la oameni buni de colosus
din țintirim
Nelinștiți de sirenele uzinelor și
ale pasarilor de otel
Mi-e dor...

REGRETE...

Pe cărările munților de multe ori
n-am umblat
Nici răsăritul soarelui de acolo
n-am privit.
În Bistrița destul nu m-am
scăldat
Și plutele fermecate nu m-au
legănat.

N-am cules multe flori din

grădină
Nici strânse-n buchet n-am
dăruit.
Mult timp de joacă n-am avut
Zâmbetul și râsul rar m-au
însoțit.

Dar anii au fugit repede-n zbor
Mereu după iluzii și himere.
Încrezător culorilor și vorbelor
efemere.
Regrete...

ELEGIA STRĂZII

Visez strada veche a străbunilor
Parcă văd bunicii și părinții mei
Strada scundă răsunătoare de
rugăciuni și psalmi
Strada copilăriei fermecate.

În zori fug la meșteșuguri și la
târg
Cufundați în griji și nevoi,
Capul ridicat spre Cer și
Dumnezeu
Implorând parnasa și sănătate.

Sabat răsună pașii oamenilor
spre sil
Acoperiți cu talitul învechit de
ani și lacrimi
Alergând la rugăciune și Tora
Cu ceata de copii veseli și
zglobii

A fost odată o stradă fermecată.

Miron SCOROBETE

~~TĂBLIȚA DE LUT~~

Pe însângerate câmpuri de luptă, la căratul poverilor copleșitoare, în liniștea meditativă din umbra unei sălcii, fâlfâind în vânt într'o goană mai aproape de zbor decât de fugă, cozile cailor prind cântecele cărora, când vor fi arcușe, le vor da drumul de pe corzile viorilor vibrânde.

* * *

Apele sunt lacrimile Pământului.

Gândiți-vă la toate izvoarele lui, la toate pâraiele, râurile și fluviile lui care curg necurmat.

Ce durere poate avea de o asemenea amploare încât lacrimile lui plânse să devină mări și oceane?!

* * *

De mult nu mi-au mai înflorit cireși în suflet. Azi, într'o zi înzăpezită frumos, minunea s'a petrecut.

* * *

Suntem crescători de vaci (cow-boy) și ne plac enorm mălaiul, cartofii și tutunul, ceea ce nu aveau nici dacii, nici romanii. E clar că nu ne putem trage decât din America.

* * *

Sunt naufragiat în mijlocul unui ocean. Am lansat în disperare nenumărate mesaje în sticle, dar la nici unul nu mi s'a răspuns. Mulțumesc lui Dumnezeu! Înțeleg prin aceasta că El e singurul care mă poate auzi cu adevărat. Concluzie esențială, la care însă n'aș fi ajuns dacă semenii, ieșind o clipă din nepăsarea lor, mi-ar fi sărit în ajutor.

* * *

Spre deosebire de creaționism care atribuind facerea lumii lui Dumnezeu o așază mai presus de logică, evoluționismul este cât se poate de logic (de aici decurgând capacitatea lui de a fi înțeles, ușurința cu care e acceptat). Creaționismul spune cum a făcut Dumnezeu lumea; evoluționismul arată cum ar fi procedat omul, dacă ar fi fost în stare s'o facă.

* * *

La lansarea cărții noastre *Norul de martori*, poetul și criticul literar Mircea Vaida Voevod, pornind de la acest titlu (care de fapt e o expresie a Sfântului Apostol Pavel din Epistola către Evrei), făcea o inspirată paralelă cu "norul

de aureole ce se întrepătrund” ale sfinților zugrăviți pe azurul zidurilor mănăstirii Voroneț.

Imaginea voronețeană, pe care desigur v-o amintiți, e o metaforă de geniu. Ea înfățișează un grup compact de martiri și mărturisitori ai credinței creștine. Cei din față se văd în întregime. Celor ce îi urmează nu li se văd decât fețele înconjurate de aureole. Celorlalți, pe măsură ce se îndepărtează spre fundal, nu li se mai văd decât părți din fețe, tot mai reduse, până când, rândurilor următoare, să nu li se mai zărească decât aureolele, întradevăr contopindu-se într'un nor de lumină.

Sunt cuprinse aici idealul și drumul parcurs de credincios: de la pământean la ființă cerească. Corpul, evident la început, se tot reduce de parcă s'ar dematerializa treptat, până când din el nu mai rămâne decât lumina pe care a purtat-o ascunsă în suflet și care în final îl absoarbe.

Parcă am asista la sublima transfigurare, la convertirea materiei în esența ei care e lumina divină.

* * *

Fără a fi câtuși de puțin rasiști, nu putem să nu observăm diferențele dintre felurile etniei. Ca și indivizii, neamurile au și ele trăsături proprii, definitorii, ceea ce conferă omenirii diversitate și armonie, deci farmec. Cei ce, dintr'o greșită interpretare a unității seminției umane, vor să facă din aceasta o soluție omogenă realizează o imagine orweliană, ca și cum pământul ar fi populat cu indivizi identici, clone ale unui prototip care nici nu se știe dacă e cel mai reușit, și chiar dacă ar fi, din multiplicarea lui la nesfârșit ar rezulta un coșmar.

Ca și indivizii deci, toate etniile au calități și defecte. Doar tendința de a-i atribui unui anume popor numai virtuți și a-l absolvi de orice slăbiciuni duce la poziții aberante care, cum s'a văzut până mai adineauri, au provocat în istorie adevărate catastrofe. Ideal e doar ca talerul balanței în care sunt așezate calitățile să tragă mai greu decât cel al defectelor și să se tindă ca acest "dezechilibru" să crească tot mai mult.

În privința aceasta, referindu-ne la noi, calitățile românilor, cu siguranță, nu după aprecieri proprii ci după cele ale străinilor care i-au cunoscut mai îndeaproape, depășesc cu mult defectele. Deocamdată, din interese obscure sau din simplă necunoaștere, imaginea pe care românii o au în străinătate nu este deloc corectă, acel portret fabricat nereprezentându-i. Avem însă toate motivele să fim optimiști și, odată cu integrarea în familia popoarelor europene, să avem certitudinea că vom fi văzuți așa cum suntem, fără lentile deformatoare.

Dar tot din respect pentru adevăr, trebuie să recunoaștem deschis și o realitate dureroasă, dureroasă la propriu, așa cum vom vedea imediat. Între acele puține defecte pe care le avem, există unul cu totul afurisit, care subminează toată grămada noastră de calități: apucătura noastră ca atunci

când apare între noi o valoare, în loc să o stimulăm să se dezvolte, să o înăbușim cât mai cu grabire.

Ca toate bunurile din lumea aceasta, inteligența e și ea limitată. Precum un organism, o colectivitate umană își va administra resursele de care dispune - între acestea inteligența fiind cea mai de preț - cu cât mai multă chibzuință, astfel ca din ele să scoată maximum de rezultate. Și așa se și întâmplă, cu excepția noastră. Încă nu s'a văzut popor care să se boicoteze pe sine. Noi o facem. În privința aceasta mă tem că nu suntem o raritate ci, așa cum ne place să ne prezentăm, un unicat. În vreme ce alte nații, de cum li se ivește un element superior dotat, nu știu ce să facă pentru a-i favoriza activitatea, de pe urma căreia, ea, nația, are de profitat, la noi, unde supradotații abundă, ne punem la lucru toată inventivitatea, din care avem de prisos, spre a-i înăbuși, iar dacă vreunul apucă totuși să se remarce cumva, spre a-l discredita și anula.

Ne mândrim cu Brâncuși, dar ce am făcut noi înșine pentru ca Brâncuși să fie ce este în raport cu ce au făcut francezii, americanii și alții? Ce ar fi Brâncuși în ochii noștri dacă aceia nu ni-l arătau cine e? Și la fel ne-am putea întreba în legătură cu Enescu, Cioran, Ionesco, Eliade, dar și cu alte celebrități din toate domeniile pe care străinătatea le-a știut prețui, dar care, rămase acasă, nu s'ar fi ales decât cu disprețul nostru unanim. Pe părintele Stăniloae, recunoscut de aceeași străinătate drept cel mai mare teolog al secolului XX, nu-l pomenim decât admonestându-l pentru o polemică purtată cu Lucian Blaga, fără a ne mai osteni să vedem despre ce a fost vorba și a constata că în acel duel dogmatic dreptatea era de partea teologului și nu a filosofului-poet. Eminescu, pe care azi îl adorăm, în timpul vieții n'a suferit atât de boli și de sărăcie, în vreme ce nulități pernicioase huzureau, cât de atacurile cele mai infame la care a fost supus sistematic.

Sau, ca să nu sărim cumva perimetrul politic, pe când delegația oficială română care cerea primirea noastră în Consiliul Europei era ținută pe coridoare, de la tribuna sălii de ședințe echipe de conaționali avertizau Europa să nu cumva să comită o asemenea negliobie, să nu cumva să-și facă de lucru cu noi pentru că suntem cei mai mari ticăloși.

Ne mirăm mereu cum de alții, mai puțin dotați și cu o țară mai săracă, uneori săracă de tot, reușesc, iar noi nu. Avem convingerea, și o declarăm repetat, că blestemul ne vine mereu de la alții care, geloși pe înzestrarea noastră, ne zădărnicesc orice întreprindem, fără a vedea că prima piedică, aceasta fiind adesea și cea fatală, rapid, până nu apucă alții să ne-o pună, ne-o punem noi înșine.

Am citit următoarea fabulă și am găsit-o cum nu se poate mai reală. Într-o zi, Sfântul Petru a vizitat iadul. Scaraoțchi, politician, l-a însoțit și i-a dat toate explicațiile necesare. Au ajuns lângă un cazan cu smoală înconjurat de o echipă de diavoli înarmați cu niște ciomege. Cum vreunul din cei ce fierbeau în cazan încerca să-și ridice capul deasupra, diavolii îl păleau și-l

scufundau mai adânc. Ce se întâmplă aici?, a întrebat Sfântul Petru. Acesta e cazanul francezilor, a precizat Tartorul. Ei mereu vor să iasă în față, dar subalternii mei au grijă să-i țină la respect. La alt cazan se petrecea același lucru. Aceștia sunt americanii, a explicat Scaraoțchi. Și lor le place să iasă în evidență, dar îi aranjăm noi. Dar aici?, a fost nedumerit Sfântul Petru. Lângă acest cazan de ce nu sunt diavoli? E cazanul românilor, a zis Scaraoțchi. Ei nu ne dau de lucru. Cum se ridică unul dintre ei, cum ceilalți îl trag înapoi de picioare.

Iar dacă nu ne vom lecu de această urâtă și păgubitoare plagă, mă tem că într-o bună zi în talerul acela cu grămada noastră de calități n'a mai rămas mare lucru, ele degradându-se iremediabil sub asaltul propriei noastre porniri spre autodistrugere.

* * *

Un bătrân sfrijit de post și rugăciuni, numai piele și os, se zbătea între viață și moarte. La un moment dat a crezut că a chiar murit și s'a trezit în fața porții raiului. Sfântul Petru, cum nu se prea înghesuia lumea într'acolo, se uita lungului și zdrăngănea cheile raiului în palmă, când s'a pomenit cu arătarea aceea scheletică la un pas de el.

- M'a chemat Domnul la El, a zis noul sosit.

- Să vedem dacă te-a chemat, a zis Sfântul Petru, și a început să răsfoiască niște catastife. Dar după ce le-a parcurs atent de câteva ori, după ce și-a pus și o pereche de ochelari și le-a mai luat o dată de la coadă la cap, a zis cu vădită părere de rău:

- Să știi că nu te găsesc aici!

- Nu se poate!... a început să se văicărească omul. Tu știi ce viață am dus.

- Știu, a zis Sfântul, numai că în viața aceea nu te-ai gândit decât la tine.

- Cum poți spune una ca asta, Sfinte Petre? Toată viața m'am gândit numai la Dumnezeu.

- Da, te-ai gândit atâta la Dumnezeu că nu ți-a mai rămas timp să te gândești și la aproapele. Asta însă nu te apropie cu nimic de rai, numai te îndepărtează.

- Nu m'am gândit la aproapele?, a strigat omul intrigat. Dar tot ce am avut - și am avut, har Domnului! - am dăruit săracilor.

- De dăruit ai dăruit, numai că nu de grija săracilor, ci de grija pentru tine. Tu n'ai dăruit pentru ca să se sature și să se încălzească cei lipsiți, ci pentru ca să ajungi tu aici. Asta nici nu se cheamă că ai dăruit, ci că ai vândut, și încă la suprapreț...

Omul a vrut să-l întrerupă, dar ce auzea i se părea atât de absurd încât nici n'a mai avut grai să protesteze.

- ...ca să fii scris în catastiful acesta, a continuat Sfântul. Ai făcut speculă, prietene, și încă ce speculă! Așa cum avarul adună tot, tu cu o avarie inversă ai dăruit tot, tot, să nu care cumva să rămână ceva

nevalorificat, neconvertit din lucru trecător în acțiune pentru veșnicie. Numai că Tatăl ceresc, în mila Sa nemărginită, încă nu te-a chemat. Încă trăiești. Du-te înapoi, acolo unde ți-e locul, și nu te mai îngriji de tine ci de alții ca să ajungă ei în rai. Când primul adus de tine se va prezenta aici, te poți întoarce. Atunci de bună seamă te voi găsi trecut în catastif.

Pe patul său, muribundul a deschis ochii, a suflat în lumânarea pe care cei apropiați i-o aprinseseră în mână și le-a întins-o.

- Puneți-o bine, a zis, S'ar putea să mai treacă multă vreme până să avem nevoie de ea.

(va urma)

POEZII ÎN CORESPONDENȚĂ: TEOFIL RĂCHIȚEANU CĂTRE MIRON SCOROBETE

Răchițele 22 ian. 2007

Domnul meu,

Iertați-mă pentru târziul în care vă scriu. Am așteptat să citesc **Dacia edenică**. Încă n-am ajuns la finele ei, căci nu poate fi citită ca oricare altă carte. E o carte pentru sufletul și gândul meu și vreau s-o pătrund cu gândul și sufletul. E o carte pe care o așteptam. Nu știam cine o va scrie, dar știam că cineva o scrie, căci e și pentru mine. Mă bucur că Dv. ați făcut-o. E o carte adânc pasionantă. Cu fiecare pagină citită am senzația că regăsesc rădăcini ale ființei mele, habitate ale, în alte timpuri, bătrânului meu suflet. De la N. Densușianu n-am citit cu atâta pasiune și interes o carte. Vă felicit din tot sufletul pentru performanța de a o fi scris. Sunt convins că o voi reciti-o de multe multe ori. O parcurg cu creionul în mână, îmi subliniez, pentru mine doar, pasajele care mă, cu asupra de măsură, interesează. Îmi va rămâne ca o carte de căpătâi, o adevărată "Carte a Neamului" cum ar zice dl. V. Fanache, și a sufletului meu. Voi recomanda-o copiilor mei, tuturor celor pe care-i știu că sunt cât de cât asemenea nouă, s-o citească, s-o creadă. Un dar mai frumos în acest început de nou an nu-mi puteam imagina. D-zeu să vă țină condeii, căci sfânt este! Cu mulțumiri, cu recunoștință și prețuire totală,

Teofil Răchițeanu

P.S. Mulțumiri alese pt. cele rostite despre mine la serata literară de la Cluj. A fost singura mea întâlnire cu publicul. Sunt fericit, cu asupra de măsură, că ați binevoit a fi și Dv. acolo Și n-am să uit niciodată căldura cu care ați spus ce ați spus. D-zeu să vă aibă în grațiile Lui căci mare și ales vă este sufletul.

Radu CĂRNECI

MUNTELE STATORNICIEI*

lui Nicolae Labiș,
la 70 de ani de la naștere

„... legat de stânca aceasta dobândită prin durere,
văd arborii respirând pacea neagră a morților
și surâsurile încremenite ale statuiilor...”

Seferis

1

Măreț, Muntele!

Aici, la țărnul Mării Neliniștite, zbuciumându-și
coroana apelor

aici, peste câmpiile văluitoare ale ierburilor
la neînvinsele armate ale pădurilor

aici păsările de duh

- pe căile cerului, ochii -

aici noi cu pământul în brațe, cu pământul în suflet
asfințind cu pământul în gură: cântec de naștere
și de năprasnică nuntă.

Măreț, Muntele!

La ferestrele timpului morții

(în orbitele lor

licăre praful eternității) viteji

rezistând morților năvălitori,

supunându-i rădăcinilor

morții noștri purtându-și sufletul steag:

voievozi cu

sceptre de aer și oșteni cu

arcuri de vânt

morții stirpei noastre

la ferestrele timpului.

Măreț, Muntele!
la temelie lui odihniți-vă, luptători
voi, care m-ați semănat!
Iată veacul despiciându-se -

așa cum ați voit -

iată tirania topindu-se ca o zgură otrăvitoare
înghițindu-se pe sine însuși ca o năpărcă
iată, prăbușindu-se în tină
statuile sângeroase!...

2

Muntele meu! modernă împărăție și dreptă se vrea
și totuși, o, durere, sângele tânăr
mai pâlpaie-n stingere
lovit mișelește, devreme plecând spre dincolo:
eroi ai gloriei fragede.
O, ticăloșii ale hidrei flămânde, iată, așa au pierit
vitejii în afara turnirurilor: fără armuri
și fără-de lăncii
fiecare doar cu flamura cuvântului îndrăznind...

(Acum, nopțile sunt ale visătorilor; tăcuți, ei pun
Muntelui lumini de colind:
rouă peste lacrimi, imn peste geamăt:
turme de stele miei zămisind
bărbații îndemn tainic înspre femei: duh către duh
la fecundarea cerurilor
trup către trup la bucurie pământului: visătorii!
Vin și miere le-aduc, miresme și roindându-le-n cale
Preot al iubirii iubirilor, Eu!...)

.....

3

La marginea dinspre apus a veacului: oamenii poartă
cununi de oțel, cu păsări de fier
zburând: drumuri în cosmos
ca într-o grădină apocaliptică

însă Dumnezeului din ei nici o îngenunchire!
Dar sufletele? Ce se vor face dacă ochiul din astră
nu le mai cheamă?
Și ce va fi cu inimile de vor rămâne mărunte
ca bobul de mei?
Adevăr zic vouă: ele stins vor înflori
și rodul lor pleavă se va chema!...

.....

4

(... în somn, visând, am lăcrimat, în tristețe
hălăduind către zi;
poleit, chipul Muntelui lucea ca într-o stingere;
lumea cutreiera Cetatea flămânzind, cerșind
puțini îmbuibându-se
și peste toate un soare scârbit. Atunci am strigat
în Piața Tăcerilor:
- Să vină înțelepții!
- iar ei au sosit îmbătrâniți
abia mișcându-se -:
- Dați tuturor Cuget, Măsură și Demnitate!
și îndrăzneală întru acestea."
Apoi:
- Unde sunt cei ce împart Legea?
- căscând s-au apropiat-:
- Dați fiecăruia după faptele sale! Pentru a se topi
noaptea fiți pătimiși în Dreptate:
fiecăruia o stea
spre-a se cunoaște!"
Apoi am chemat Poeții, pe adevărații poeți i-am chemat;
ci ei tăceau, neîncununați, tânjind după vinul cel bun
în ochi cu taina tainelor. Și mă priveau uimindu-se:
- Iată, le-am spus, Muntele îmbătrânește.
S-a îmbolnăvit.
Nu simțiți?
Se clatină de prea multe păcate!
Înooiți-! Sădiți grădini în formă de vis!
Semănați ode albastre, dulci elegii
rotunjiți doruri și nunți

și blânde bocete legănătoare!
Dăruțiți fiecăruia măcar un vers:
atunci vor sosi și privighetorile!..."
Iar adormiților paznici, cu furie, le-am strigat:
- Alungați zarafii și înșelătorii de suflete! Biciuiți-i
și azvârliți-i în pulberea nimicniciei!...
E timpul, în sfârșit, să turnăm statui
în bronzul bronzurilor: cugetul.
Fiți puternici și generoși!... Acum, aici,
lumea iese dintr-o lungă tristețe!
O, voi Înaintemergătorilor, începeți!...")

.....

5

... La pragul furtunilor, la țărmul Mării Neliniștite
înnoit Muntele meu se vrea!
Aici durerea durerilor sub lumina temătoare și iată
de peste zări pelerini ar dori să-mi guste aerul
și fructele și imnele
să-și așeze gândurile la raclele strămoșilor mei
și ale martirilor tineri.
Aici, ca dintr-o ceață primordială, o naștere grea
și iată pământurile și apele abia despărțindu-se
iar Muntele visează putere tânără
și fecioare înflorind: mirese ale unui timp dorit!

O, părinți neînvinși, o, eroi fără de vârstă, iarăși
sângele vostru călătorește
iarăși vrerea se-nalță din voi pentru noi, pentru
cei de după noi sosind
iarăși Poeții seamănă Cuvântul și păsări măiestre
îl poartă în toate punctele cardinale
și, la țărmul Mării Neliniștite, turme de vis pasc
ierburile trupului meu...

București,
decembrie 2006

Ninsoare fără margini

Daca fiecare profesor adevărat este unic, inconfundabil, de neînlocuit, exista, însa, profesori care, printr-o enigmatică voința a destinului de oameni și de creatori, devin simboluri ale epocilor în care traiesc și scriu astfel rămânând și pentru viitorime. Din aceasta ultima categorie face parte și profesorul Dumitru Pop, astazi disparut dintre noi, regretat deopotriva de prieteni, de cunoscuți, de studenți, de lumea universitară și de Clujul înfrigorat și cețos într-un început de decembrie. Se apropiau sarbatorile de iarna cu glasul clopoțelilor, al pocnetelor de bici, tropotul caprelor și urșilor, strigatele cetelor de colindatori, râsetele de argint ale copiilor. Dar în acest concert sublim, în acest an lipsește ceva... lipsește generoasa voce a profesorului Dumitru Pop. O singurătate grea apasa acest timp tragic al folclorului românesc, pe care l-a slujit precum soldatul ce-și face datoria fața de țara și poporul sau.

A trait dupa propriile reguli și a scris dupa propriile legi, a fost un om liber, lasând la o parte perisabilitatea modelor, pledând pentru eternele adevaruri pornite din conștiința și sufletul sau. Nu s-a temut de mistuitoarea truda scriitoriceasca, de cautari, de îndoieli, de eșec, nu și-a dorit Gloria efemera.

Într-un veac în care pragmatismul cotidian este ridicat la rang de principiu nu s-a sfiit sa iubeasca pâna la daruire de sine pe semenii sai, n-a avut complexe pentru sincera lui gingașie și delicatețe; a ascultat cu seninatate când i se spunea ca este “un idealist învechit”, un sentimental. A intuit sau chiar a știut mai mult ca noi despre viitor, lasându-ne coloanele unei moșteniri prin “Obiceiuri agrare în tradiția populara româneasca”, “Folcloristica Maramureșului”.

N-am încetat o clipa sa cred ca profesorul Dumitru Pop și existența sa au însemnat pentru mine nu numai o certitudine, certitudinea ca talentul “razbuna” totul, dar și o promisiune continua. L-am cunoscut în timpul cel mai frumos al vieții mele, student fiind la Universitatea clujeana. Obrazul îi era luminat de un zâmbet larg, acel zâmbet ce nu l-a parasit tot restul vieții. La vârsta mea de atunci nu am realizat cum realizez astazi ca, de fapt, mi-a dat acea șanasa rara de a crede eu însumi cu adevarat în mine. Daca astazi am facut ceva în domeniul folclorului, lui îi datorez! Profesorul Dumitru Pop mu a crescut dușmani, nu era omul sa creasca buruieni. De-ar fi avut neprieteni, graitori de rau și facatori de rele i-ar fi iertat înainte de a greși. Dadea cel dintâi binețe, ca orice dac și întindea primul mâna semn roman de prietenie. Și cred ca a facut de multe ori mai bine altora decât s-a gândit sa și-l faca sieși.

Palmele și inimile noastre vor pastra pentru totdeauna caldura mâinii sale, întinse cu înțelegere și afecțiune spre noi!

Drumul lui s-a oprit. Și a venit, a venit iarna, când frunza iubirilor s-a ridicat de deasupra inimii sale. Și-a lasat-o în ger, în gerul lacrimii, lângă o troița maramureșeana mereu arzând, mereu rasfrângându-se în noastra.

Teofil RĂCHIȚEANU

AZI SINGUR SÎNT CUM N-AM MAI FOST DE MULT

Azi singur sînt cum n-am mai fost de mult.
M-aș duce undeva și nu știu unde.
Ci stau și-n mine glasuri vechi ascult
Din alt timp venind, de din altunde ...

E parcă de la Styx un sunet vechi,
Întunecat-adînc, pe care tracul
Orfeu îl îngîină și nici un zeu
Tristeții sale nu-i aduse leacul ...

Ori de sirene poate e un cînt
Pe care, de-un catarg legat, Ulise,
Cu gîndul dus la Penelopa lui,
Îl auzi și nimeni nu-l ucise ...

Ori sunetu-i, adînc, al unor mări
Ce nu mai sînt de mult, de taine grele,
Ori, poate,-amar, întunecat ecou
Al nu știu cui de mult pierdut prin stele ...

Ori poate.n nordici codri, îndelung
Sunînd, sunînd un corn de-argint, departe,
Al prințului acela nibelung
Pierzîndu-se adînc, adînc în moarte ...

O, glasuri vechi, ecouri de demult,
Vechi melodii, auzului năluce!
Lăsînd, de-acum, al veacului tumult,
Cu voi, cu voi în alte lumi m-aș duce ...

Aș părăsi de tot acest pămînt,
La zeei mei străbuni m-aș duce-n stele
Dar singur sînt, neputincios și-nvins
Și raze nu-s să urc la voi pe ele! ...

O, MAI LAUD ȘI-ACUM PE ORFEU ...

O, mai laud și-acum pe Orfeu
Pe-un țărâm de Styx cum își înstrună lira,
Desăvîrșind întunecatul drum
Pe care, rea, i-l rostui Moira.

În nopți de gînd stau singur și ascult
Și-n mine-amarul cînt îndulce-și tonul
Și zeii sînt nepăsători și reci
Și-n mine Stynxul își înmoaie zvonul.

O, de pe-aici, învins, sufletul meu
Ar vrea la Styxul negru să se ducă.
Va fi bățîn de-acuma și Orfeu
Și-a obsosit chemînd **acea nălucă!** ...

PE-AICI ÎN TOT ȘI-N TOATE SÎNT ÎNVINS ...

Duceți-mă, de-acum, la zeii mei!
Am obosit. Și viața mi-i povară.
Chiar florile cu frumusețea lor
În mine-au învățat, de mult, să moară ...

O, tot mai triste stelele îmi sînt,
În mine mări mai nalt își suie plînsul,
În mine munții-s mai înalți, mai grei,
Pe-aici în tot și-n toate sînt învinsul ...

O, Doamne, de-o viață-mi stai ascuns,
Te-acoperă, a stelelor, frunzișul
Și teamă mi-i că nicăieri, nicicînd
Nu o să-ți aflu cuibul, ascunzișul! ...

CI TRECĂTOR SÎNT, DOAMNE, CA O ROUĂ ...

Ci trecător sînt, Doamne, ca o rouă,
Ca fluturii, ca florile, ca visul,
Sufletul meu spre ceruri n-are rază
Nanicînd nu va vedea el Paradisul!

Și ochii tăi, iubito, -s mai adânci
Singurătatea mea-și ogindă chipul
În apa lor. Ce-i azi va fi și mâini
Și în clepsidră-i mai puțin nisipul ...

Și Dumnezeu e gîrbov și bătrîn
Și, -n el închis, un cîntec vechi murmură.
Pe lîngă el vecia ca un rîu
De nicăieri spre niceirea cură ...

STELELOR

O, în genuni de cer, pierdute, voi,
Misterului flori reci, mie, năluca,
Din care, noaptea, -n vis, sufletul meu,
Flutur celest, un strop de rouă-aduce ...

O, cît aș vrea la voi, la voi s-ajung,
Cu voi, cu voi prin cer să merg, departe,
Pînă chiar dincolo de Timp,
De însuși Dumnezeu chiar și de moarte ...

Lin luminînd, în cerul vostru, voi
Ați fost, sînteți, veți fi întotdeauna.
Ci eu, pe-aici, un firicel, un bob
Din Marele Mister al Lumii numa ...

O, STELELOR, CÎT SÎNTEȚI VOI DE MULTE

O, stelelor, cît sînteți voi de multe
Și-adînc atît în ceruri depărtate
Și totuși singure acolo ... Parcă
Singurătății ochi, cu înghețate

Priviri a nu știu cui, de unde
Pe care ochii-mi nu îl vîd și care,
Fiind unde e, eu nu îl pot pătrunde,
Pe care-l chem în noapți, în fiecare

Ci El tăcînd, tăcînd adînc, nu știe
Cît mie-mi este chin, cît disperare,

El, lumii de nedezlegat enigmă,
Iar mie taina tainelor cea mare ...

PREA MI-I URÎT ÎN LUME! IA-MĂ LA TINE, MAMĂ!

O, dulcele în mine de-acum se face-amar,
Se mai devreme parcă în suflet face seară,
Voci de demult în mine aud, din alte lumi
Și umbre, umbre parcă mai des mă înconjoară ...

Și-s singur, tot mai singur și nopțile-s mai lungi
Și-adînci, adînci de parcă mai de-ntuneric grele
Și sufletu-mi de-acasă lipsește tot mai mult,
Trist peregrin prin tot mai îndepărtate stele ...

Tot mai tîrziu se face în vreme și e frig,
Mai tînguios o voce, de mult uitată, cheamă,
Zilele nopți mi-s lunge și nu mai dorm de mult,
Prea mi-i urît în lume! Ia-mă la tine, mamă! ...

RUGĂ DE SEARĂ

S-a dus buna la străbuna
Iară bunul la străbunul
Și-am rămas pe-aici, la dînșii
Singur, singur să bat drumul.

S-a dus mama, s-a dus tata
Unde se duc pururi morții
Și-am rămas pe-aici, de unul,
Stîlp de jale-n pragul porții.

De lumină fir subțire,
Rogu-Te, Doamne, îmi lasă
Să nu rătpcesc cărarea
Prin a ceață deasă, deasă! ...

UNDE DE MULT DORM AI TRISTEȚII ZEII ...

Ci mi-i tristețea astăzi ca o rouă,
O fără fund, fără de țărături mare,

Iar sufletu-mi în ea un iaht al morții
Spre nicăieri plutind – o arătare ...
Ci vine el de unde vin și norii
Și pierde-se unde se pierd și ei,
În de amar, de dor, de vis noiane
Unde de mult dorm ai Tristeții zei ...

PSALMI BĂTRÎNI, ÎMI PARE, -NGÎNĂ ...

Dumnezeu, de-acum, bătrîn,
Dintru Mănăstirea-l Sfîntă,
Într-un gînd al Său, pierdut
Psalmi bătrîni, îmi pare, -ngînă ...
Prin de chaos văi adînci
Tînguios ecouri sună,
Parcă mări ce nu mai sînt
Își în mine cînt îngînă ...

DIN TINE M-AM DESPRINS EU, DOAMNE!

Din Tine m-am desprins eu, Doamne.
Din gîndu-Ți gîndu-mi o fărîmă
În trecătorul gînd al lumii
Cu învelișul de țărînă ...
Strein în veacu-acesta, grea.mi e
Țărîna asta – o povară.
Vei risipi-o, Doamne, -n vînturi
Și-oi fi cu Tine una, iară ...

UMBRA UMBREI MELE STA ...

Umbra umbrei mele sta
Peste munți și sîngera,
Nimeni, nimeni n-o vedea,
Numa Domnul Dumnezeu,
Gîndurat, în carul Său,
Care peste umbra mea
Umbra Lui o așternea ...

(din volumul *“Lumina din lacrimă”*, aflat sub tipar)

Adrian MUNTEANU

ORBUL MEU PĂIENJENIȘ DE VORBE
(O Viziune a Lumii Simultane)

după romanele “ Acte originale, copii legalizate “ și
“ Compunere cu paralele inegale “ de Gheorghe Crăciun

DISTRIBUȚIA :
Vlad Ștefan
Luiza Ștefan
Octavian Costin
Bătrânul

O fereastră de dimensiuni mari, în planul doi, central, domină scena. Pare suspendată în gol. Pe două practicabile, în stânga și în dreapta ferestrei, la adâncimi diferite în planul scenei, sunt așezate un șevalet cu un tablou și respectiv un colț semnificând spațiul de lucru al unui scriitor.

Personajele intră în scenă pe timpi diferiți și nu o vor mai părăsi, indiferent dacă, pentru spații mai mari de timp, nu au replică.

Pauză de câțiva timpi.

Vlad: Mergeam pe stradă și trăiam acolo literatura propriei mele vieți. De parcă viața mea nu m-ar interesa decât pentru a face din ea o povestire. Dar eu nu stiu sa povestesc. Nimic interesant. Doar cioburi si faramce. Revenind in oras – o dorinta acuta pe care nu o stiam; sa privesc cum se schimba culorile toamnei; sa ratacesc la-ntamplare pe strazi; sa inspir aerul tare al ploii (*picaturi in cadere peste oameni si case; pe banda de asfalt si pe fiinta singuratica a mai multor copaci*) A puncta ceea ce ne scapă de obicei din vedere. **AMĂNUNTUL** cu firesc și **VIAȚA**. Important pentru imaginea încă nedefinită a zilei de azi.

Bătrînul: Odată ea mi-a povestit. La început Octavian, fiu-meu, îi spunea: „ De câte ori ne întâlnim sunt numai zile frumoase ”

Luiza: Prea puțin timp trăim sub aura unei blânde înfiorări: Uite, imi place textu` asta: „ Cel pe care-l iubesc mi-a spus că are nevoie de mine De aceea îmi port de grijă, îmi cercetez cu atenție drumul și mă tem de fiecare picătură de ploaie.Să nu mă doboare. „

Octavian: Sunt pe stradă și văd un terasament, niște șine și macaraua mobilă, cu trotuar dislocat, copaci înalți deasupra curțiilor. Ne întoarcem de la gară. Și băiețașul și el adormit de mult în ceea ce

am învățat să spun „pătuț”, sub plăpumioara lui și pe pernuța lui și... Eu acum în spate, mereu în spatele lor, mereu la urmă. Ele, soție și cumnată. Ne despărțim de ea, rămânem noi, femeie și bărbat, cărucior cu copil. Simțim deja mai mult că mâinile îngheață de tot, însă mai e puțin. Apoi ea singură. Femeie cu copil. Eu, bărbatul, tot mai în urmă, mai în urmă...pierdut. O răceală vâscoasă și umedă, de iarnă.

Vlad: (citește dintr-un carnețel): 19 noiembrie. Pielea este organul de simț cu cea mai mare suprafață. Trupul e îmbrăcat de piele. Celelalte organe de simț sunt acoperite de piele. Pielea e, în anumite situații, însuși trupul. Trupul e principala unitate de măsură a universului nostru. Prezența în expresiile limbii vorbite a unor cuvinte referitoare la trup, care denumesc părți ale lui, este semnul unei viziuni despre lume care a fost prea puțin studiată. Trupul măsoară, convertește, apreciază, explică. El este numitorul comun al gândirii. Raportându-se la eu lumea se raportează, în primul rând, la existența lui fizică. (*de revenit asupra acestor observații*)

Vlad: (*voce pe bandă, în timp ce în scenă se îndreaptă spre șevalet*) M-am decis să-mi recitesc carnetul, de la un capăt la altul. În așteptare. Cât voi avea timp. Poate e cel mai bun lucru. E un carnet simplu, de buzunar N.I.I. 298 pe 76 –K, preț 1 leu. Asta e tot ce scrie pe coperta lui. Înăuntru e scrisul meu, sunt însemnările mele. Am scris despre ce m-a impresionat pe moment. Mai târziu mi-am dat seama că impresiile mele n-au fost întotdeauna de cea mai bună calitate. Dar asta nu schimbă nimic. Eu scriu în continuare.

Bătrânul (*tușește, ca să-și facă simțită prezența*): Că-n ziua de azi nici o ușă măcar nu mai sună așa cum sună lemnu. (*se apropie de Octavian*) Ce mai faci, mă băiete ?

Octavian: Ce să fac, măi tatule? Mă bucur că te văd.

Luiza: la te uită ! (*găsește niște hârtii. Către Vlad*) Abia fusesem repartizată. Începusem, cât de cât să disting elevii după nume și fizionomii. Într-o oră am rugat copiii din clasa a V-a să scrie pe o foaie de hârtie întrebarea. Ce înseamnă a trăi ? La care să răspundă fiecare din mintea lui, fără teamă, ca și cum nici n-ar fi la școală. Să-i fii văzut : m-au privit mai întâi cu uluire, neîncredere și oarecare veselie, apoi s-au codit cât s-au codit, și-au încrețit frunțile, și-au ciufulit creștelele greu încercate de această problemă logică și ontologică și, în cele din urmă (*arată spre foi*) au scris cum au putut și au crezut. (*citește*): „ a trăi înseamnă adică eu sunt bine sănătos și trăiesc mult „ ; „ a trăi înseamnă că omul își câștigă pâinea singur, dar dacă e mort nu-și mai câștigă pâinea” ; „ a trăi înseamnă că te vei distra și ai viață”; „a trăi înseamnă a învăța la școală, a merge la servicii, a face diferite lucruri cu mâna”.

Octavian: Așa-i că-i vânt afară ?

Bătrânul: O fi, o fi-nceput. Când am plecat eu din pădure nu era, cât am venit încoace n-o bățut. S-o fi pornit acum.

Pe bandă se aude vocea unui copil (Tea) :

Tea: Într-o primăvară, o prepeliță, aproape moartă de oboseală – că venea de departe, tocmai din Africa – s-a lăsat în zbor într-un lan verde de grâu, la marginea unui lăstar”.

Vlad: Poți să ai în minte un desigur de copaci încă tineri și să spui „pădurice” , să nu știi că există și celălalt cuvânt. Tea, fetița noastră, nu avea de unde să-l cunoască și-l întâlnea prima oară, în povestirea aceea pe care i-o citeam în fiecare seară, înainte de culcare.

Luiza: Nu scrie nicăieri că n-ar fi bine să le citești copiilor, înainte de Somn, povestioare triste, construite didactic, cu finaluri povață. Da ei nu i-a plăcut, nu se sfârșea frumos.

Vlad: Ce e aia frumos? Trebuia s-o întreb.

Tea (pe bandă): „după ce s-a odihnit vreo câteva zile, a început să adune bețișoare, foi uscate, paie și fire de fân și și-a făcut un cuib pe un mușuroi de pământ, mai sus, ca să nu i-l încece ploile, pe urmă șapte zile de-a rândul a ouat câte un ou, în tot șapte ouă mici ca niște cofeturi și-a început să le clocească”.

Luiza: Pentru noi e mai simplu, ai terminat și gata. Când ai închis cartea, dai de lumea reală. Te trezești după pre și postnatal ca serviciul tau nu mai e ceva sigur. Bani! Da, bani pentru tot! Pampersi, lapte, uneori doica, iar dacă te uiti la tine (desi nu mai e necesar pentru ca totu din jur te vad la fel) tu ai încetat a mai fi femeie. Deodată ești MAMA. Nu conteaza ca te-a prins la 25, 20 sau 36 de ani. Femeinitatea ta s-a transformat brusc în maternitatea sau maturitatea sau, și mai clar, matuternitatea ta.

Vlad: (*aparte*) Ceva se demolează și ceva se distruge, ceva există și ceva se scrie. Cuvintele apar de peste tot și-n materia lor mă înăbuș, aer irrespirabil, un asalt de citate. Lumea se intoxică de sintagme și creierul s-a bandajat în fașe, s-a infectat de straturi de limbaje și senzori, trupul s-a tatuat de propoziții. Doar talpa piciorului ce mai poate să treacă, să străpungă ceva.

Octavian : (*se detașează de cadrul inițial. Către Vlad*) Sunt prietenul tău. Aveam dreptul să-ți spun. Cel care trăiește așa, în nimicuri, o face în virtutea propriei comodități și delăsări și a unei lipse de fermitate și perspectivă față de viitor. Lasă-i pe alții să te ia în serios, servește-le gogoși, lasă-i să creadă asta dacă asta le place. Și pune-te pe treabă !

Vlad: Pentru gloria artei, nu ?

Octavian: (*amintire*) Lumea noastră de atunci. Repartizați amândoi

într-un sat. Profesorul de desen și inginerul silvic. Păduri, dealuri și pietre.

Vlad: Momentele noastre de criză. Clipe de bucurie. Fericire mărunță. Peste toate, însa, tăria ta. Erai un scriitor format. Octavian Costin. Increderea ta în ce scriai. Imi cereai ceva ce nu eram pregătit să fac.

Octavian: Lasa-ma! Îndepărtarea ta de pânza desenată era un lucru cert.

Vlad: Ești singurul vinovat pentru asta. Mă provocai, mă șicanai. Nu mă lăsați în pace nici o clipă. Îmi plăcea ce scriai, cum scriai, însă nu m-a convins atunci. Scrisul mă speria. Apoi duminica aceea, foarte clară în minte. Furia cu care m-am așezat în fața colii albe. Eu – obisnuit cu coli mari, panze prinse-n rame, deodată în fata unui desert format A4... Da.. apoi deodată.. liniștea finală, împăcarea cu lumea. Zău, n-am uitat nimic După plecarea ta, atunci, un fel de vegetare. Moral foarte scăzut, viață la gradul minus, înțelegi ?

Octavian: Dar ți-am scris. Recunosc, o făceam ironic, sec, în doi peri. A fost o terapie răbdătoare. Atunci mă împărțeam între Filip al meu, cel mic, și tine. Realitatea și gândul.

Vlad: Acum știu că atunci eu încă trăiam ca un adolescent întârziat. Brusc aruncat acolo, m-am apărât stângaci și fără siguranță. Un tip naiv, distrat și cu capul în nori. Mai mult, suspendat între pictura și scris. Ți-amintești? Imi faceai teoria ratarii! Spuneai: trei ani de-acu înainte n-ai cum să scapi de-aici. Satu` asta o să-ti manance ficatii. Și fără ficat s-a dus dracului arta.

Bătrânul: (*către Octavian*) Ascultă, mă băiete, am mai multe să-ți spun. Eu știu că v-ați certat. Mie îmi pare rău. Să nu zici că nu-ți vine și ție greu. Că e greu, mă, e greu să nu mai ai pe nimeni. Pe la mine mai vii așa, din când în când și io văd că tu vii de urât. Da să nu mai ai nevastă și să știi că și copilul ăla n-are tată, spune și tu ce trebă-i asta ? Mă, io te-am înțeles că ai dreptate, păi io știu ce-i femeia mai bine...

Luiza: (*citește din extemporale*) „a trăi înseamnă să avem cu ce ne îmbrăca, cu ce să ne încălțăm, ce să mâncăm” ; „a trăi înseamnă a duce o viață liberă” ; „a trăi înseamnă a vorbi, a mișca, că dacă mori nu ai gândesci și cât trăiești gândesci”; „noi trebuie să trăim, trebuie să mâncăm curat nu mizerabil”.

Vlad: Luiza, amintește-ți de anul acela când ne-am cunoscut, când ne-am îndrăgostit și când iubirea mea devenise un text pe care ți-l scriam la nesfârșit. Nu-ți păream nefiresc?

Luiza: Mă amuza și mă pasiona în același timp. Știam că scriai aproape zilnic. Jurnalul unui om îndrăgostit. Să fii scăpat o zi nepusă

pe hârtie era o catastrofă.

Vlad: Tu erai mai lucidă sau poate mai șireată. Spuneai „literatură” dar nici tu nu credeai.

Luiza: Credeam. Dar credeam altceva. Nu scriai texte de cucerire, nicidecum, ci de clarificare.

Vlad: O depărtare de noi – limbajul. Sigur o depărtare. Vorbirea e comună, monotonă, fără nimic solemn. Nu puteam să-ți declar decât locuri comune, anoste și banale, asta simțeam atunci. De aceea-ți scriam.

Luiza: Ipostazele noastre de atunci, acum privite rece, cu un ochi înghețat. O distanță în timp. Nu ne mai recunoaștem. Ne dispensăm de noi, cei trăind în trecut. Vrem să fim cei de azi. Nu simți același lucru ?

Tea pe bandă : „în locul zilelor mari și frumoase au venit zile mici și posomorâte, a început să cadă bruma și să se rărească frunza lăstarului”.

Uneori mi se pare că ea nu s-a schimbat. Dar absolut deloc. Si ca dragostea noastra la fel e si acum. Intreaga, libera si nebuna. Dar cata nostalgie fara rost, fara leac. Amintiri de neșters, nu-i așa ? Ce rămâne de azi ? Povestea prepeliței și a puilor săi? Sau alte cuvinte neînțelese de Tea? Ce rămâne de azi ? O pagină cu nori ? Perorația mea despre scris pe motive știute? Un plic mare cu proze pentru prietenul meu ? Ce rămâne de azi ? CE RĂMÂNE DE AZI ?

PARTEA A DOUA

Bătrânul: Ai grijă, mă băiete, mă, ai grijă ! Tu te aprinzi ușor și nu mai vezi, nu mai vrei s-ascuți. Ei, acu a trecut, ce-a fost a fost. Femeia e parșivă și greu de priceput, te vinde și te cumpără un-doi ! N-a fost cazul la tine, că nu te-a înșelat, n-ai ce să-i reproșezi. Naiba s-o ia de viață. Da voi ați fost prea cruzi. Tineri și fără minte. Credeați că tot ce zboară se mănâncă. Iubirea trece și ea prin stomac și fără bunăstare, fără un dram de cheag, ce viață mai e aia ? Numai cu pupături și giugiuleli și staț în pat nu se face o casă. Trebuie să fim și practici, asta-i treaba. Asta e adevărul, nu ăla din romane, gărgăuni și prostii.

Vlad: (*citește din carnet*) Ce poate asigura una și aceeași casă de comenzi: dezinfecții; deratizări; bătut covoare; spălat, călcat; mijlociri vânzări-cumpărări imobile; traduceri din limbi străine

Bătrânul: (*lui Octavian*) Copilul de iubește, Octave. Mă-sa mi-a zis și ea cât întrebă de tine și de ea ce mai zici. O văd întotdeauna că așteaptă să-i spun tot ce știu. Cum lucrezi și ce faci, că ești bine și ai ce-ți trebuie, ce-mi spui și tu mie, și că ți-e dor de copil și despre cartea aia că tot spui că vrei să faci ceva ce nu s-a mai făcut, tot îi

spun. E păcat de Filip, mă Octave, la el nu te gândești ? Eu te-am înțeles, dar când e la mijloc un copil, atunci se schimbă totu. Ea m-a rugat, Octave, să-ți vorbesc, poate că vrei s-o vezi sau copilul măcar. Și ea zicea că poate vă întâlniți aci, tu ce răspuns îmi dai?

Vlad: (*citește din carnețel*) N-am înțeles niciodată această problemă a subiectului. Nu i-am priceput niciodată pe căutătorii de subiecte, pe cei care declară că au ceva în lucru, o întâmplare, un fapt zguduitor și interesant. Asta însemna că o bună bucată din viața noastră nu are pur și simplu o semnificație demnă de atenție, ce merită a fi cunoscută. Și-atunci cum rămâne cu moartea unuia care ți-a marcat existența, om fără de care-ai fi devenit poate puțin altul. Sau ce te faci cu toți anii ăia care trec observând, din când în când că "Uau! E joi și uite intrăm în toamnă. A mai trecut o vară fără vară și fără amintiri. De când n-am mai făcut o fotografie? Sau de când nu m-am mai surprins în vreuna răsând cu gura pân`la urechi? "

Luiza: (*citește ultimele extemporale*) „a trăi eu cred că trebuie să fim foarte bine și să ne îngrijim și să ne ferim de microbi”; „a trăi înseamnă că omul are un suflet, că el merge și face orice vrea, iar după ce moare nu mai poate”; „a trăi înseamnă a păstra viața și a fi vesel totdeauna”; „a trăi înseamnă a nu fi puturos”.

Vocea fetiței pe bandă

Tea: Știi cum a apărut viața pe pământ? Când nu era nici un om, nu era nici un microb. Puteai să mănânci nisip și nu mureai, puteai să mănânci coji de ouă și nu mureai, puteai să mănânci hârtie și nu mureai. Ba nu, de hârtie mureai.....

Luiza: (*cu privirea spre Vlad dar monologând*) Ne privim îndelung, în tăcere. Tot ce era de spus s-a spus de mult. Așa se pare. Sau ne vorbim din ochi.

Vlad: (*idem*) Și atunci am privit-o numai în albăstrimea de zenit a pupilei, dar ochiul ei tăcea. Și atunci am privit-o cu spaimă, ca un om care moare. În șanțul sidefui din colțul ochiului descopeream un loc prin care lacrima putea să izbucnească întregă pe obraz. În strâmtoarea aceea aș fi vrut să adorm.

(Pauză între ei. Apoi rupere și trecerea la un dialog firesc)

Luiza : Ce ai de gând ? (*arată spre un teanc de manuscrise*) I le trimiți sau nu?

Vlad: Sigur. Voi scrie și o scrisoare. Voi face un pachet și-l voi lega cu sfoară și am să notez: conținutul hârtiei. Valoare: 1 leu. Dar n-am să scriu nici „texte”, nici „nuvele”. Voi folosi vocabularul poștei, un sistem de valori uzual. Voi fi un conformist. Voi arăta cât costă hârtia folosită. Exact ce mi se cere. Fără literatură. Mai ales fără asta.

Luiza: Auzi?! Cum ți se pare ție ideea unei cărți cu dublu autor ?

Pictorul si un scriitor. El - consacrat! Octavian Costin și Vlad Ștefan?! Te ascunzi sub umbrela lui... Te folosești de prietenia voastră într-un mod abject. Orgoliu fără limite. Hai, spune, cum le veți asambla, pe ce criterii?

Vlad: (*aude întrebarea dar formulează ce vede*) Aici se taie ața cu foarfeca de unghii și se cos nasturi verzi. (*vocea lui pe bandă*) Desigur, voi vorbi. Va veni și răspunsul, nu fi nerăbdătoare! Dar despre zăpada anunțată la radio și-n ziare, despre alergătura prin oraș și cadoul pentru colega ta, despre cheful de mâine și Tea pe care vom lăsa-o la un unchi și despre călușeii încă o zi amânați, despre toate acestea, spune și tu, despre toate acestea să tac?

Luiza: Nu știi ce vrei.

Vlad: Ba da. Alegerea a fost făcută de mult.

Bătrânul: (*spre Vlad*) Slavă Domnului, nu ieșisem încă la pensie, nu mă hodorigisem, nu ajunsesem să-mi lege femeia și sireturile la pantofi.

Vlad: Așa e, tatule, încă nu erai la pensie.

Bătrânul: Uite ce m-am gândit eu. Iarbă tot nu ne trebe, de-o vacă nu ne-ajunge. Hai să punem cartofi sau chiar sfeclă ! Creștem și noi un porc. Păi nu vezi că nu mai poți răzbi, nu mai poți să te-ajungi !

Octavian: (*din locul lui înspre care va veni pe parcurs și Vlad*) Da. Insistam să scrii. Asta era salvarea . Singura cu putință. Știam, simțeam asta.

Vlad: Dar nu mă simțeam în stare. Mi-era frică? Poate că mi-era frică.

Octavian: Ți-am spus atunci că ești un personaj fără scăpare.

Vlad: Asta m-a îndârjit. Am simțit lovitura, am strâns tare din dinți și-am încetat să-ți răspund la scrisori. Trebuia să aștept. Să adun, să simt ca nu mai pot. Duminica aceea....

Octavian: Ți-am declarat război. Scrisul ca terapie, ca salvare, scrisul ca sfârșmare a dogmei că exiști pur și simplu.

Vlad: Da, asta m-a îndârjit. Să fac cu neputință imaginea aceea din textul tău. Și bucuria de a câștiga, de-a te fi învins.

Octavian: Violent și nebun.

Vlad: Când te privești într-o oglindă spartă în mai multe bucăți ce se țin la un loc prin constrângerea ramei, ai cu totul alt chip. E al tău și nu e, și-e cunoscut și nu. Îmi închipui o carte compusă din spărturi, din astfel de bucăți.

Din acest moment, cel patru personaje vor rosti replicile independent unul de celălalt, dar într-un continu crescendo.

Luiza: Lumea e și în mine și afară și mă agăț de ea.

Octav: Credeam că principala vinovată e ea. Dar în tot ce fac

descopăr firea mea suspicioasă, nehotărâtă.

Bătrânul: Să nu ai tu părinți pe care să-i mai vezi ?

Vlad: Să ne salvăm tăcând. Vorbind prin graiul ochilor, al gestului, al inimii.

Luiza: Totul trebuia înregistrat. Trebuia sa ramana. Altfel ce rost mai avea? Altfel ce rost mai aveam, mai bine spus.

Octav: Cel care trăiește așa, în nimicuri, o face în virtutea propriei sale comodități și delăsări

Bătrânul: Și fă cumva să ne-o prezinți și nouă, s-o vedem, s-o cunoaștem, că vorba aia, de!

Luiza: Ne dispensam de noi, cei trairid in trecut. Vrem sa fim cei de azi. (IESE)

Octav: Piesă pentru topoare și pădure. Să culeg sunete. (IESE)

Bătrânul: Ce brazdă e aia! N-o poți tăia cu sapa, n-o mai macină cuiele grapei. (IESE)

Vlad: Trăim în schema vieții. Suntem trăiți de scheme deși le refuzăm, le contestăm și credem că noi nu. (*din acest moment, Vlad continuă, într-un marcat dialog cu publicul*)

Vă liniștește cu ceva respirația voastră găfâitoare, șovăitoare și oare mai cum? Această punere la punct a oricărui fior de nobilă demnitate umană ? Pe mine nu. Sau poate că pe ei cumva îi. Lor oare ce le ? Și nouă de unde și de când ni se ? Și vi se ce ? Cum îți câștigi zilele ? Sau ce mai faci ? Concediu _ unde? Sau ce masina-ti iei? Sunt multe lucrurile alea nefăcute care te mai fac să zici ceva ? Nu mai pun întrebări. Nu mai pun între bare nimic. Să-și imagineze fiecare un spațiu cosmic uzual, după poftă, domestic. În incinta aceasta. Blochez aici senzațiile acestei liniști, simplități, plăceri și bucuria de a trăi, a exista, a contesta tristețea, a ființa, a fi în țara de pace a conștiinței mele, spărgând atenția distribuită în compartimente .

Singurul lucru la care mă aștept, e ca în orbul meu păienjenis de vorbe, să se prindă odată lucrul însuși; se va înscrie și se va descrie singur. Va avea cineva șansa asta ? Am avut-o și noi și-am pierdut-o?

(ploaie / 6 raspunsuri... . . .

Anghel DUMBRĂVEANU

RĂSĂRITUL UNUI POEM

Omul alungat într-un veac viitor
devenise vecinul meu de incertitudini

Era singurul sclav pe domeniile sale
și singur stăpân pe zona alpină
unde cultiva vicii fără de care
cuvântul scris se naște pierdut

Într-o noapte mi-a bătut în poartă neanunțat
și l-am chemat între nădejtile mele

Nu iubise decât o femeie
bolnavă de el
întreaga ei viață
motiv pentru care oricând îl aștept
cu o anumită sfințenie

Acum ne căutăm pe la marginea lumii

Uneori i se face dor de muștenia mea
destul de rar asurzitoare

Când ne vedem înflorește smirdarul
în toate odăile
și bem idei rătăcite de îngerii lor
prin timpul târziu

La răsăritul unui poem

RETORICA ȘI UMBRA NINSORII

Retorica este știința de-a număra
iguanele din câmpia zăpezii
când vine o fată ce n-a învățat
deosebirea reală
dintre mușcătura unui fluture
întors de la celebrele cursuri de vară
și lumina din care mușcă ea însăși
într-un dulce leșin

când nu se vrea eliberată

Cine mai poate studia retorica veche
la cinci dimineața
când nici eu nu mă mai pot trezi
de câtă retorică mi se administrează
în toate ocaziile

La orele de retorică modernă
nu voi admite între audienți și discipoli
decât fetele ce nu deosebesc
enunțul în formularea cu fluturi
de enunțul în formularea cu alte mijloace
cum ar fi sărutul
sau umbra ninsorii

VOCAȚIA AMURGULUI

Nici cât negru sub unghie
nu mă preocupă
dacă sunt sau nu sunt
pe placul florii.
Mă ridic din pământ
și nu mă mir că miros
a rădăcini
și nici că gura mea s-a sfințit
cu miros de frunze căzute.
Nu-mi pun problema să mă arăt
când se-mpart pietrele
celor buni, ca dovadă a puterii
de-a trăi în pace cu ei înșiși:
acestea și așa îmi sunt date.
Dacă mă vedeți mirosind floarea,
e semn că mai cred în miracole,
că mai pot să aștept un prieten,
că mai am vocația acestui amurg
prin care se duce plutind o femeie.

JAFUL CEREMONIEI

Pentru a stăpâni evenimentele
rătăcitelor ore
vom risipi stele abia înflorite

la răspântiile vârstei printre atâtea
erori de aprilie.

Noaptea cu sânii roditori dezgoliți
nu trebuie să știe nimic.
Cu atât mai puțin vâslașul tocmit
la vadu-nserării. Despre jaful ceremoniei
nici un cuvânt. Numai lauda
îndrăgostitelor palme, sărutul nebun,
strigătul, spaima, chemarea.

Vom mirosi întreaga viață a răzvrătite garoafe
și-a cântec.

VAPORUL FĂRĂ PASAGERI

Voi inventa o altă lume
în care să exiști numai tu
și câteva neamuri de fluturi.
Nu voi veni cu ultimul vapor,
rămas din vechile curse de vise
și te voi chema să pui stăpânire
pe sălile disperărilor mele
unde n-a intrat nimeni,
de teama
că eu însumi sunt vasul ciudat
de pe care nu se mai poate pleca.

O RUGĂCIUNE E VREMEA

Mulți prieteni plecară fără să spună
Ne vedem tot mai rar în ținutul memoriei

Cineva se întoarce dintr-un vitraliu
să-mi comunice în idiomul pentru orele crinilor
adevărul rece al trecerii
Se aude un glas întrebând noaptea pe drum
Nu poate fi decât nerăbdarea femeii
îngândurată de ordinea lumii

Ar vrea să-mi aducă liniștea masca
neatărnarea insomniei de dincolo
dar eu voi urca într-un tren c-o rază de lună

și vom călători iarna fără sfârșit

O rugăciune e vremea florii înmiresmate

DRUMUL DOMNESC

Am mai pierdut un prieten
la marginea nopții

Frate Nichita, spune-mi tu
care ai plecat fără mine
ce se petrece în cer

Pe unde rătăcesc
cei cu sufletul gol
sau cei ce-și trădară credința

Oare au cu cine să schimbe o vorbă
în deșertul dezmarginirii

Primește-i tu
cum ai făcut-o și-n timpul vieții
și arată-le drumul.

CURȚILE ZEILOR

Mă uit ca-ntr-o fântână în cuvântul curat
când intră în odaia locuită numai de visul meu
neresemnat invocând mistic femeia
Ea preschimbă-n azur universul prin care o caut
tot timpul cu gândul și cu mirosul

Amețit de privirile verdelui mării
îi beau nerăbdarea sărutului
și-o fur ca-n vechime:
pe caii albi crescuți la curțile zeilor
uitând c-o răpesc de mai multe ori în fiecare zi
inventând procedee moderne cum ar fi morfemele vântului
s-o pot feri de asediul atâtor flori ireale
și parfumuri abia inventate de mine
numai și numai pentru surâsul ei
când aleargă să mă prade pe veci

LEGEA NUMERELOR MARI

Rătăcim în încăperea de lângă cer
unde pictorul încearcă să descurce aripa femeii
din capcana de albe lumini
a șevaletului

Tocmai atunci se găsește să intre o față
năucită numai de mugurii vârstei
și de legea numerelor mari

Pare mirată că n-o observă nici un tablou

Pe neașteptate își aruncă rochia leneș
pe fereastra unui surâs
și așteaptă desfoliată indolentă dacă nu
cu un fel de obrăznicie binevenită

Derutatul traumaturg al nuanțelor
își răpește înmiresmata himeră
abia trecută din fantezia lui nestăpânită îndeajuns
pe pânza credinței

Cealaltă își sparge surâsul
de marginea apelor mării și se mută
în estuarul visat mai la sud de iluzii

Nimeni nu știe unde putea să dispară
ființa abia sustrasă din penumbra vopselelor
și nici unde ar fi cel ce-o imaginase
în singurătățile lui de zi și de noapte

Legea numerelor mari nu spune nimic
despre pictorul aceluși asfințit și despre femeia
scăpată cu viclenii dezmierdări și nesfârșite descântece
din captivitatea jocului său cu magia culorilor

TRĂDAREA GENEROȘILOR

În prietenie idealu-i mai pur
decât în iubire consimte Axios tracul
amintindu-și îndurerat
umila trădare a generoșilor

Acum îi petrece la vale cu gândul
dar poarta rămâne închisă Fiecare
își ispășește greșelile în remușcări tănuite

Avizi să prade întâmplările vieții
își răsturnară vasul cu suave tulpini
înflorite în privirea ferestrei de unde
seara putea să-l vadă pe Dumnezeu

Axios trarul rege și rob al pustietăților mării
îi urmărise cum se încăierau în văzul memoriei
pentru un loc la masa crescută a ocaziilor zilei

Iată-i înșelați de amăgiri și ambiții
își spune Axios trarul În zadar ostenesc
să refacă din cioburi
miracolul prieteniei
împlinit prin surâsul celui din cer

Încă nu știi ce-i așteaptă

Nici Kratos câinele casei mele
nu-i recunoaște

ARMONIA VALORILOR

Ea a venit mai târziu și m-a întrebat
de ce sunt trist și ce-aș dori să-mi aducă
din bucuria lumilor

**Ordinea nu e altceva
decât armonia valorilor** mi-a amintit
Dumitru Radu Popescu

Nefiind învățat decât cu munca umilă
surprins și intimidat de femeia necunoscutului
n-am vrut a cere nimic De ce și ce să pretind
i-am dat de înțeleș în tăcerea ce nu mai sfârșea

Nu-ți rămâne decât facultatea neînțeleasă
ce-i face pe unii să te salute cu mult
înainte de a te întâlni –

auzeam glasul acelei păreri

Te voi căuta uneori pe urmele
vreunui cântec să aflu cum te descurci
cu armonia valorilor Mi se pare că n-ai
locuire: vei rămâne tot robul himerelor

SCRISOARE VISULUI

Când Antisthenes considera
cu o umbră de cinism viitor
înainte de a veni Iisus
c-o jumătate de mileniu aproape:
**Să făptuiești binele și lumea să te vorbească
de rău iată un lucru regesc**
Oare discipolul lui Socrate
era mai trist decât noi?

Și cine-l ascultă? Bătrânii sau tinerii
E posibil să fi vorbit
cu păsările
ori pur și simplu
se asculta pe sine în singurătate
într-un fel de scrisoare a vântului.

UMBERTO SABA

Între atâtea umilințe de fiecare zi
Umberto Saba se robise cărților rare
la Trieste
în mediul luminat de aura unui luceafăr
și-al unei singurătăți de rugăciune

O poartă deschisă spre vise era

Nici chiparoșii nici briza azură
n-aveau cunoștință de epigraful lui
scris cu vârful durerii
în piatra unei borne de frontieră –
"Mort refuz laurii și cer uitare"

Nici această dorință din urmă
nu i s-a putut împlini

UN TRUBADUR (Horia Bădescu)

Pe la mijlocul anilor '60, sala de sedinte a Filialei din Cluj a Uniunii Scriitorilor se umplea-ochi în fiecare joi seara, la Cenaclul **Tribunei**, unde se întâlneau tinerii scriitori din oras - studenti si elevi, în marea lor majoritate – pentru a citi din creatiile proprii, supunându-se discutiilor aprinse, întru totul profitabile, a unor tineri înflacarati, iubitori de arta si de literatura în special. Prin acest cenaclu trecusera, cu putina vreme în urma, Ioan Alexandru, Ana Blandina, Gh. Pitut, Nicolae Prelipceanu s.a. Din partea revistei era *delegat*, de fiecare data, câte un critic, care sa conduca *ostilitatile*, sa fie moderatorul (cum se spune azi) autoritat. Nu stiu cum se facea – poate din comoditate, poate pentru ca aveau într-adevar mult de scris – dar criticii consacratii ai **Tribunei**, odata nominalizati la *sedintele de numar* de luna dupa-masa, fara sa refuze vreodata, pâna joi constatau ca *agenda* le era prea încarcata, asa încât veneau (cu discretie?!) la mine, cel mai tânar, la ora aceea, cronicar al publicatiei, si ma *rugau* sa-i suplinesc la... cenaclu. Nu puteam refuza, se-ntelege, asa ca eram prezent aproape saptamânal între cenaclisti, eu însumi fiind abia cu un pas-doi înaintea lor ca vârsta si ca experienta literara. Faceam cu placere act de prezenta si ma leagan pe iluzia ca si mai tinerilor mei confrati în ale scrisului le convenea cu mine, se simteau mai în largul lor decât cu *usor* ursuzul Ion Lungu sau cu *usor* arogantul Ion Oarcasu, cu *usor* pretiosul Radu Enescu sau cu *usor* persiflantul Al. Caprariu. Ji, uite-asa, cu multi dintre acei tineri – care azi se ilustreaza perfect în cadrul generatiei mature de criitori – am legat prietenii, dintre cele mai frumoase si mai trainice. Unul dintre cei de care m-am simtit legat înca de la prima întâlnire, a fost Horia Bădescu. Înalt, chipes, cu o frunoasa voce baritonala, stiind sa aleaga cuvintele dupa valoare si dovedind o întinsa lectura, el se impusese, între colegii cenaclisti, ca o autoritate de netagaduit. Venea, de obicei, însotit de domnisoara Marga, cu care faceau un cuplu de invidiat (viitoarea sotie), si ocupau locurile *din fata*, de la geam, la o întindere de brat de masa *presidentiala*, asa încât puten schimba, cu cochetarie, impresii discrete, pe timpul lecturilor sau a interventiilor.

Din când în când își citea propriile poeme. Era o placere sa-l asculti. Avea în toata *prestatia* sa ceva din aliura pasionant-galanta a trubadurilor de odinioara. Versurile sale, cantabile, cu frumoase constructii de fraza lirica eflorescenta, migalos elaborate, pline de sens si de ideatica, ti se lipeau de-a dreptul de inima. Ca sa nu mai spun ca

... la *Mongolu*, la crama de leagan a **Echinoxului**, la un sprit lung, Horia se lansa usurel în *horiri*, cu un repertoriu de cântece de pahar si sentimentale, culte sau populare, devenind de fiecare data punctul de atractie si, de ce nu?, de iubire, al serii.

Au trecut ani de-atunci si pasii nostri ni s-au alaturat în multe împrejurari, sustinându-ne ori stimulându-ne reciproc. Daca ar fi sa vorbesc doar despre *schimbul de stafeta* la conducerea Teatrului National Clujean, si înca ar fi deajuns. Drumul sau literar – de la debutul editorial, din 1971, cu **Marile eleusii**, dupa care au urmat alte vreo patruzeci de volume - a fost unul mereu ascendent, comentat de cei mai prestigiosi critici literari ai timpului nostru, tradus si editat de mari edituri din Franta, prezent la manifestari literare cu caracter international, figurând în cele mai temeinice sinteze asupra fenomenului literar românesc actual.

Horia Badescu este de-acum una din vocile lirice cele mai particulare, de o reala originalitate, dintre cât le avem, cultivând o poezie cu grave si profunde accente meditative asupra vietii si mortii, turnate, majoritatea, în canon prozodic fix, propriu – este creatorul logodnei dintre rondel si sonet, în ceea ce numeste el *ronset*, dintre care vreau sa citez, ca exemplar, urmatorul:

*“Noi ne petrecem; altii stau la rând.
Ce rând s-astepti când nu stii ce-o sa vina?
Ne mai îngadui, Doamne, în lumina
Cu mortile din noi pe morti calcând?
Dar tu ne mai îngadui pâna când
Se pregateste pulberea de cina.
Se trage sufletul spre radacina
Cu mortile din noi pe morti calând.
Auzi în vase cârtita urcând,
Auzi cum sângele ne ia masura
Cu mortile din noi pe morti calcând.
Nu stii de e târziu ori e curând.
Noi ne ne petrecem; altii stau la rând.*

Argintat la tâmpile, la fel de tânar însa si de elegant în atitudini, ca odinioara, Horia Badescu este trubadurul înascut al generatiei noastre si astfel va ramâne meru prezent în sufletul meu de statornic *degustator* al esentelor rare.

“PATIMILE” LUI TEOFIL RĂCHIȚEANU

În poezia lui Teofil Răchițeanu recunoaștem longevitatea de secole a unei modalități lirice născute în împrejurările nu tocmai prietenoase ale vieții noastre istorice. Vibrațiile metafizice și tonalitățile orifice, în tânguirii de bocet sunt și ele prezente, sporind calitatea unei creații pătrunse de un tulburător sentiment al suferinței care bântuie pe omul modern, rămas singur în pustietatea cosmică: “Era târziu în vreme și pustiu./Murea în ceruri ultima lumină./.../Și Dumnezeu în raclă străvezie/Plutea închis pe apele pustii;/Încheietor el însuși de vecie .../ (**Încheietor el însuși de vecie**). Satisfacția de a descoperi forța spirituală în a întreține focul unei creații, ținute deocamdată relativ la colț, vine să argumenteze că, dincolo de mode și timp, un filon poetic, exprimat cu sinceritate fermă, dar fără ostentație, își continuă prin vocea poetului nostru substanța lirică, în forme pe cât de vii, pe atât de actuale. Într-o epocă în care identitatea noastră, ivită după o lungă tradiție, hrănită de mituri, de istorie, de patimile eroilor, de spațiul unei naturi confraterne, fiind leagăn și mormânt, este pusă sub semnul interogației, Teofil Răchițeanu s-a retras din mijlocul agitațiilor vremii, întocmai ca un râu carstic, hotărât să-și fixeze, discret, albia poeziei pe dedesubt și totodată pregătit să apară la suprafață în alte timpuri, care va să vie, cu siguranță. Poate ar fi mai potrivit să spun că retragerea poetului în Munții Apusului echivalează cu simbolul boicot al istoriei, la care lumea noastră a recurs nu o dată. El nu este decât aparent un eremit, cum l-au definit unii critici; eremitul se rupe tranșant de lume, îndreptându-și ființa exclusiv către divinitate; este mai degrabă un păstrător de datini, pe care le conservă cântându-le pentru noi, o voce veche a neamului, căruia îi actualizează “patimile”, desăvârșindu-le intensitatea. O apropiere de semeni și o solidaritate cu valorile de prim rang ale etnosului este evidentă. Se resimte în versuri afinități cu marea noastră poezie. Melancolia de gânditor vovodal a lui Eminescu, lumea mirifică din baladele și doinele coșbuciene, durerea patimilor lui Goga și blestemele lui Cotruș din **Horea și Pătru Opincă**, dar nu mai puțin dialogul tensionat cu veșnicia, blocat de tainele unei transcendențe mute, din creația lui Blaga, se regăsesc filtrate într-o alcătuire profund originală. În subtextul poeziilor lui Teofil Răchițeanu se aude parcă versul unui mare precursor: “voi veniți cu mine.”

Ultimul volum de poeme, **Patimile după lancu**, trimite, printr-o firească asociere la celebrul oratoriu **Patimile după Matei** al lui J.S. Bach. Ambele creații deplâng destinele unor martiri, victime ale răutății

umane, lancu fiind el însuși, cum spune poetul nostru, “Răstignit al lui Hristos,/Pe lemn dușman, trup frumos”. Fără a avea monumentalitatea poetico-muzicală a genialului compozitor german, Teofil Răchițeanu asutohtonizează “patimile” lui lancu atribuindu-le semnificațiile nepieritoare izvorâte din istorie, dar situându-le deasupra ei, în modulații de arhitate și expresie relevându-se, în formularea criticului Constantin Cubleşan, “rezonanța dramatică și profundă a unui amplu oratoriu, pe cât de funebru, pe atât de imnic, singular în lirica noastră actuală” (**Un cuvânt înainte**). Ca și oratoriul lui Bach, **Patimile după lancu** este alcătuit din trei părți. Prima, **Elegii și balade**, vede în eroul Apusenilor un făptuitor de evenimente intrate în conștiința generațiilor. Realitate vie, sacrală, lancu se află pretutindeni și nicăieri, el “doarme împietrit de jale”, își face auzit sunetul fermecat al cornului pe pământ, pe sub pământ, în locuri știute sau de nimeni știute. Venit de undeva din adâncuri, sunetul cornului se înalță în zenit, universalizându-se: “Din mari neguri, neguri/Cornul lui răsună/De se ninge-n mine/Și se pierde-n lună?” A doua parte cuprinde o suită de poeme despre metamorfozele insolite petrecute cu “sufletul lancului”. Înfrățirile lumii din jur sunt întruchipări ale eroului. S-a prefăcut în fântână, în rouă, în stea, s-a “destrămat” în cântec: “Cântă lancu/De-a lui patimi./Munții grei/Frunțile-și clatin;/Cîntă lancu-n/Munții lui/Patima Ardealului/Munții sună,/Blînd îl cheamă/El în cîntec/Se destramă ...” (**El în cîntec se destramă**). Lirismul versurilor coabitează cu melosul folcloric, adâncind estetic interferența dintre real și ireal, dintre jertfa eroului și dimensiunea mitică. Subtilitatea comunicării poetice, putem spune, coboară până la detaliu, nimic strident sau forțat în aceste bijuterii, ele se rostuesc într-o rețea de structuri cantabile, de rară acuratețe. Catrenele din partea a treia a **Patimilor** imaginează secvențe ale unei figuri tutelare, dominante, surprinsă în atitudini menite să “sfințească” un destin: “Lucesc triste-n ceruri stele-/Oare de-a lancului jele?/Clatină-se codri-n vânturi-/ Oare de-ale lui gânduri?” (**Oare de-ale lui gânduri?**). O muzică de fond, în tonalități grave, străbate versurile, ea stăruie o lungă vreme după ce au fost rostite cuvintele. Rămân suverane sonoritățile patimilor, ca un memento răscolitor: “Lin crește umbra norului prin văi/Pe-un plai în ceruri tînguiesc fecioare./Și curg prin mine muzici uniform,/Ca o durere care pururi doare” (**Și iarăși codrii se aud sunînd**).

Motivul care adună sub aceeași cupolă metaforică aproape toate poemele din **Patimile ...** este acela de sunet. Din matca sunetului derivă sonorități diverse, într-o coerență simfonică extraordinară: jalea codrilor, elegiile vântului, plânsetul apelor, plânsetul părului căzut pe umeri, dar mai cu seamă sunetul de corn al lui lancu. Sunetul sugerează complexitatea muzicală de sursă umană, de sursă naturistă

(copleșitoare) și chiar de sursă celestă. De oriunde ar proveni, sunetele se orchestrează unitar, articulându-se tragic, asemenea unui cor antic de voci îndurerate.

Se poate vorbi de prezența unei naturi istorizante, implicată până la identificare cu lumea munților din jur. Într-o lungă conviețuire cu oamenii pământului, codrii, muntele, apele, au potențat legi și datini, mituri fabuloase. S-a creat astfel o legătură inextricabilă, tainică, între istorie și spațiu, între suflet și peisaj. Cum observa Blaga în Spațiul mioritic, referindu-se la Eminescu, “Codrul, marea, luna, lacul, valea, dobândesc nu știu ce particulară demnitate voevodală, aproape sacrală.” Aceeași natură voevodală o întâlnim și la Goga, iar acum în poezia lui Teofil Răchițeanu. Codrul preia rolul de “tată”, în timp ce lancu este imaginat drept voevod sau Crai al munților. Totul sub prezența tonalităților profunde ale unui oratoriu cu sunete născute din imensitatea naturii: “Cîntă lancu de-a lui patimi ...” Un reciproc schimb de însușiri ridică spiritul lui lancu la nivelul unui duh integrator, comun unei întregi umanități și situat deasupra oricărei istorii.

În bibliografia generoasă despre Avram lancu și-au dat contribuția mari istorici ca Silviu Dragomir, dramaturgi ca Lucian Blaga și numeroși poeți. Printre cei din urmă, Teofil Răchițeanu creează o poezie singulară inspirată dintr-un moment tragic, întâmplat în Munții Apusului. Vechimea imaginii tragice a lui Avram lancu nu-i scade, ci, dimpotrivă, îi sporește conotațiile mitice, de erou legendar. Avram lancu aparține istoriei și, concomitent, se asimilează mitului. Lui Lucian Blaga îi datorăm cea dintâi încercare de a înălța la nivelul mitului pe Craiul munților în capodopera sa **Avram lancu**. Într-o scrisoare trimisă, în 1934, unui critic, el scria: “**Avram lancu** nu este o dramă “storică” în sensul obișnuit al acestui cuvânt. “storia” este oarecum numai cadrul acestei drame ... În drama mea am încercat, pe cât cu putință, să ridic subiectul dincolo de cotingențele istorice și să adâncesc perspectivele, pentru ca să duc într-un cadru de legendă sau de mit tragedia umană a unui conducător și, dacă nu e prea pretențios, a unui neam. Drama mea este deci istorie înălțată la potențe mitice, realitate crescută dincolo de sine însăși” (Blaga, **Opere**, 4, 1991, p. 559).

Nu alta este viziunea lui Teofil Răchițeanu, pentru care lancu este voevodul mai presus de moarte: “Pe un țărnam stam de apă. Ca-n vis/Ea printre munți curgea și murmura/pînă departe lumea se umplea/Și stam vrăjit de o vrăjită gură .../Suna și-un tulnic, parcă, înflorat?/Suna, suna, pînă-n străbuni, departe,/lancu Avram de sub pămînt ieșea/Și sta o clipă mai presus de moarte” (**Lîngă apa obîrșiei**).

Victor ȚARINĂ

NISIPURI CU PELERINI

Crește un spin
Din vârful piramidei
Un fum subțire face semne
Au ieșit pelerini morți
Din nisipuri
Și au stat o clipă pe gânduri
Fiecare trezindu-se gândea:
Poate că pietrele nisipului?!....
Poate că piatra nisipurilor?!....

ÎN MARMURĂ

Femeia adormită sub umbrelă
Aduce în casa străinului ploaia
El deschide un ceas ruginit
În care timpul mai zvâcnește
Dar curând va răsări soarele
Și atunci singurul om din oraș
Care a văzut ningând pe sânul
Unei fecioare, va deschide
În casa lui albă o cameră
Pentru orbi și bărbați melancolici

ORA ALBĂ

E un aer de spus rugăciuni
Ușa îmi naște o fată
Ce fumegă și dispore
Calendarul freamătă de sfinți
Ce vorbesc de fete cumiști
Apoi vine ora ninsorii
Stăm cu toții la geam
Pe stradă trec norii

NATURĂ MOARTĂ

Apa a tăcut
Creierul pe masă gândește:
Stăteau cu farfuria albă
La masa de lemn
Mama aducea apă
Tatăl aducea un măr
Toți așteptau din farfurie
Cuvântul fără gură
Creierul gândește:
Apa a tăcut

MONEDA BUNICILOR

Azi dimineață a răsărit verde
O monedă din copilăria bunicilor
Capul de bour a schimbat
Culorile oamenilor, șobolanii au
ieșit
La lumină, iar străzile s-au ascuns
În păduri. Și capul de bour era trist
Ca Sfântul Gheorghe omorând
balaurul
Sau cum spuneau și fetele din
cimitir
Ca o femeie care spală oase

VÂNT ÎN ARIPĂ

Treci cu vederea
Dacă un cal se întoarce singur în
grajd
Cu burta ovală a născut o femeie
Muște se văd în opal
Cutremur de spice
Vânt slab în aripă
Treci cu vederea dacă ea îți mai
iese
Dacă ea îți mai iese fumurie din pipă

LUI ABEL

Te văd trecând cu un sac
În spinare, în care fiecare
Trecător știe că ascunzi
Transparența. Ramâi cu bine
Libertate de a muri copil
Pasăre degerată ce mi-ai murit la
sân

În șanț un ziar rupt
Anunță o identitate pierdută
Îmi ia privirea ceva strălucitor
Pe trotuar (un strop de apă
Din deșertul Saharei)
Și înaintez greu mai departe
Urmărind o față atât de veche
Încât învie în urma ei
Bănuțeei de piatră

CIOCOLATĂ CU LAPTE

Copilul dezleagă șiretul
Unui pantof. Curând îi vor îngheța
Degetele și frigul
Îl va duce în cutii de ciocolată
Acolo unde moartea îl învață
Să umble
Și are să crească iarba sub pantof
Iarba pe luna de pe cerul
Care se va întrupa
Ningând, într-un copil
Cu miros de ciocolată și lapte

INTRAREA ÎN SOMN

Gândesc notele ce mă adorm
Tumultul scade și devin mărunț în
așternut
Ca să încap în vis, sub rama
icoanei
Încerc să mă consider suflet bun
Și poate astfel voi avea un coșmar
mai puțin

PĂPUȘA DE CÂRPE

Ah, cântecul ce-l aud sub sânul ei
Cântecul care se trezește
Ca o mamă după întâia naștere
Cerându-și copilul
Cu aproape aceeași râvnă
Cu care fetița și-a cumpărat
Azi dimineață o păpușă
Cenușie din târg

ALBĂ CA ZĂPADA

În patul meu stă o femeie
Ar putea fi din cele ce fură
Sau doar un pepene roșu desfăcut
Poate a intrat să se odihnească
O sticlă deschisă de vin pe birou
Și câteva petale de trandafiri
Mă ridic pe vârfuri și nu mai
Ajung la clanța ușii. În bucătărie
Unii peste alții pitici beți

STRADA MARGINAȘĂ

Nu e loc pentru orgiile
Primului sărut

PASĂREA PHOENIX

Cenușă în aer
Un vânt prielnic păsărilor
Cearta în casă până la colțuri
Așteaptă. Pândește.

Și-apoi printre deș'te
Cenușă în aer. O gheară. Un cioc.
Pasăre Phoenix fără noroc

LUMINOASE RIDURI

Razele soarelui calde pe față
Luminoase riduri. O armonie
În felul în care îmbătrânești
Inima bate mai adânc, sângele
Se varsă în îmbrățișarea unui duh
Visat mai demult – oasele își
albesc

Drumul spre cimitir
Câtă armonie e în felul cum
Îmbătrânești, fată femeie și mamă
Și bunică spre cimitirul părinților tăi
Departate de omul pe care l-ai iubit

OGLINDA ROȘIE

(*Gaugain*)

Trecut de miezul nopții
Omul își aminti
Oglinda roșie din hol
Se ridică din pat
Aprinse lumina și uitându-se-n
oglinďă
Își dădu părul roșu din ochi
Ca să-și studieze fața galbenă

CANICULĂ

În osuar, verdele, albul
Pasărea deasupra rotind aerul
Amintirea penelor
Și mângâierea interioară a
sângelui
Oasele noastre alături în iarbă
Pasărea deasupra, verdele, albul

SUB STEA

O piatră în frig
Pictează ciobanul o turmă
O stea ciupită de noapte
Se întoarce încet și rămâne în
urmă
Negru sub unghii sub mână foc
negru

Se întoarce orb păstorul funebru
O piatră în frig de cină de casă
O mare albastră frumoasă

DOI PLUS DOI

Vino cu norul lângă
Ceașca mea de cafea
Cu urechea lipește-te
De urechea mea
Auzi? Bat clopotele
Auzi?
Și luna încă
N-a ieșit din biserică

TESTAMENT

Prea multe pășări
Coboară din cer
Pentru o singură
Pană de scris
Prea multe pene
Pentru un singur
Testament
Las trupul meu
Mamei mele
Să mă-ngroape în ea
Și să mă poarte
Spre tineretea ei

Ion BUZAȘI

PETRU POANTĂ: CLUJUL MEU*

O carte surprinzătoare în scrisul lui Petru Poantă. Criticul literar preocupat de „poezia română contemporană” și de exegeza operei lui George Coșbuc, istoricul literar al grupării cunoscute sub numele de Cercul literar de la Sibiu ne oferă o carte încântătoare de memorialistică subiectivă, pentru care în lecturile mele nu am un termen potrivit de comparație: pentru Clujul cultural interbelic, într-un fel, este asemănătoare tematic cu

Fragmentarium Clujean de Horia Stanca, pentru deceniile 70 – 90 cu romanul lui Romulus Guga, *Adio, Arizona*. Pentru că nu este numai o carte de memorii ci un roman memorialistic, prin forța epică a evocării și prin vigoarea portretelor.

„Personajul” central este Casa de Cultură a Studenților, locul în jurul căruia gravitează viața culturală a tineretului universitar. Petru Poantă reconstituie biografia *Casei*, așa va fi pomenită într-un ton familiar, și din presa vremii, din reportaje și articole, inevitabil triumfaliste și festiviste, dar mai ales din propriile amintiri, ca unul care a cunoscut activitatea Casei în toate articulațiile ei. De numele Casei de Cultură a Studenților (numită o vreme, puțină vreme, după 1965, Gheorghe Gheorghiu Dej) se leagă ansamblul folcloric „Mărțișorul” – despre care a scris o evocare sentimentală Laurențiu Hodorog, primul și cel mai longeviv director al Casei, care prin 1963, preia și la Facultatea de Filologie clujeană un curs de literatură rusă și sovietică, în tandem cu Ștefan Bitan. Lui Hoderog i-au urmat Victor Bercea și Silviu Corpodean, care au trebuit să facă față unor condiții de management economic eficient, fără să facă prea mult rabat de la calitatea actului de cultură. Directorul actual, Dumitru Fărcaș este și cel mai de seamă reprezentant al „Mărțișorului” folcloric studențesc de altădată și, un nume impunător în muzica populară românească. În conexiune cu „Mărțișorul” sunt evocate și alte ansambluri folclorice clujene, mai vechi sau mai noi, cu remarcabile portrete ale unor

cunoscuți interpreți de muzică populară: Maria Peter, Maria Marcu, Dumitru Sopon, Ana Pop Corondan și până la Sava Negrean-Brudașcu, Mia Dan, Maria Morcan, Ovidiu Purdea – Someș. Când Petru Poantă se scuză că nu are pregătire de specialitate în domeniul muzicii culte sau populare, nu trebuie să-l credem întru totul, pentru că avem în aceste pagini câteva caracterizări absolut memorabile, care ies din șablonul unui lirism găunos și particularizează niște voci cunoscute și îndrăgite.

Pagini consistente sunt consacrate *Echinoux-ului*, grupare literară a studenților clujeni. Care a dus la înnoirea literaturii contemporane, și-a avut propria publicație, aici făcându-și anii de ucenicie, poeți și prozatori apreciați astăzi sau profesori la diferite universități din țară. De altminteri Petru Poantă a scris un eseu cuprinzător despre această mișcare literară: *Efectul Echinocțiu sau despre echilibru*, Biblioteca Apostrof, Cluj-Napoca, 2003; De data aceasta sunt remarcabile câteva portrete colegiale: Grigore Zanc, Ion Cristoiu, Adrian Popescu ș.a.

Casa și evocarea ei, devin un pretext pentru înfățișarea Clujului cultural, pentru că avem aici și câteva „figuri universitare clujene”, evocate fugar – D.D. Roșca, Liviu Rusu, Mircea Zăciu, poeți și scriitori „tribunuști”: Al Căprariu, Vasile Rebreanu – compozitori și muzicieni ca Alexandru Fărcaș și Gelu Furdui etc.

O lectură care va trezi celor ce au trăit cea perioadă clujeană nostalgii și reverii sentimentale, precum *Heidelbergul de altădată*. O lectură la finalul căreia, în aproape deplin acord cu autorul ei, ar putea spune: *E și Clujul meu!*

Notă:

* Clujul meu. Oameni și locuri. O istorie subiectivă a Casei de Cultură a studenților, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2006

Hanna BOTA

JURNALUL UNUI NABI

ziua a 2-a

nu trebuie

să cuceresc nimic nu cred în regate
și imperii
totuși mi-ai dat arme invincibile
călimara la brâu suluri de papirus nescrise
täblițe de lut
obeliscuri și temple

prințule

nu cred în împărățiile lumii
mi-a spus Solomon că ele vin și trec
că totul e zădărnice – avea mult cinism înțeleptul acela
chiar mi-a plăcut de el –

scrie

scrie

și n-am scris

Într-un târziu am zărit

niște cuvinte scrise cu degetul în nisip

și-am râs de un scrib atât de neghiob

am râs

dar nu pentru mult timp

ziua a 3-a

cuib de cuc.

mi-am făcut cuib în smochin
ascunzând în verde golul din năuntru
care tot creștea rotunjindu-se

apoi blestemate frunzele au căzut

și-am cărat paiete căminului meu

pe o barcă la țärm de întrebări

mi-am făcut cuibul pe valuri

eșuând când într-un golf când în altul

nehotărât

speriat că s-ar putea s-apara fisuri

în barcă

m-am mutat pe-un colț de satelit

mă tot roteam în jurul țerrei fără popas

și tot străin de lume am rămas străin de voi

și cuibul gol

am căutat semănătorii de muștar
credița lor să îmi dureze cuib
dar toți dorm

ziua a 42-a

asemănare.

ca un copac înscris în
sfera lunii
eul meu devine tot mai alungit
când răsari tot mai îngust
lumina tot mai curat mă înghite
nu
n-ai să mă frânghi trestie uscată ci mă transformi în lumină
tot mai spre ziuă ridicându-mă din neguri
până zenitul să pipăi
n-am să mai cobor spre apus
vei deschide cerului fereastră așa cum ai sfârâma
un cerc gigant de albastru
ca să privesc în dincolo

lungi telurice mâini o să încerce
să-mi sugrume lumina dar eul meu de-acum sferic
va fi ca al tău
și-o să se dea în lături îngroziți
că semănăm atât de mult

ziua a 44-a

orașul de fier

avea plămâinii giganți
mă absorbeau în sterpiciunea tăcerii
de-atâtea ori am tăcut pentru că așa am ales eu
mi-am poruncit corzilor vocale să amuțească
acum însă voiam să strig
dar nu găseam gura orașului
înțepenit în metal gătlej aburit
ardea manganul în focul foalelor altoite
nu-mi foloseau tastele cursorul blocat
nici călimara și pana ancestrală
în uruitul torentelor strigătul era chiar tăcerea
și-am scris cu pasul desenam cărarea din orașul de fier
peste câmpia de bumbac sclavi negrii îmbrăcați în
costume de funcționari culegeau pământufuri
și-am tot desenat cărări soterice
până la marginea lumii am ajuns
gata să cad spre urcare
în urmă cărarea devenise cale

Valeria MANTA TĂICUȚU

Parolă pentru Bunavestire

Liviu Nanu deschide volumul „**Apăsați tasta any**” (Editura Marineasa, Timișoara, 2005) cu o „autobiografie” de tip etic, construită pe polaritatea bine-rău („Nașterea mea e o consecință / a luptelor dintre vechile triburi. // Când șamanii cei buni i-alungau pe cei răi”). Ideea ar fi că omul, contrar filosofiei de tip folcloric, se naște bun, dar că ceea ce se întâmplă ulterior alterează zestrea genetică și ursita; poetul se ferește de formulări maniheiste, introducând în ambele câmpuri lexicale (și în cel al binelui, și în cel al răului), termeni cu încărcătură semantică ambiguă, așa încât

„cerșetorul de cuvinte” să fie, deopotrivă, înger și inculpat: „Trebuia să devin personaj pozitiv / ursit să-mi caut prin lume dușmanii / Mama-mi cânta printre lacrimi balade / Tata-și pitea sub treptele casei banii. // Însă eu am devenit cerșetor / de cuvinte, de taine, de sensuri / pe care le ciopleam apoi din topor / și le-așezam cu migală în versuri // Dar acum, vai, când mă văd ștampilat / cu cerneală de înger, pe umărul drept / într-un fel de instanță mă trezesc inculpat / și aștept”... Din „nașterea cu report” va ieși un candidat la hoinăreală și boemă, confuz, nesprrijinit de îngerul de pază „beat criță” atunci și mai târziu, când poetul va fi mai atras de latura orgiastic-dionisiacă decât de cea apolinică a actului de creație: „așa că mi-am agățat strâns cârceii de lume / de țâțele mamei cu alcool și cu lapte / cântecul ei îmi suna în urechi ca un clopot / ziua murea prea devreme în noapte” „naștere cu report”).

Liviu Nanu construiește mesaje astfel organizate, încât potențialul său receptor să le poată completa; ne aflăm așadar în plin proces interactiv de creație, în care codul este comun, atât la nivel verbal, cât și nonverbal. Lupta cu banalul și cu derizoriul, alterarea psihologică a conturului lucrurilor simple face parte dintr-un arsenal atitudinal la

modă, astfel că fiecare primește exact ceea ce se așteaptă să primească: puțină vulgaritate, puțină debusolare, greață de tip existențial, în elegii parodiate: „voi lupta pentru cauza dreaptă / a copiilor de țâță / și a femeilor blonde / a florilor de garsonieră / a mâțelor negre și a maidanezilor cu pedigree / voi lupta pentru dialectica șutului / cu stângu-n dreptu' // sunt un apărător al culorilor pastelate / aruncate pe cearceafurile hotelurilor / de două stele / voi milita pentru dreptul sfânt al parcării / pe trecerea de pietoni / pentru dreptul punctelor g la identitate / mă voi bate / ca un che guevara de cartier / cu pistoale de unică folosință // lupta mea o voi duce în timpul liber / în pauza dintre libații și elegiac / (dar asta nu vă interesează pe voi) / pentru drepturile cititorilor / se luptă altcineva” („cauza dreaptă”). Relația ludică stabilită cu cititorul virtual nu este lipsită de dramatism; poetul pare conștient de absurdul existențial, de lipsa de sens și de semnificație a lumii moderne, robotizarea și cibernetizarea aducând cu ele convingerea că ne mișcăm printre simulacre: „Calculatorul s-a scurs pe birou / precum ceasurile lui Dali rotunde / pe monitor scrie press any key din nou / oricum nu mai contează / cine / ce / sau de unde / deși acestea-s întrebări esențiale / cine-ce-cumpără și cine-ce-vinde / la care primim răspuns în vocale / a-e-i-o-u / sau depinde // iată-ne ajunși la sfârșit, lectura-i gata / am învățat numai cuvinte frumoase / să plecăm păș păș că vine cititorul / ne trimite-n recycle bin / cu lopata” („apasăți tasta any”). În universul dezumanizat pe care-l comentează Liviu Nanu îmbinând bârfa subțire, cârcoteala și monologul adresat cu angoasa în fața incapacității omului de a comunica real și plenar, jocul capătă dimensiuni noi: el nu mai este simplu amuzament ori refacere inocentă a unei realități extrasenzoriale, ci devine un pact cu întunericul, cu forțele ascunse în acest întuneric, o simulare a vieții și a morții: „Mai întâi vine unul / îmbrăcat în alb, / aprinde o lumină și zice: / *iată-te, ia de coala filmul ăsta / și învață replicile pe de rost* / (e bine să începi cu mama, tata / și tatăl nostru). // Pe urmă te urcă-ntr-o căruță / și mergi așa... pe un drum cu hârtoape / o zi plină / cât o viață de om. // La sfârșit vine altul / îmbrăcat în negru / te întreabă cum e cu tatăl nostru / și dacă îl vezi cumva / să-i spui și lui. // Și iar te urcă-n căruță” („în căruță”).

Cu toate că poemele lui Liviu Nanu se încadrează în „moda timpului” nostru, ele nu cad în verbiaj, nu păcătuiesc prin dezorganizarea voită a mesajului și nici nu etalează scatologia ca unic reper „estetic”. Nici chiar parodierea lirismului lacrimogen din cânticul țigănesc (pe urmele lui Miron Radu Paraschivescu) nu-i lipsită de un anume echilibru și muzicalitate, în ciuda construcției abrupte: „dă-mi

o veste despre / tine / nu-mi ascunde întâmplările / recente fie ele și penibile / cântă-mi ceva / sau / spune-mi minciuni mie îmi plac minciunile / de când eram copil / și strigam prin casă *limalo mamó* // citește-mi chiar și acte contabile / mi-e totuna / pe mine mă excită efortul de a descifra / logica facturilor // pe de altă parte eu voi sta cuminte / pitulat între umbre și vis / ca-ntr-o zonă crepusculară / cu întâmplări și chestii șucare // deja simt lipsa verii / lipsa ta / iarna îmi intră pe sub pleoape / prin gânduri / prin carne / are și frigul partea lui bună am auzit că / întărește oasele nervii plămânii caracterul / și cristalizează lacrimile / mai ales în lunile cu r” („poezie puțin rromales”).

În situațiile de comunicare create, Liviu Nanu nu mizează numai pe capacitatea receptorului său de a reface un profil psihologic, de a descifra din simpla înșiruire a unor obiecte și fapte banale ceea ce se află dincolo; implicitului el îi adaugă explicitul și, deși limbajul folosit este în general despuiat de artificii stilistice, nu s-a renunțat total la metaforă și la exprimarea eufemistică.: „în fiecare zi / trebuie săucid / o lighioană ce crește în mine / peste noapte. // folosesc pentru asta / mai multe arme personalizate / măși noh / și gânduri / pe care scrijelesc / fiecare faptă de vitejie // o zi=o victorie // iată deviza mea / scrisă pe fiecare decorație / pe care mi-o prind în piept / undeva spre nord-est // serile adorm cu gândul / la dușmanul de-a doua zi / același călăreț indispus / înarmat cu suliță / și cărți de povești” („relativitate”).

Ba, pentru ca desprinderea din corul fracturiștilor să fie și mai evidentă, Liviu Nanu scrie impecabil o poezie cu formă fixă, sonetul, singurul capabil să dea măsura unui poet autentic: „mai nou, privesc absent înspre niciunde / cum fac la praznic rudele sărace) / cățeei îndoielii nu-mi dau pace / și mârâie înverșunați la umbre // aceeași plictiseală mă inundă / - destinul meu, ghinionist scenariu - / aștept cuminte ca-ntr-un lapidariu / să-mi cadă-n cap piatra de veci, rotundă // din tubul vieții storc uimit doar ceară / de lumânări (i-aprins deja fitilul) / cui să mă plâng? și pentru-a câta oară? // de undeva mă cheamă-ncet Copilul / și eu ciudos, îl îmbrâncesc pe scară / iar el murind să-mi spună care-i șpilul” („sonet”).

Liviu NANU

PĂTRĂȚICĂ

de cîte ori săream din telescaun
la mijlocul traseului
în pătrățica aleasă de mine din timp
mă simțeam ca o piesă de șah
mutată de un orb

în dreapta mea e căsuța din povești
dar eu n-am ce căuta acolo
nici măcar nu m-ar primi
pleacă de-aici măgar bătrîn vor spune
locul tău e în altă poveste
însă următorul telescaun vine abia peste un veac

a trecut și sîmbăta morților
femeile și-au plîns toate lacrimile de peste an
- ți l-am jelit fă și p'al tău zice una
- să fie sănătos, nu mai e al meu
acum toți sunt amestecați ca în cimitirul ostașilor
cînd le agață elevii
coroane de ziua eroilor
și la ai noștri și la dușmani
de-i plîngem pe toți de-a valma

sînt tot în telescaun
și-mi fac socoteli cum să sar din el
direct în pătrățica mea
la care e pusă o cruce
încă de cînd m-am născut

PISICA NEAGRĂ PE COALA NESCRISĂ

m-am așezat pe malul Vezii
nici nu mai știu de cînd stau așa nemișcat
ochii mei urmăresc apa
trec zilele verzi și mici
trec apoi umbrele lor
tinerii așteaptă fericirea poeziei muza
alții cadavrul dușmanului personal
(toți acești oameni au timp și răbdare)

numai eu mi-am mînjit degetele cu marmeladă
ademenesc altceva mai viu

*

mai viu aş fi
dacă mi-ar cădea capul în apă și s-ar crea un mic vârtej
m-ar ocoli unda lichidă ca pe un pietroi
pești microscopici m-ar ciupi de pleoape
alge perene s-ar încurca în părul meu
aş deveni un ciudat animal acvatic și s-ar scrie o baladă despre asta
cu mai multe strofe decît codin
cel cu pluta

*

vom merge în punctul desăvîrșit fierarule
nu-i pune dinți imaginației mele
n-o strivi

KAIGOMAI KAIGOMAI

aman aman

s-ar zice că sunt îndrăgostit dar nu e așa
deși cămașa arde pe mine ca un foc
pielea devine transparentă și cade
în tîmple îmi bate cineva cu ciocanul
„sînt eu metafora, deschide sau mori
fii te rog un poet cumsecade”

ia un fluier de soc un fluier de os
cîntă-ți dragostea poete, ca pe o doină
pune mîna pe butoane și agresează-le
sentimentul trebuie urlat în urechea surdă
a lumii

dacă nu fumezi, apucă-te de îndată
tutunul nu face nici un rău vizibil
ai deja un ochi cu albeață prin care vezi același curcubeu în sepia
poți lua la rînd toate viciile pămîntului
oricum nimeni nu te bagă de seamă
decît în ziua cînd mori

m-aș întoarce acasă dar nu mai am casă
m-aș duce în pustiu dar pustiu e deja aici
aş face rugăciuni și aş număra mătani
și cîte și mai cîte...

ÎNSERAREA FIINȚEI

Reluând titlul volumului din 1998 **Propoieziții**, un compus pretențios și bizar, s-o recunoaștem, care denunță din start apetența pentru ghidușii lingvistice a autorului, Vasile Gogea stabilește de fapt consecvența încorporare a lirismului său în matricea structurală a fragmentarismului ce anunță desprinderea de magnetismul epicului cultivat inițial în **Scene din viața lui Anselmus sau în Fragmente salvate**. Unele dicționare (cel al lui Ion Bogdan Lefter din 2001 nu face excepție) ni-l recomandă încă, mai ales ca „prozator, eseist”. Așa se face că volumul **Încă Propoieziții** autentifica pe „încă” poetul Vasile Gogea ca figură ce trebuie menționată printre favoriții generației sale, din care, iată, unii s-au grăbit să plece înainte vreme dintre noi, cum s-a întâmplat recent cu Gheorghe Crăciun, scriitor din același spațiu cultural brașovean unde Vasile Gogea s-a afirmat și a activat o bună bucată de timp, înainte de a descinde în orașul de pe Someșul Mic.

Încă Propoieziții ni-l prezintă pe poet așa cum e: stăpânit de luciditate, cizelându-și hâtru ideile, retras în sine pentru a-și rumega fantezmele obsesive ca personajele dostoevkiene cu care seamănă izbitor, fizic vorbind. Silueta lui fragilă strecurându-se zgribulit, ca o umbră fugară pe lângă zidurile cetății umede, cuprinse de frig hibernal, i-a atras atenția lui Ion Mureșan. Este ceea ce reușește să sintetizeze el în formula „un om de iarnă” din rândurile ce însoțesc „propoiezițiile” actuale. Desigur, o paralelă între autorul Cărții de iarnă și Valile Gogea e oricând posibilă, deși temperamental sunt diferiți. Navalnicei panoramări ionmureșenene, agrementată cu arborescente și succulente divagații, Gogea îi opune o stenică precizie verbală, o coagulare a imagismului conotativ în formulări concise și studiate. Mai mult decât atât, poezia lui Gogea e purtătoarea unor „dureri înăbușite” ce vin din biografismul laconic sau poate din spaimetele/ neliniștile asumate, proprii unei întregi generații căreia i s-au furat iluziile, ba chiar și o revoluție. Aceste decepții, trăite „la limita ființei”, sunt exhibate nu de puține ori în rânjet camuflat, reținut, de filiație bacoviană: „Adun cu grebla/ umbrele

prietenilor plecați/dincolo de deal./și/căpița de întuneric/crește/prea udă încă, prea verde/pentru a arde./Totuși/e vremea să facem curățenie./Hârlețul e pregătit./Coasa asemeni.” Crâmpeie sângerânde din rana deschisă în pieptul generației astfel păcălite prin simulacrul revoluției decembriste transpar și aici tăios, obsesiv: „Nu mai trageți!/Nu mai trageți!//Striga/colecționarul de gloanțe.//Ce să facem/cu atâtea/trupuri?”

Locuit de fantomele amurgirii, poetul se lasă ademenit de strania recoltă verbală întrezărită în logosul tăinurii miraculoase, al tăcerilor purificatoare, mistuitoare, sacrale: „Și nici un cuvânt/e Divinul Cuvânt.” Reticența nativă face ca discursul lui poetic să se înscrie în limpezirile simplității; lecția aceasta, a simplității, fiind uitată de mulți saizeciști-șaptezeciști sufocați în ornamentații lingvistice, după cum pe bună dreptate remarcă Ștefan Manasia într-o cronică la această carte din Tribuna.

Poet al ironiilor scrâșnite și dureroase, congener cu „umbrele prietenilor plecați”, copleșit de amărăciuni cotidiene ca și de crize majore, Gogea simpatizează complementar și cu sonoritățile dimoviene sau cu sarcasmul de fină extracție geodumitresciană, elemente spectaculoase retoric, înviorătoare formal, prelucrate cu sârg auctorial, ce dinamizează critic, din interior, filiațiile livrești, fără a se teme de grotesc, autopersiflare sau libații haioase, libere de orice constrângere: „Oho, Luceafăr blând,/de câte ori am fost flămând!//Cutreieram pustie străzi/cătând în lăzi niscaiva prăzi://un muc, o coajă, un ziar/să pot mai zice-o dată: iar!//Oho, Luceafăr bun/de câte ori am fost nebun/și nu m-au pus în sanator/și n-am putut pentru să mor.” Fluxul cadentat de cuvinte se cantonează frecvent în cronica/jurnalul de tip spitalicesc, experiență față de care eul liric se detașează prin aceleași manevre de răstălmăcire zeflemitoare a faptului real. Trimiterea spre Salonul numărul 6 cehovian sporește interesul pentru surprinderea atmosferei hilar-tragice a consemnării: „Cei din salonul 7/(vecin cu salonul 6 care e de mult ocupat)/gândesc mai mult. Normal/ei sunt șapte și eu - singur./ Ei reușesc, cam o dată la trei zile,/să construiască o fraza corectă,/întreagă./Eu nu reușesc nici după zece zile./De aceea stau totdeauna/la masă cu ei.//După trei zile de ploaie mărunță/cei din salonul 7/au spus (în timp ce ne beam ceaiul):/Las' să plouă/că atunci ies tăte cele/din pământ - /numa' soacra să nu iasă!//După încă trei zile de ploaie/și trei zile cu soare/le-am spus și eu că mă tem//de ce ar putea să-mi iasă mie din minte.” Evident, prozaismul conținut în construcția poemului trebuie abstras, diluat în pitorescul și umorul închegat cu meșteșug în firescul relatării. E și acesta un fel de a scrie poezie cu infuzii prozaice personalizate, tratate ca picanterii demne de creația lui Vasile Gogea.

Victoria Milescu

EVOLUȚIA HAOSULUI

Bate și poemul îți va deschide
prăpastia fumegând
cere și poemul îți va da
cucuta neîmblânzirii

aici locuiește glodul primordial
al poemului
eludând legile universului
ai cărui supuși suntem
îmbrăcați în ploaie
ne-a ales fără să ne întrebe

bate și ți se va deschide
toracele pentru poemul înghițit
din cauza unui pariu, la un chef
cere și ți se vor înapoia poemele
consumate în pușcărie sau balamuc...

FENOMENELE FĂRĂ CAUZĂ

Precum glonțul pornind fără voie
venim pe lume
fără a desluși propriul drum
fără a ne împotrivi
viața ne ia în stăpânire
ne dă hrană și adăpost
ne muncește, ne umilește
făcând din fiecare un fenomen răbdător

vine pe lume sufletul
pregătind calea
e sedus apoi de mlădioasele trupuri
e sedus de durerea fericirii
scăpate printre degete

să răsplătim fericirea

printre mestecenii dăruind toate darurile
să luptăm, să murim fără cauză
sub coroana lor albă
și scut și spadă

să păzim inima zdrobind ritmic
orele pământești
în numele legii, fiți apți
pentru libertatea sufletului
fiți apți pentru libertatea disoluției

precum glonțul pornind fără voie
venim pe lume
odată cu poemul
circulând prin trupuri, distrugându-le încet
în virtutea vieții, vei muri, vei învia
poem fără autor, amor fati
în cercul fenomenelor fără cauză...

JOCUL JEOPARDY

Există un vierme în univers
opera lui e perfectă
ignorând timpul
nimic nu mai degradează
civilizația ce prinde alte puteri

ne prindem în joc
în cea mai mare libertate posibilă
viața doare
venind la banchetul celest
când totul a fost deja consumat
rămânând de cules doar câțiva copaci
fără rod, câteva lumi în repaus

ardem ruguri pentru voluptuoasa
noapte perpetuă -
închisoarea secretă a luminii
cu variante umane
Elefantina, Precocia, Rubia zboară
neștiind că pot zbura cu

ura noastră cea mai angelică

sensul jocului e sensul vieții
aruncăm în ocean
cartea cu formulele viitorului
viața decade și pentru îngerul adolescentin
pășind din greșeală-n greșeală
înger inconștient de puterea lui colosală

viața doare
mai mult decât moartea
de la care învățăm demnitatea

viața doare
experimentând desfrâul inimii
beția zeilor lăsându-ne-n grija nimănui

există un vierme în univers
neadormit, nevăzut de ochiul nostru –
închisoarea ta secretă...

Daniel Puia-Dumitrescu

DE ZIUA TA

Acum știi: niciodată nu voi face versuri
și niciodată nu voi spune că scriu poezie

am să îți scriu azi să afli și tu că nu sunt numai partenerul de sex
care pleacă în fiecare dimineață fără să întrebe dacă și mâine
sau dacă măcar nu te prefăceai când ai gemut și mi-ai spus că îți
place

cu mâna pe inimă pot să spun acum: sunt varză!
și nici nu mă deranjează că tu îi cunoști pe prietenii mei
care se machesc cu mine în fiecare zi și-apoi veseli
borâsc după ziduri se sparg în figuri și cântă versuri de cartier

e o poezie care vrea să trăiască singură
e poezia de ziua ta și-e dedicată e de la mine

nu se vrea a fi sânge din sângele meu nici vreun tabu
sau vreo fiță de poem apărut în revistele pe care
dorm frații prin tunelul de la metrou
ți-am mai spus: ea vrea să respire să-ți bată la ușă

într-o stradă nașpa niciodată nu vei face filme
cu gangsteri sau telenovele românești cu împușcături
și nicoleta luciu sictirită pe banca din spate a vreunui merțan
așteptându-și iubitul care nu mai vine e cu prietenii lui
cu care mai bea o bere mai sparge o mie de parai mai face-o afacere
dintr-un băiat de cartier nu va ieși niciodată un star
doar o iubire pe care ți-o dăruiește-ntr-o foaie
scrisă de mână și-ascunsă de privirile curioase
ale tovarășilor care nu mă vor așa slab: eu nu scriu poezii!

Radu CREȚU

VIAȚA CA ȘI TANGO

Viața ca și Tango,
un pas înainte, doi pași înapoi...

Un pas înainte, doi pași înapoi,
cui îi pasă de mine
când pe scena vieții
totul pare frumos,
un pas înainte, doi pași înapoi!

Un pas înainte, doi pași înapoi,
cercul se strânge și se dilată,
ca iluzia care bântuie
și apoi se îneacă la marginea ringului:
un pas înainte, doi pași înapoi!

Un pas înainte, doi pași înapoi,
stresul începe cu „unu”
și se sfârșește cu „doi”,
un pas înainte, doi pași înapoi!

Un pas înainte, doi pași înapoi,

văd lumea burlacului super,
iar a cuplului ca pe un halou
care ne prinde pe toți cei care
visăm la eternitatea unui tangou fericit
deși... viața e ca și tangoul:
un pas înainte, doi pași înapoi!

Un pas înainte, doi pași înapoi,
doi pași înapoi, un pas înainte,
tangoul – viața,
viața – tangoul,
un perpetuum joc de cuvinte:
„la început a fost cuvântul,”
și cuvântul era cu tangoul,
și cuvântul era tangou!

Victoria DUȚU

FRUMUSEȚE

25

cunosc lumea,
privesc,
o privesc de la distanță,
nu știu cum
să pășesc,
nu știu
cum să merg,
îmi este frică
de pasul meu,
care ar putea distruge
frumusețea
ce nu o poate
înțelege.

26

frumusețea aceasta
se ascunde mereu.
nu știu pe unde
să merg,
pentru că ea,
fiind a lumii,
vreau să o
pot cunoaște,
dar pot înțelege
oare nesfârșitul,
atunci când rămân
singură în fața
unei frumuseți
ce mi se ascunde?

PANAIT CERNA, DESPRE DEBUTUL POETIC AL LUI MATEIU I. CARAGIALE: “TRECUTUL NOSTRU TOT ÎNVIAT ÎN CÂTEVA RÂNDURI”

Din Leipzig, Cerna îi trimite lui I. L. Caragiale o carte poștală, felicitându-l pentru debutul¹ fiului său, Mateiu, remarcând, cu bucurie și sinceritate, talentul literar al acestuia, mai mic în vârstă cu aproape patru ani decât Cerna: „Iubite nene Iancule, // Băiatul d-tale e un talent remarcabil. Cele mai multe din poeziile lui sunt simple schițe, momente prinse în versuri bine legate. Dar câtă poezie și fantezie e în unele din ele (*Noapte roșie*,² *Cronicarul*)³ și cât meșteșug de caracterizare dovedesc altele (*Boierul*,⁴ *Trântorul*)⁵! *Trecutul nostru tot înviat în câteva rânduri!* De

mult, de mult n-am mai citit o strofă așa frumoasă cum e aceasta: „Desprins din stemă parcă, spre depărtări senine, / Un corb bătrân și ’ntinde puternic negrul zbor, / Și ’n liniștea adâncă, din când în când, ușor, / Din ulmi cad frunze moarte, plutind⁶ în clipe line”.⁷ // Te felicit cu adâncă fericire, nene Iancule! O parte din puternicul d-tale talent a întinerit în odrasla d-tale, luând o formă proprie și făgăduind flori care nu se scutură niciodată. // Al d-tale preaplecat, Cerna”.⁸

Câtă dreptate avea Cerna când caracteriza poeziile drept „simple schițe”, poeziile, în adevăr, nu sunt decât schițe de atmosferă, încercări heraldice de atelier, atinse de culorile curcubeului domnesc preparând, astfel, marile decoruri ale romanului „Craii de Curtea-veche”, măiastra creație a lui Mateiu. Cât simț literar la Panait Cerna, cu câtă previziune senină îl anunță, încă de la debut, pe magicul Mateiu ce-avea să fie. Emoționat de cuvintele lui Cerna, I. L. Caragiale îi mulțumește mai tânărului său prieten pe versoul unei ilustrate reprezentând reproducerea fotografică a unui desen de Ottilia Michail, din 1911, înfățișându-l pe Caragiale din profil, stând în fotoliu și consultând o carte cu dedicația: „lui Cerna, Caragiale”. Dar iată ce-i răspunde Caragiale: „Iubite Cerna, // Îmi place a crede că nu exagerezi peste măsură dintr-un exces de magnanimitate, și că în încercările băiatului

meu poate fi și ceva real care te-a atins, inspirându-ți interes și simpatie.// Îți mulțumesc pentru el, care nu știe încă ce prețios sufragiu a avut noroc să obțină, și te salut cu toată prietenia ce mi-o cunoști.// Al d-tale, cu părintească dragoste, Caragiale”.⁹

Ion Luca Caragiale moare subit¹⁰ în cămăruța sa din locuința berlineză, în urma unei comoții cerebrale, după o discuție prelungă cu fiul său adorat Luki, și este găsit abia spre amiaza zilei de către soția sa. Paul Zarifopol îi trimite lui Cerna aceste informații legate de înhumarea lui Caragiale: „Iubite domnule Cerna, // Până acum nu s-a hotărât dacă să transportă cadavrul în țară ori să îngroapă la Berlin. Mâne seară sosește, probabil, Delavrancea. Te voi aviza la timp de hotărârea definitivă. // Cordiale salutări, Zarifopol”.¹¹

Scriitorul român, autoexilat și din cauza unui paradoxal impuls alimentat de varii orgolii, este înmormântat departe de țară, în Berlin.¹² La înmormântare ia parte și Panait Cerna, împreună cu Barbu Ștefănescu-Delavrancea, Alexandru Vlahuță, Constantin Dobrogeanu-Gherea și Paul Zarifopol. Panait Cerna este profund marcat de moartea scriitorului român care i-a arătat o simpatie și o prietenie încurajatoare. Mateiu I. Caragiale, fiul nelegitim al marelui scriitor, va fi prezent la Berlin și atins de durere, conducându-și tatăl pe ultimul său drum.

Ca un semn amar al soartei, Luki avea să moară din cauza aceleiași boli de care a fost atins și „preparatorul” său întru științe, Panait Cerna.

Note:

1 Debut produs în nr. 4 al revistei „Viața românească”, din aprilie 1912, cu poeziile: *Clio*, *Lauda cuceritorului*, *Prohodul războinicului*, *Noapte roșie*, *Călugărița*, *Boierul*, *Aspra*, *Înțeleptul*, *Cronicarul*, *Domnița*, *La Argeș*, *Trântorul* și *Curțile vechi*.

2 „Trecând ca o nălucă, prin viitor, prin noroi/El fuge'nvins și besna pădurilor l-îngHITE;/Nu simte cum în valuri, din rănile cumplite,/Îi curge mândrul sânge pe platoșă șiroi.//Dar gându-i vajnic sboară sălbatic înapoi,/Și când își amintește cum, de păgâni răpite,/Plăpânde domnițe în lanțuri zac robite,/Și cum tăiați pieriră coconii amândoi, //Pe-un mal de răpă calul și-oprește de odată,/Privește plin de turbă spre zarea'nflăcărată,/Și alba barbă-și smulge și blestemă hain, //Și-amenințând văzduhul, cu pala'n mâna dreaptă,/Se'ntoarce Voevodul mânat de-un aprig chin/În valea unde lupta și moartea îl așteaptă.” Din volumul Mateiu I. Caragiale, „Pajere/Aigles Royaux”, ediție ilustrată și postfațată de Romulus Vulpescu, Editura Cartea românească, București, 1983, p. 38.

3 „Cu ușa zăvorâtă, în dosnica chilie/În care raza zilei se cerne tainic, lin,/Departate de-orice sgomot, ferit de ochi străin,/Bătrânul amintirea își deapănă și-o scrie.//An după an înșiră, domnie cu domnie,/Rănit de soartă

însă, de părtinire plin,/El pana'nhverșunată își moae în venin,/Ca'n viitor
isvodu-i mai mohorât să'nvie//Acel veac de restriște cu sângerânde zări./Iar
pe asupritorii batjocoritei țări,/Amarnic îi hulește în măestrite rânduri//Și-i
tremură-atunci mâna de patimă, dar când/Răsare printre umbre domnița cu
chip blând,/Mișcat închide cartea și cade trist pe gânduri." Din vol. cit., p.
58.

4 „Pe-o culme, lângă-un iezor, durează-o mănăstire/Boerul... Mult
bătrân e: dinți nu mai are'n gură,/Postește, se grijește, bârfește și strâmb
jură,/Stă cuvios în strană și zice din psaltire.//E mic de stat, fățarnic, semeț
și crud din fire,/Viteaz spătar fu'n lupte, dar azi când barba-e sură,/Cu
dreapta se închină, cu stânga smulge, fură,/Despoae și ucide în setea-i de
hrăpire.//De neam e Basarabă, și rudă cu Voevodul,/De bogății e putred și-
l blastămă norodul./Dar, la Stambul, îl sapă Cislar-Aga harpanul.//Și tocmai
de Rusalii, când plin de veselie/Așteaptă să-i sosească fermanul de
domnie/Îl prind cu pâri ascunse și-armașu-i tae capul." Din vol. cit., p. 46.

5 „În trândavă-aromeală stă tolănit grecește/Urmașul lor. Urât e,
bondoc, sașiu, peltic./El antereu alb poartă, metanii și ișlic./În puf, în blăni
și'n șaluri se'ngrașă și dospește.//Și gura-i strâmbă numai măscări
bolborosește./E putred, deși tânăr: sărmanu-a fost de mic/Crescut pe mâini
străine. El joacă din buric,/Înjură, se răsgâe și râde-apoi prostește.//Îl
leagănă maneaua, e veșnic beat de vutcă,/Să'ncalece i-e frică, pe brațe-l
duc la butcă;/Dar, el, ce os de Domn e și viță de-Împărat.//Adesea, făr' să-
și dea seama, își mângâie hangerul,/Și când în fața morții odată s'a aflat,În
trântorul becisnic s'a deșteptat boerul." Din vol. cit., p. 70.

6 Rotind, în original, în volumul Mateiu I. Caragiale, *Pajere/Aigles
Royaux*, ediție ilustrată și postfațată de Romulus Vulpescu, Editura Cartea
românească, București, 1983, p. 66.

7 Prima strofă din poezia *La Argeș*.

8 Scrisoare datată 3/16 iunie 1912, Leipzig, în revista „Steaua
Dobrogei”, nr. și art. cit.

9 Scrisoare datată 5/18 iunie 1912, despre care, în tabelul cronologic
întocmit de Perpessicius (la volumul Mateiu Caragiale, *Craii de Curtea-
veche*, Editura pentru literatură, colecția BPT, nr. 309), București, 1965),
acesta spunea: „textul scrisorii necunoscut”. Scrisoare preluată din revista
„Steaua Dobrogei”, nr. și art. cit.

10 În noaptea de 8/21 spre 9/22 iunie 1912 :

11 Scrisoare nedată, publicată în revista „Steaua Dobrogei”, nr. și art.
cit., p. 19.

12 În data de 14 iunie 1912.

OCTAVIAN GOGA ȘI FRANCMASONERIA

Un capitol neglijat în cvasitotalitate al activității desfășurate de Octavian Goga este cel referitor la apartenența sa la francmasonerie și legăturile lui cu aceasta. În parte, puținătatea informațiilor, ca și lipsa de interes a poetului însuși de a se referi la astfel de aspecte sunt de înțeles știut fiind faptul că francmasoneria este o organizație secretă, iar membrii săi nu sunt încurajați sau autorizați să facă publică activitatea lor.

După cum se știe, francmasoneria era destul de bine reprezentată, de secole, în spațiul transilvan. Mulți dintre reprezentanții ardeleni ai curentului iluminist au aparținut diverselor loji francmasonice. De notorietate, în acest sens, este calitatea de francmason avută de medicul Ioan Piuariu-Molnar sau de însuși Horea, conducătorul revoltei țărănești din anii 1784-5.

Francmasoneria s-a implicat în organizarea și desfășurarea răscobilei conduse de Tudor Vladimirescu (1821), dar și a revoluției de la 1848-9. Cu acel prilej au fost făcute, inclusiv prin intermediul munteanului Nicolae Bălcescu, tentative de aplanare a conflictului cu reprezentanții lojilor francmasonice maghiare¹.

Violența și urmările tragice ale evenimentului vor avea, însă, consecințe negative, amplificate și mai mult de cursul ulterior, nefiresc, al istoriei. Decizia realizării compromisului istoric de constituire a dualismului austro-ungar – încercare disperată de salvare a monarhiei habsburgice multisekulare – a înstrăinat radical – cel puțin la început – clasa politică și clerul românesc din Ardeal. Implicit, aceasta a avut consecințe în răcirea relațiilor acestora cu cercurile francmasonice de la Viena și din alte centre importante ale imperiului considerate vinovate de sacrificarea națiunii române.²

Francmasonii români, în căutare de soluții și de noi aliați, în noile condiții și circumstanțe, se orientează spre alte loje dispuse să se implice și să sprijine lupta lor pentru realizarea obiectivelor și idealurilor lor.

Un moment încurajator, dar și deviant, îl constituie accederea lui Franz Ferdinand la rangul de prinț moștenitor. Conștient de criza uriașă ce amenința spulberarea imperiului, arhiducele, el însuși francmason, promovează, principial, ideea unor reforme social-economice și politice pentru minoritățile etnice, inclusiv pentru românii ardeleni, menite a transforma țara într-o confederație de tip helvetic.

Programul reformator al arhiducelui a produs derută mai ales în

rândurile conducerii conservatoare, comodă și lipsită de curaj și imaginație, a P.N.R. Mulți dintre liderii ei, membri ai unor loje francmasonice, vor susține programul prințului moștenitor și vor adera la el găsimu-i chiar justificări în plan doctrinar și ideologic. Exemple, în acest sens, sunt lucrarea **Statele Unite ale Austriei Mari** a lui Aurel C. Popovici, consilier al arhiducelui, precum și numeroase articole promonarhice apărute în presa austriacă a vremii, semnate, între alții, de Al. Vaida-Voevod.

Adeptii ardeleni ai tendințelor reformatoare ale imperiului vor declanșa chiar confruntări dure cu adversarii orientării pasiviste și promotorii angajării luptei politice pentru afirmarea identității naționale și obținerea de drepturi pentru românii majoritari în Transilvania. Un grăitor exemplu îl constituie episodul “tinerilor oțeliți”, grupare a tinerilor intelectualii ardeleni condusă de O. Goga, angajați ferm într-o amplă bătălie politică și publicistică în perioada 1909-1911. Mai mult chiar, pentru compromiterea adversarilor aripii vechi a conducerii P.N.R., unii din reprezentanții acesteia, cum a fost, din nou, cazul lui Al. Vaida-Voevod, au recurs inclusiv la acuzații de “trădare” ca și cea îndreptată împotriva poetului și luptătorului Octavian Goga.³

Atitudinea conciliantă a unora dintre liderii politici ardeleni, dar mai ales susținerea de către ei a imperiului, au stârnit preocupare și îngrijorare în rândurile francmasoneriei occidentale (în principal britanice, franceze, italiene etc.) și maghiare. Deosebit de activă a devenit francmasoneria britanică interesată în căderea dualismului austro-ungar pentru a-și intensifica prezența politică și economică în Europa Centrală și de Sud-Est. La fel de active s-au dovedit, din cu totul alte motive, și unele cercuri francmasonice ungurești. Ele reprezentau poziția și interesele acelor formațiuni politice care urmăreau desprinderea Ungariei din imperiu și obținerea, pentru prima oară după dezastruoasa înfrângere și distrugere a statului maghiar la Mohacs, în 1526, a statutului de stat independent și suveran. Amintim, în acest sens, grupările francmasonice constituite în jurul publicației orădene “Vilag”, dar și cel din cadrul Societății literare “Petofi Tarsasag” din Budapesta.

Toate cercurile francmasonice ungurești favorabile ideii unei Ungarii independente sperau ca între fruntariile ei să fie obligatoriu incluse teritorii ca Slovacia, Ucraina Subcarpatică, Croația, Voivodina și Transilvania.

Atât francmasoneria britanică, cât și cea maghiară au încercat să atragă de partea lor pe reprezentanții de frunte ai minorităților etnice din spațiul geografic menționat.

Unul dintre agenții neobosiți ai intereselor britanice în regiune a fost

istoricul W. Seton-Watson, cunoscut și sub numele de “Scotus Viator”.

Atât lui cât și cercurilor francmasonice maghiare le-a atras atenția lupta dârză, plină de curaj, pe plan politic și în presa vremii, dusă de tânărul, pe atunci, poet și publicist Octavian Goga. Prin poetul Ady Endre, față de a cărui creație literară Goga manifestase un interes deosebit, traducând, cu har, în românește unele poeme, grupul “Vilag” a urmărit atragerea acestuia de partea intereselor maghiare. Poetul român a dovedit, însă, o maturitate deosebită și o înțelegere realistă, profundă a situației. El a intuit faptul că interesele maghiare nu corespundeau celor ale românilor ardeleni. În opinia lui susținerea cauzei maghiare ar fi însemnat nimic altceva decât o simplă schimbare de stăpân, dar și posibilitatea realizării visului formării unei Ungarii Mari.

De aceea, deși față de principalul reprezentant al grupului “Vilag” – Ady Endre – O. Goga a continuat să-și exprime admirația, din punct de vedere politic el nu a agreeat și nici nu a susținut poziția acestuia.

Justețea atitudinii lui Goga a fost confirmată, la sfârșitul anului 1918 și începutul lui 1919, când clasa politică maghiară de inspirație francmasonică, în frunte cu Ady Endre și sociologul Jaszi Oszkar, a făcut eforturi disperate pentru a anula efectele Marii Adunări Naționale de la 1 Decembrie 1918 de la Alba Iulia și, pe cale de consecință, pentru a se opune desprinderii Transilvaniei din cadrul statului maghiar.

Tot fără succes a fost și demersul grupării francmasonice din cadrul “Petofi Tarsasag” din Budapesta, care îl primise în rândul ei pe poetul român ca semn al recunoștinței față de traducerile excepționale făcute de acesta din opera patronului ei spiritual, ca și din opera altor importanți poeți maghiari. Al. Vaida-Voevod consideră că poetul român ar fi fost susținut, în disputa cu el și aripa conservatoare a conducerii P.N.R., de francmasoneria maghiară: “Legăturile prin “Petofi Tarsasag” cu francmasoneria ungurească i-au prins atunci bine lui Goga. Corb la corb nu scoate ochii ...”⁴

Este adevărat că atât Ady Endre, cât și reprezentanți ai altor cercuri francmasonice maghiare (inclusiv universitarul clujean Gyulai Farkas) vor protesta împotriva condamnării, în anul 1911, a poetului român pentru delict de presă, intervenind chiar pentru grațierea lui pe motiv că tradusese din literatura maghiară. Ady îi va adresa și o emoționantă scrisoare deschisă în semn de solidaritate cu cauza lui. În rândurile intelectualilor unguri din Cluj sentința de condamnare a lui Goga a stârnit o puternică dezaprobare. Se recunoștea, astfel, că s-a comis o nedreptate împotriva “celui ce a tradus pe Petofi și pe Madach”.⁵

E greu, totuși, de crezut că tocmai cei care făceau parte din elita clasei politice maghiare – âinta multor atacuri de presă ale poetul român

– nu numai că nu erau deranjați de adevărurile crude rostite de acesta, dar chiar aprobau ideile și acțiunile sale iredentiste. În realitate, atitudinea lor subliniază încurajarea oricăror manifestări menite a slăbi puterea și autoritatea instituțiilor dualiste în speranța că, astfel, se va ajunge și la realizarea idealurilor maghiare de independență și suveranitate, de refacere a unui stat maghiar de sine stătător, dispărut din istorie după tragica bătălie de la Mohacs din august 1526.

Deși rămas în relații de cordialitate cu mulți intelectuali și scriitori maghiari din epocă – unii reprezentând diverse grupări francmasonice – Octavian Goga nu le-a făcut jocul și a continuat să promoveze, prin scris și acțiuni politice tot mai curajoase, idealurile dragi națiunii române.

Nici una din extrem de puținele, dar și neconcludentele, referiri la calitatea de francmason a lui Octavian Goga nu precizează data primirii sale în această organizație, nici loja din care a făcut parte. Mircea Popa este de părere că accederea sa în francmasonerie ar fi avut loc în perioada interbelică: “în perioada interbelică el nu va ezita să intre alături de Sadoveanu într-o lojă masonică.”⁶ Este o precizare vagă, nesuținută de dovezi sau argumente credibile. Ea confirmă cunoașterea insuficientă a vieții și activității lui O. Goga și este departe de a clarifica acest aspect din biografia lui.

Mircea Popa este la fel de neinformată și în privința lui M. Sadoveanu, cel care, lucru destul de rar, a reușit în deceniul al IV-lea al secolului trecut, să unifice, sub conducerea sa, toate lojile ce funcționau în perioada respectivă pe teritoriul României. Numai că, atunci, O. Goga încetase a mai fi francmason.

Abordând acest subiect, Veturia Goga⁷ a afirmat adesea că O. Goga a fost francmason, fără a intra, însă, în prea multe detalii. Ea a precizat că, prin 1925-1926, înainte de a deveni ministru de Interne, Mihail Sadoveanu, neștiind că poetul era deja francmason, a încercat să-l recruteze în această organizație. Tot Veturia Goga a mai afirmat că, în virtutea poziției sale de francmason, Sadoveanu i-a cerut, ulterior,

Veturia Goga

ministrului Goga fonduri pentru editarea unei publicații cultural-literare, care ar fi trebuit să se numească Comoara. Potrivit Veturiei Goga, Sadoveanu ar fi obținut circa 27 de milioane de lei din fonduri ale Ministerului de Interne, sumă pe care, în marea ei majoritate, la încheierea mandatului, nemaiputând-o recupera sau justifica, Goga a fost nevoit s-o achite din propriul buzunar. Relatând această întâmplare, văduva poetului a susținut că, personal, a fost nevoită să renunțe la multe blănuri și bijuterii ale ei pentru ca soțul său să poată face rost de banii respectivi.

Raporturile de prietenie și chiar de colaborare în domeniul publicistic – invocate de M. Popa – nu au nimic de-a face cu calitatea de francmasoni, calitate anterioară – cel puțin în cazul lui Goga - datei menționate de autorul respectiv.

Nici Horia Nestorescu-Bălcești, într-o lucrare recentă⁸, nu clarifică prea mult raporturile poetului cu această organizație. Informațiile oferite de el se referă aproape exclusiv la anul 1929. El nu spune nimic în legătură cu data primirii poetului în Francmasonerie și trece cu vederea demisia acestuia din organizație⁹

Astfel, autorul citat semnaleză prezența lui Goga, în 17.02.1929, la proclamarea lui Constanțin Argetoianu ca Mare Patron al Ordinului Masonic Român. O săptămână mai târziu, respectiv la 24.02.1929, poetul primește, cu inscripție nominativă, sub numărul 15, exemplarul din Grands Constitutions, fapt ce vorbește de la sine despre respectul de care se bucura.

Două luni mai târziu, adică în luna aprilie, pe când avea gradul masonic 30, poetul militează pentru fondarea Blocului creștin francmasonic. Prin aceasta, el vroia ca mișcarea francmasonică română să-și declare oficial opțiunea pentru o linie politică clară, fapt ce intra în contradicție flagrantă cu statutele și cutumele organizației. De altfel, au existat luări de poziție ferme care au respins ca inacceptabilă solicitarea lui Goga. Astfel, în anul 1932, legionarul V. Trifu afirma: “d. Octavian Goga, care deși este mason, habar n-are de rostul francmasoneriei, căci și-a permis să vorbească în lojă despre creștinism – greșală ce masonii nu-i vor ierta niciodată. D. Goga a mers așa de departe cu naivitatea sa încât a propus ca Loja Națională să se numească Loja Creștin-Națională.”¹⁰

Tot potrivit lui Horia Nestorescu-Bălcești, la 26 octombrie 1929 Octavian Goga a devenit consilier federal propus garant de amicitie al Marii Loje Elvețiene Alpina pe lângă Marea Lojă Națională a României. Același autor mai precizează doar că poetul ar fi avut gradul 33 și s-a aflat în conducerea masoneriei naționale.

Calitatea de mason a poetului este reamintită, de același autor, și în

lucrarea **Masoneria – o stare de spirit: o ai sau nu o ai. Interviuuri 1993-2002**¹¹, unde se precizează: “Cine ar fi putut, dintre cei ce nu agreează sau chiar condamnă Francmasoneria, să-și imagineze că fruntași ai naționalismului român, precum Alexandru Vaida-Voevod, Octavian Goga, au fost masoni”¹² sau “Pentru că de orice poți să acuzi un Brătianu, un Bălcescu, un Vaida, un Goga, dar nu poți să-i acuzi că au fost antinaționali”¹³ Și Dan Amadeu Lăzărescu, Suveran Mare Comandor al Supremului Consiliu de gradul 33 și ultim pentru România al Ritului Scoțian Antic și Acceptat, îl prenumeră printre fransmasonii oameni politici: “Și în timpuri mai noi generalul Arthur Văitoianu, prim-ministru, Alexandru Vaida-Voevod, Octavian Goga, deși a făcut legislație antisemită, doctorul Anghelescu și, mai ales, I.G. Duca.”¹⁴ Tot Horea Nestorescu-Bălcești se întreabă: “Dacă erau niște naționaliști fanatici – unul dintre ei șeful Partidului Național-Creștin – Alexandru Vaida-Voevod și Octavian Goga ar fi intrat în Francmasonerie?”¹⁵ El revine, subliniind, încă o dată, că: în acești 4000 de francmasoni sunt și membri ai Partidului Național, naționaliști de talie politică românească. Dacă ar fi să dau două nume celebre: Alexandru Vaida-Voevod, Octavian Goga.”¹⁶ În aceeași idee el mai afirmă: “Nici Vaida și nici Goga n-au abjurat francmasoneria. Nu uitați Goga era șeful unui Partid Național Creștin. Ba dimpotrivă, există documente certe că Octavian Goga a încercat să proclame Francmasoneria Național Creștină, deci să alipească la denumirea de Mare Lojă Națională din România componenta creștină; chiar o făcea (...) căci, ei erau, ori-cum creștini ... Deci vroia și prin titulatură să demonstreze că sunt creștini.”¹⁷

Volumul citat mai cuprinde o serie de referiri la calitatea de mason a poetului¹⁸. Goga este citat alături de mari personalități ale culturii naționale. Redăm, în sensul celor arătate, și opiniile următoare: “... ca să revenim la români, Ion Ghica, I.G. Duca, Dimitrie A. Sturdza sau Petre Carp, Octavian Goga sau Mihail Sadoveanu, Nicolae Titulescu sau Mihail Ralea au avut sentimente antinaționale?”¹⁹

Autorul a mai ținut să sublinieze: “Antonescu s-a dus să vadă locul incriminat (sediul Ordinului Masonic Român –n.n.) și când a văzut pe pereții încăperilor atârând portretele lui Bălcescu, Brătianu, Goga și ale altor bărbați de frunte ai neamului, i-a reproșat ferm subalternului său că îl face să-și piardă timpul cu asemenea treburi mărunte, când, de fapt, cei vinovați (francmasonii –n.n.), venerau tocmai pe cei ce făcuseră România modernă.”²⁰

Numele poetului este evocat, din nou, printre cele ale scriitorilor români masoni: “Să începem cu cei mai “sonori”: Mihail Sadoveanu, Ion Minulescu, Victor efitimiu, Păstorel Teodoreanu, Octavian Goga, Garabet Ibrăileanu, Duiliu Zamfirescu, Gala Galaction, Mihail Sorbul,

Mihail Ralea etc. etc.”²¹

Cei menționați nu sunt singurii care se referă la apartenența lui O. Goga la Francmasonerie. În lucrarea sa, Daniel Bresniak²² pomenește numele lui O. Goga printre cele ale prim-miniștrilor români²³, respectiv ale scriitorilor români.²⁴ Ideea este reluată și de Dan A. Lăzărescu.²⁵

Revenind, trebuie arătat că, prin Seton-Watson, O. Goga își asigură, de asemenea, accesul la cercuri europene influente, decisive pentru acțiunile sale politice ulterioare. Seton-Watson era un cunoscător avizat al vieții politice nu numai din Ardeal, ci și de pe cuprinsul întregului imperiu dualist. Întâlnirea lui cu Goga nu este întâmplătoare. Ea are drept cauză renumele și prestigiul în creștere de care se bucura poetul român, atât în plan literar, cât mai ales în cel al luptei politice acerbe în care se angajase.

De altfel, într-o scrisoare de răspuns adresată lui Goga, la 29 decembrie 1910, Seton-Watson îl considera deja pe acesta “viitor conducător al românilor” și, prin urmare, îi făcea recomandări utile cu privire la demersurile lui viitoare pe arena politică.²⁶

Încă de la prima întâlnire, între Goga și Seton-Watson s-a stabilit o strânsă legătură. Poetul îl însoțește, de îndată, într-o scurtă călătorie “de studiu” în Slovacia. Este, credem, momentul în care se încerca atragerea atenției poetului român asupra problemelor de ansamblu ale luptei politice din imperiu, stabilirea de noi contacte utile pentru demersurile viitoare ale liderilor minorităților etnice, identificarea unei strategii comune etc. Deși anterior datei întâlnirii dintre cei doi, Goga se afirmase ca un luptător cu o solidă gândire politică, demersurile lui erau de o anvergură limitată, interesând și implicând factori ai spațiului transilvan și cel mult budapestan. El nu se preocupase să asocieze lupta politică a românilor ardeleni într-un context mai amplu, cel puțin la nivelul imperiului, dacă nu chiar unul central sau sud-est european.

Contactul cu istoricul englez era tocmai nesperatul prilej al unei asemenea deschideri de orizont, inclusiv al înlesnirii contactelor utile unei acțiuni de amploare și impact politic major.

Din această cauză, acțiunile politice iredentiste ale poetului român nu vor mai rămâne simple întâmplări, fără ecou, înghițite rapid de uitare. Contactele stabilite prin intermediul istoricului englez, inclusiv acesta însuși, vor lua poziție, prin materiale de presă, față de șicanele făcute poetului român militant de către autoritățile maghiare sau de cele dualiste. Totodată, Seton-Watson îl invită, insistent și repetat, să-i facă o vizită în Anglia și Scoția.

După o călătorie, la începutul lui august 1910, în Europa Centrală, poetul și soția sa Hortensia pleacă în Scoția în jurul datei de 30 septembrie. Potrivit propriilor sale afirmații, cuprinse în corespondența

ulterioară, cu diverși apropiați, Goga a rămas pe tărâm britanic vreme de șase săptămâni, o bună perioadă beneficiind de ospitalitatea lui R.W. Seton-Watson și a soției acestuia.

În opinia noastră, pe durata șederii lui Goga în Anglia, pe lângă diverse discuții și proiecte de colaborare ulterioară, inclusiv fondarea, mai târziu a periodicului **European Review**, preconizat ca o publicație având colaboratori din spațiul central și sud-est european, s-a discutat, cel puțin, despre intrarea poetului român în Francmasonerie.

După șederea soților Goga în Scoția și Anglia, relațiile cu Seton-Watson au cunoscut o dezvoltare constantă, poetul român, în corespondența purtată, beneficiind de sfaturi, îndrumări și observații utile demersurilor sale politice imediate și de perspectivă.

La rândul lui, Seton-Watson este informat și ținut la curent cu evenimentele ce aveau loc în viața politică, cu evoluția în arena publică a lui Goga. Asemenea informații le primea fie de la alți colaboratori ai săi, fie direct de la poet sau de la soția acestuia Hortensia.

Mai mult chiar, între ei vor avea loc întâlniri și în afara Transilvaniei sau Scoției, fapt elocvent în ce privește bunele sentimente dintre poet și istoricul britanic.²⁷

Frecvența schimburilor epistolare, grija pentru inserarea diverselor detalii, inclusiv de ordin personal, subliniază relațiile de amicitie statornicite între cei doi. Acest fapt îndreptățește supoziția privind accesarea, între timp, a poetului român, la intervenția și recomandarea lui R.W. Seton Watson, în Francmasonerie. De altfel, la o analiză, pe text, a scrisului publicistic al lui Goga, se poate observa relativ ușor pe de o parte o clarificare în plan doctrinar, o anume "înțelepțire" și clarviziune ce vor conduce nu doar la stingerea conflictelor cu partenerii lui politici, ci și la revenirea în conducerea P.N.R., iar pe de alta o mai atentă și motivată fixare a obiectivelor politice de urmărit, în sensul renunțării la conflictele, neproductive pentru cauza națională, cu ceilalți membri din conducerea P.N.R. și al concentrării atenției sale pe contracararea acțiunilor dușmanilor poporului român. Octavian Goga va milita inclusiv pentru principii elaborate și susținute de cercurile francmasonice: introducerea celui mai larg regim democratic, vot universal, abrogarea legilor și ordonanțelor – majoritatea vizând deznaționalizarea cetățenilor ne-maghiari ai imperiului – promovate de contele Apponyi și alți politicieni retrograzi unguri, îndreptate, mai ales, împotriva școlilor românești, asigurarea reală de libertăți cetățenești tuturor suptșilor, indiferent de naționalitate, limbă, rasă, convingeri politice sau religioase etc., libertate de acțiune pentru Partidul Național Român, ca și pentru formațiunile politice ale celorlalte minorități de pe cuprinsul monarhiei.

Participarea lui Goga la alegerile electorale parlamentare din 1910, ca și candidat pentru Chișineu Criș, despre care, cu siguranță, R.W. Seton Watson a fost informat, a reprezentat, în fapt, un test important pentru fundamentarea strategiei politice de urmat în viitor. Ieșirea la rampă a poetului, dincolo de eșecul ei răsunător, grație terorii de nedescris, abuzurilor, ilegalităților celor mai abjecte, dar și a corupției, la care au recurs autoritățile, a avut un impact decisiv asupra trezirii electoratului român din starea de indiferență și letargie la care-l condamnase doctrina pasivistă promovată de mitropolitul baron Andrei Șaguna.²⁸ Totodată, ea a determinat analize și dezbateri în rândul elitei politice a românilor ardeleni favorabili luptei pentru drepturi politice, economice și sociale pentru conaționali lor.

Ziaristul Ion Clopoșel, oaspete la Ciucea prin anii 1968 sau 1969, referindu-se la relația dintre O. Goga și R.W. Seton Watson, afirma că poetul român, la solicitarea cercurilor francmasonice occidentale, în primul rând a lui Seton Watson, a încercat să refacă legăturile acestora cu Francmasoneria rusă, bulversată după revoluția din Octombrie 1917. Tot Ion Clopoșel preciza că, pe tot parcursul deplasării lui Goga, prin Rusia revoluționară, Finlanda, Suedia și Scoția, spre Paris, poetul și politicianul român a beneficiat de protecția și sprijinul cercurilor francmasonice occidentale și chiar și a celor rusești.²⁹

Venirea lui în Franța era mult mai benefică și utilă scopului urmărit: recunoașterea, în virtutea principiului – de inspirație masonică și datorat unor francmasoni celebri ca Woodrow Wilson și V.I. Lenin – al autodeterminării, a dreptului ardelenilor de a se uni cu Regatul român, iar ulterior pentru încheierea acordurilor și tratatelor internaționale care să reglementeze frontierele noului stat unitar și relațiile lui pe plan european și internațional.

Grație mediilor – politice, diplomatice și jurnalistice - frecventate în capitala Franței, O. Goga a contribuit esențial la recunoașterea de către marile puteri a Consiliului Național Român ca reprezentant legal al poporului român, mandatat să-i apere interesele la masa negocierilor ce vor urma.

Într-o lucrare, apărută recent³⁰, Alexandru Vaida-Voevod face frecvent, cu vechea și arhicunoscuta lui ranchiună, referire la anturajul lui Goga de la Paris, cel mai adesea format din englezi, membri ai Francmasoneriei.

Horia Nestorescu-Bălcești susține și el faptul că: “ ... la Conferința de Pace de la Paris (...) reprezentanții Marilor Puteri (...) toți – repet, toți – erau francmasoni.”³¹

Calitatea de francmason, obținută, după opinia noastră, cu sprijinul lui R.W. Seton Watson, în anii 1910-1911 sau în anii premergători

primului război mondial, îi va fi utilă poetului în activitatea sa politică ulterioară, asigurându-i și înlesnindu-i ascensiunea spre demnități guvernamentale și parlamentare.

Așa cum arătam, în noiembrie 1933, Octavian Goga decidea retragerea sa din rândurile Francmasoneriei. La fel ca decizia de a intra în această organizație, și cea de a o părăsi n-a fost motivată sau explicată de poet. Presupunem că ea a fost determinată de cel puțin două tipuri de factori. Pe de o parte e vorba de condițiile interne, de deziluziile și nemulțumirile trăite tot mai intens de omul politic Octavian Goga. La fel ca majoritatea clasei politice a momentului, O. Goga contribuise, cu o mare doză de naivitate și credulitate, la revenirea pe tron a aventurierului rege Carol al II-lea, pe baza promisiunii – nicicând respectată de acesta – de a renunța la amanta sa Elena (Wolf) Lupescu.

Al doilea șoc major trăit puternic și de Goga a fost determinat de diversiunile de joasă speță inițiate de Carol al II-lea de a constitui, pe parcursul anului 1931, un așa-zis guvern de uniune națională. (Printre cei “consultați”, adică manipulați s-a numărat și O. Goga, care, sesizând jocul murdar al monarhului, a refuzat să-i dea satisfacție). În realitate, o primă măsură a regelui de a destabiliza întreaga viață politică românească, de a discredita și, apoi, submina partidele politice, credibilitatea acestora, de a compromite democrația și sistemul democratic din țară.

Cu siguranță, așa cum reiese din Jurnalul său politic, Goga a dezavuat sprijinul acordat regelui în aceste demersuri ale lui de o serie de importanți oameni politici, cunoscuți și pentru apartenența lor la Francmasonerie.

Prostituarea clasei politice naționale – implicit și cu largul concurs al grupărilor francmasonice românești și externe – a reprezentat pentru Goga o abdicare de la principiile și obiectivele urmărite de această organizație, ostilă dictaturii și regimurilor despotice.³²

O altă nemulțumire posibilă a poetului a reprezentat-o refuzul fondării Blocului creștin francmasonic și angajarea declarată a acestuia în efortul scoaterii țării din criza economică și social-politică în care se afla.

Al doilea set de posibili factori ține de alunecarea lui treptată, ideologic și doctrinar, spre dreapta. De aici și admirația exprimată nu o dată față de Italia fascistă. În 1933 are loc, în Germania, ascensiunea fulminantă a lui Hitler, personaj față de care omul politic român a nutrit și afirmat sentimente de apreciere și care va marca radical evoluția sa politică până la sfârșitul vieții.

După cum subliniază Horia Nestorescu-Bălcești există o

incompatibilitate funciară “dintre Francmasonerie (eminamente adeptă a libertăților democratice, egalității și fraternității între oameni și popoare) și totalitarismul extremist de la dreapta la stânga.”³³

Poate că, conștientizând și el acest raport de incompatibilitate, O. Goga a decis să-și înainteze demisia din Francmasonerie.

Lipsit de sprijinul, dar și de controlul acestei organizații, în anii ce au urmat omul politic Octavian Goga va comite erori majore, care-l vor împinge spre formațiunile și oamenii politici de extremă dreaptă, compromițând, astfel, într-un fel, până și obiectivele și idealurile sale de tinerețe.

Dacă avem în vedere explicația lui Petar Skok, romanist și balcanist croat renumit³⁴, cu privire la sensul cuvântului “goga”, considerat de el un apelativ pentru zidar³⁵, am putea considera, evident, exagerând un pic, că Octavian Goga a fost, prin însuși numele ce-l purta, predestinat să devină membru al Francmasoneriei.

*(fragment din volumul “Goga și Francmasoneria”
în pregătire la Editura SEDAN)*

Note:

1 O dovadă a implicării francmasoneriei în desfășurarea evenimentelor este legată de soarta conducătorilor revoluției transilvane, respectiv maghiare. În timp ce Avram Iancu, luptător progresist pentru cauza neamului său, promotor al necesității acordării de drepturi și libertăți economice și social-politice egale și pentru românii ardeleni, majoritari, a fost, după înfrângerea revoluției, hăituit prin Munții Apuseni, având un destin și sfârșit tragice, Lajos Kossuth, vinovat de uciderea a peste 60.000 de români, ca și de distrugerea completă a sute de sate românești din Ardeal, a fost salvat, de francmasonerie, se pare, ajutat, tot de ea, să emigreze în S.U.A. și, culmea culmilor, onorat, după moarte, tot la inițiativa francmasoneriei, inclusiv prin așezarea bustului său în chiar interiorului Senatul Statelor Unite ale Americii!

Un caz similar se va petrece, din nou, la sfârșitul celui de al II-lea război mondial. Un criminal odios ca Horthy Miklos, vinovat de atâtea nenorociri și crime îndreptate împotriva populației pașnice din Ardealul ocupat, dar nu numai, inclusiv împotriva minorității evreiești, închisă în ghetouri înainte de a fi trimisă în lagărele naziste ale exterminării și morții, nu numai că nu a fost arestat sau condamnat vreodată de o instanță de judecată, i s-a permis să plece și să trăiască fără griji de ordin material în străinătate, iar, ulterior, a fost reabilitat și considerat chiar un fel de erou național. În același timp, însă, mareșalul Ion Antonescu, a cărui vinovăție, atâta cât a fost, nu o judecăm aici și acum, a fost ucis, cu concursul iresponsabilului rege Mihai

I de Hohenzollern, susținător al mișcării legionare, implicat al atrocităților comise de aceștia, dar medaliat, în schimb, de sovietici și de dictatorul Stalin cu înaltul și extrem de exclusivistul ordin "Victoria", poate chiar ca răsplată pentru sacrificarea celui care îndrăznise să-i sfideze pe ruși și care salvase România, într-un moment critic, de la distrugerea totală. Rămâne o obligație pentru francmasoneria română de a clarifica atitudinea (și lașitatea, credem noi) avută în acest ultim episod dramatic, ca și în perioada ce a urmat.

2 Grăitoare, în acest sens, este, după părerea noastră, decizia tot mai hotărâtă a cercurilor și familiilor boierești sau avute românești de a orienta majoritatea tinerilor, din toate cele trei Principate, pentru a urma studiile universitare în Franța, Belgia, Germania etc. Mai mult, studenții români din Budapesta, Viena sau alte centre universitare din spațiul dualist stabilesc strânse legături de colaborare cu colegi ai lor provenind din celelalte provincii subjugate, angajându-se, împreună cu aceștia, inclusiv în acțiuni politice, de protest față de politica deznaționalizantă inițiată de componenta maghiară a dualismului. Mulți din liderii acestor studenți străini, racolați de francmasonerie, vor deveni lideri politici după dezmembrarea imperiului austro-ungar, colaborând cu colegii lor români începând cu negocierile de pace după încetarea ostilităților primului război mondial, dar și în alte momente tensionate din perioada dintre cele două războaie mondiale.

3 Pentru aplanarea conflictului, în care ambele părți au recurs la toate mijloacele și personalitățile politice și literare dispuse să nu rămână deoparte, a fost nevoie de intervenția, indirectă a francmasoneriei din Vechiul Regat, prin intermediul lui Constantin Stere.

4 Alexandru Vaida Voevod, **Memorii**, vol. I, Prefață, ediție îngrijită, note și comentarii de Alexandru Șerban, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1994, p. 142.

5 Ion Dodu Bălan, **Octavian Goga. Monografie**, București, Editura Minerva, 1971, p. 122.

6 Mircea Popa, **Octavian Goga – francmason**, în Curierul Primăriei municipiului Cluj-Napoca, an VII, nr. 331, 16 iulie 2001.

7 Este posibil ca și Veturia Goga să fi fost în contact cu diverse grupări francmasonice sau cu reprezentanți marcanți ai acestora. În anii '60-'70 ai secolului trecut, cu ajutorul ei, reușește să plece, ca turist, în Apus ing. Horea Cosma. Acesta, deși nepotul Hortensiei, prima soție a lui Goga, se afla în relații foarte apropiate cu ... cea de-a doua soție a poetului. La Paris și, ulterior, în SUA, la recomandarea Veturiei, ing. Horea Cosma intră în contact, între alții, și cu numeroși francmasoni români în exil. Încă înainte de căderea regimului comunist, ing. Horea Cosma a devenit francmason, cu girul Veturiei Goga. Este surprinzător, însă, faptul că, cu toate acestea, ing. Cosma s-a numărat printre liderii comuniștilor bihoreni, fiind cooptat în organisme de conducere județene până la căderea regimului. La

începutul anilor '90, când l-am revăzut, în mai multe rânduri, la Oradea, el era deja în compania unor francmasoni bihoreni cunoscuți, care îl tratau cu respect și considerație. De altfel, el însuși era în contact cu lideri ai francmasoneriei nord-americane, dar și franceze, cunoscuți ca factori de greutate în organismele masonice respective. Este adevărat că, după 1989, ing. Cosma nu s-a afirmat personal în viața publică sau politică, dar, la nivelul județului Bihor, a rămas o personalitate extrem de respectată și ascultată. Asta în pofida trecutului său ... (oarecum) comunist (considerabil).

8 Horia Nestorescu-Bălcești, **Enciclopedia ilustrată a Francmasoneriei din România**, vol. II, București, Editura Phobos, 2005, p. 44-45

9 De altfel, dl. Nestorescu-Bălcești, într-o convorbire telefonică avută, s-a arătat mirat de o astfel de demisie despre care, personal, nu știa nimic.

10 Horia Nestorescu-Bălcești, **Ordinul Masonic Român**, București, Casa de editură și presă "Șansa" SRL, 1993, p. 344.

11 Horia Nestorescu-Bălcești, **Masoneria – o stare de spirit: o ai sau nu o ai. Interviu 1993-2002**, București, Centrul național de studii francmasonice, 2002.

12 Op. cit., p. 81.

13 Op. cit., p. 82.

14 Op. cit., p. 110.

15 Op. cit., p. 163. Autorul citat obligă, într-un fel, istoricii obișnuți cu etichetarea marilor personalități politice interbelice, să reanalizeze aprecierile făcute cu privire la naționalismul și extremismul de care l-au acuzat pe Octavian Goga. În opinia noastră, concepția politică și ideologică a poetului nu poate fi ruptă de contextul epocii în care a trăit. Doar în felul acesta se pot evita excese critice – rămase de la ideologii marxști -, care, mai degrabă, denotă o înțelegere superficială și o cunoaștere incompletă a operei publicistice și a activității politice a lui Goga. Nu urmărim, prin aceasta, disculparea lui de erorile pe care le-a făcut ca om politic, dar ținem cont de epoca în care a trăit și de păcatele acesteia.

16 Op. cit., p. 218.

17 Op. cit., p. 251.

18 vezi pag. 264, 269, 315 și 394.

19 Op. cit. p. 480.

20 Op. cit., p. 482.

21 Op. cit. p. 504-505.

22 Daniel Bresniak, **Francmasoneria în Europa**, București, Editura Nemira, 1994.

23 Op. cit., p. 128

24 Op. cit., p. 129.

25 Dan A. Lăzărescu, **Românii în francmasoneria universală**, Centrul

național de studii francmasonice, București, 1997, p. 165-166.

26 După părerea noastră, istoricul englez avea în vedere strategia pe care Goga ar fi trebuit s-o urmeze în cazul deja celebrului conflict între bătrânii din conducerea P.N.R. și “tinerii oțeliți”. Avem, astfel, confirmarea că bătălia inițiată de aceștia a stârnit interes și preocupare dincolo de spațiul românesc și dimprejur, devenind un eveniment fundamental pentru transformările, de mentalitate și atitudine, ce se vor produce în rândurile clasei politice românești.

27 La fel de elocvente sunt, credem noi, reacțiile lui Seton-Watson pe parcursul conflictului Goga-Vaida sau a detenției poetului în pușcăria de la Seghedin pentru un pretins delict de presă.

28 vezi Magdalena Kovacs, Eugen Gluck, **Contribuție la biografia lui Octavian Goga. Alegerile de la Chișineu-Criș 1910**, în Ziridava, p. 156, 161

29 Datorită “dezertării” sale la București și a inițierii de acțiuni ostile imperiului, Octavian Goga a fost, la recomandarea cercurilor politice budapestane, condamnat la moarte în contumacie. Așadar, pentru a ajunge la Paris, în vederea susținerii cauzei unirii în rândul politicianilor occidentali, el a trebui să evite folosirea unei rute care ar fi permis arestarea sa. În pofida riscurilor enorme pe care le avea de înfruntat traversând o Rusie sfâșiată de mari conflicte militare, politice etc., pentru O. Goga s-a dovedit unica soluție salvatoare.

30 Alexandru Vaida-Voevod, **Scrisori de la Conferința de Pace. Paris-Versailles 1919-1920**, Cluj-Napoca, Editura Multi Press Internațional, 2003.

31 Horia Nestorescu-Bălcești, **Masoneria ...**, op. cit., p. 484.

32 Fapt grav este nu doar acela că cercurile francmasonice interne nu au luat poziție, ci că ele au cerut chiar “protecția” monarhului, aservindu-se fără discernământ intereselor acestuia și ale Camarilei sale. În plus, unii din membrii familiei regale au fost cooptați ca membri ai Francmasoneriei. Există voci care susțin că însuși regele ar fi beneficiat de această “onoare”, folosită de el, la fel de murdar, pentru compromiterea și aservirea organizației în intersul său.

33 Horia Nestorescu-Bălcești, **Masoneria ...**, op. cit., p. 499.

34 Filologul croat Petar Skok a fost ales membru corespondent al Academiei Române la data de 30 mai 1929, în timpul mandatului de vicepreședinte al înaltului for academic deținut de Octavian Goga.

35 Vezi Petar Skok, Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, vol. 1, Zagreb, 1971, pag. 585.

ÎN CARE PĂCALĂ MOȘTENEȘTE O VACĂ

Trăia odată ca niciodată, într-un mic sat, nici bogat, nici sărac, un sat adică așa ca pe la noi, o familie de țărani. Nici bogați dar nici săraci de tot, nici frumoși dar nici urâți de tot, nici harnici dar nici trândavi de tot, nici isteți dar nici proști de tot, adică așa ca tot omul, ca mine și ca tine, bunăoară; român, într-un cuvânt.

Ba, să avem iertare, unul din feciori era Păcală. Pentru că țăranului nostru i se prăpădise muierea, lăsându-l cu trei feciori, care se potriveau întrutotul descrierii noastre, mai puțin mezinul. Acesta era poate mai trândav decât frații lui, mai isteț decât aceștia, mereu vesel și cu un cântec pe buze, gata oricând să facă vreo păcăleală vreunui sătean, sau numai vreunui frate mai mare. Așa că lumea din sat îl poreclise Păcală, și cu timpul toți i-au uitat numele de botez, până și tatăl și frații lui îl numeau acum așa. Să nu mă întrebați care era numele lui adevărat, căci nu știu. Poate era Ion, sau poate Gheorghe, sau poate Toader, sau Ștefan... ca pe mine sau pe tine, bunăoară; nume de sfânt, că așa este datina la români.

Și iată că, într-o zi, bătrânul țăran nu se simte prea bine și, până să bage cineva de seamă, pică la pat. Cheamă el pe cei trei fii în jurul patului.

- Măi, feciorii tatii. Eu cred că mă duc, se pare că mi-am trăit traiul dat mie de Sfântul Dumnezeu. Eu nu vă las avere multă, dar atâta câtă vă las, împărțiți-o frățește, să nu ajungeți de râsul satului. Să vă iubiți și să vă ajutați, ca frați adevărați ce sunteți, și atunci și Dumnezeu vă va sta alături. Și astea fiind zise, dădu bătrânul ochii peste cap și trecu la dreapta Domnului. Îl plâng cei trei frați, rămași de acum orfani singuri pe lume, îl plânge tot satul, căci fusese om gospodar și trăise în bună înțelegere cu toții.

Și după ce îl plâng cei trei frați cât îl plâng, bagă ei de seamă că viața merge înainte și trebuie să dea la animale de mâncare, să le adape, să vadă de munca pe ogor, căci timpul trece și viața țăranului nu are hodină până nu dă zăpada, și nici atunci... Așa că ei se și hotărâsc să împartă toată averea rămasă de la bătrânul lor tată.

- Cum o facem? Întrebă unul din frații mai mari. Dacă împărțim totul, rămânem cu mai nimic...

- Nici nu ar fi drept, zise celălalt frate mai mare. Unii au muncit din greu să țină averea, alții au cam tăiat frunze la câini. Zicând acestea, privi cu înțeles spre Păcală.

- Ba să împărțim frățește, că așa ne-a învățat tătuca, sări Păcală de colo. Ce-o să zică el de dincolo, dacă nu-i respectăm dorințele?

Așa și făcură până la urmă, deși frații mai mari se scărpinau în creștet și mormăiau, nemulțumiți. Începură de la câmp:

- Locul ăsta ție, ăsta mie, ăsta lui Păcală.

- Frățește, cum o zis tătuca! completă Păcală mulțumit, fără să pară să bage în seamă că locul lui se nimeri mai pe coastă, iar cel al fraților mai pe

luncă.

- Locul ăsta mie, ăsta ție, ăsta lui Păcală... Ce facem cu bucățica asta, a rămas singură?

- O împărțim frățeste, cum o zis tătuca! sări Păcală de colo.

O împărțiră frățeste. Se aleseră fiecare cu o unghie de pământ, dar cel puțin Păcală era mulțumit. Trecură la livadă.

- Mărul ăsta ție, ăsta mie, ăsta lui Păcală, cum o zis tătuca. Ceilalți frați încuviințau, îndeplinind cu sfințenie porunca părintească. Un păr mie, unul ție, unul lui Păcală; un prun mie, unul ție, unul lui Păcală...

Se opriră încurcați în fața nukului. Era un singur nuc, mare și frumos... Ce să facă cu el? Cum să îndeplinească porunca părintească? Se uitau unul la celălalt, negăsind răspuns.

- Îl tăiem, hotărî Păcală.

Se puseră cu topoarele pe el și îl tăiară. Împărțiră butucii și apoi vreascurile, frățeste, în timp ce tot satul îi privea, dând a lehamite din cap. Noroc că stupii se împărțiră taman-taman, căci cine știe ce soluție mai găsea Păcală. Trecură la curți.

- O odaie mie, una ție, una lui Păcală.

- Frățeste, cum o zis tătuca."

Asta fusese ușor. Împărțiră animalele: cei trei cai, trei vaci, trei porci, cele câteva oi, găinile, rațele... O găină singuratică sfârși în oală, spre bucuria tuturor, după care trecură la împărțit sacii, lăzile, cutiile... Până mai spre seară împărțiră totul! Mai puțin o vacă.

Acum trebuie să vă spun câteva cuvinte despre vaca aceea. Ați văzut vaci mari și frumoase, roșii cu pete mari, albe, cu coarne frumos încovoiate, cu ugerul dolofan atârnând plin cu lapte până aproape la pământ? Vaci care dau câte o găleată plină ochi cu lapte la fiecare muls? Câte un vițel sau doi în fiecare primăvară, frumoși, sănătoși, de mai mare minunea? Gândiți-vă la ce ați văzut până acum și pe urmă gândiți că nu ați văzut încă nimica! Vacă precum vaca aceea nu era nici una în sat, dar ce zic eu „în sat”? - În toată lumea! Nici măcar lui Păcală nu-i trecu prin cap să o taie, când ajunseseră la împărțirea ei. Oamenii din sat veniră să-i roage să le-o vândă lor, pe oricât, decât s-o vadă prăpădită. Așa că se duseră ei la culcare, gândindu-se cum și ce să facă pentru a împărți minunea de vacă. Se foiră așa mai toată noaptea, somnul refuzând să li se anine de pleoape și, într-un târziu, Păcală spuse:

- Măi fraților, știți voi ce m-am gândit eu?

- Ce te-ai gândit? Întrebară frații, cam cu teamă în glas. Gândurile lui Păcală se lăsau de obicei cu urmări neplăcute pentru ei.

- Ce ar fi să ne facem fiecare câte un grajd, coșar, ceva, pentru că oricum ne trebuie câte un grajd la fiecare, să ne punem vitele împărțite. Și în care grajd o intra vaca mai întâi, a aceluia să fie!

Stătură frații cei mari cu ochii holbați în întuneric, întorcând ideea lui Păcală pe o parte și pe cealaltă. O fi vreo păcăleală la mijloc? Umblă mișelul de mezin să-i înșele din nou cu ceva? Până la ziuă se foiră ei fără somn, ascultând sforăitul liniștit al fratelui mai mic. Spre zori se hotărâră fiecare că nu e loc de păcăleală, că până la urmă asta este singura cale de urmat - dacă vor să

păstreze vaca în viață fără a o vinde. Așa că săriră din pat și se repeziră să își înalțe fiecare un grajd minunat, care să le aducă mult doritul câștig. Îl lăsară pe Păcală să doarmă, zâmbind cu răutate pe sub mustăți.

Dormi Păcală liniștit, până spre prânzul cel mare. Îl sculă mai ales foamea și bocănitul care venea prin ferestre dinspre curte. Când ieși afară, frații lui munceau cu spor, construind care mai de care un grajd mai grozav. Fratele cel mare înălțase deja pereții din chirpici a unui grajd minunat, grajd cum nu mai era altul în sat. Acum se apucase de acoperiș, din țigla roșie, frumoasă. Fratele mijlociu, mai puțin priceput, înălța un grajd mai puțin arătos, dar frumos nevoie mare: din trunchiuri frumos geluite, mirosind a lemn proaspăt și rășină, cu șindrilă nouă pe acoperiș. Vaca era dusă la ciurdă, ca în fiecare zi, dar celelalte animale, mai ales găinile, se uitau prostite la forfota din curte.

- Tu ce faci, nu-ți construiești grajdul? îl întrebară frații pe Păcală, zâmbind cu răutate.

- Ba da, nici o grijă. Am timp...

Acestea zise, se puse Păcală de mâncă liniștit, bău o cană cu apă proaspăt scoasă din fântână, se puse la umbra unui prun și cântă din fluiet vesel, până îl fură din nou somnul... Razele soarelui căzând spre apus îl treziră, așa că socoti el că venise timpul să-și construiască și el grajdul: tăie la repezeală niște pomișori mai tinerei, cu trunchiul subțirel și înalt, plini de frunze verzi și proaspete, iar din ei construi un umbrar verde și răcoros.

- Iac-așa!, zise Păcală mulțumit, admirându-și grajdul.

- Băi frați-miu, nu e dreaptă întrecerea, zise unul dintre frații mai mari. Hai să te mai lăsăm o zi, să îți înalți și tu un grajd ca lumea.

- Nuuu, nu vă faceți griji, dădu Păcală liniștit din mână. Să lăsăm vaca să aleagă. Nu-i nici un bai dacă nu alege grajdul meu, o fi vaca vreunuia din voi. Rămâne în familie, cum se zice. Și le zâmbi vesel.

- Cum vrei tu, frate al nostru. Numai să nu ne scoți vorbe că te-am pungășit! Și își dădeau frații cei mari coate, făcându-și unul altuia cu ochiul, șmecherește.

Dar iată că se auzi cornul văcarului și începură să apară vacile pe uliță, în drumul lor către casă. Deschiseră frații larg poarta spre uliță, să poată intra vaca, și așteptară cu nerăbdare apariția vacii cu pricina. Apăru în curând și aceasta, nădușită și plină de praf, și intră în curte, rumegând liniștit. Acolo se opri uimită, văzând două grajduri nou-nouțe în locul vechiului grajd în care își dusesese veacul. Și un umbrar verde și răcoros!

Se așezară frații pe lângă propriul grajd și începură să îndemne vaca să intre înăuntru. Dar animalul stătea țepăn, mirosind nehotărât când spre zidurile proaspăt spoite cu var, când spre lemnul proaspăt geluit. Într-un târziu, dând din coadă după muște, se îndreptă hotărâtă spre frunzele verzi și proaspete și spre umbra deasă a umbrarului construit de Păcală. Păscând din frunze, intră sub poala umbrarului, la adăpost de zăduf și de muște...

- Apoi, măi fraților, nu vă supărați pe biata vită! le spuse Păcală mucalit fraților, care priveau holbați la vaca dispărută sub umbrar. Minte de animal, ce să știe el ce înseamnă grajd frumos?

Plecară frații înjurând cu năduf. Iar Păcală moșteni o vacă.

FIGURILE RETORICE ÎN DISCURSUL POLITIC

Pentru a înțelege mai bine rolul figurilor retorice în discursul politic, vom avea în vedere tipologia propusă de Oliver Reboul¹:

1. *Figurile de cuvinte* sunt acele figuri folosite în discursurile politice pentru a impresiona prin sonoritatea lor, facilitând astfel reținerea acestora de către auditor.

Ritmul unui discurs politic este adecvat contextului, lăsând senzația că reprezintă ritmul acțiunii politice a respectivului grup de putere.

Iată o secvență discursivă - „Criza politică ia amploare: Traian Băsescu, ales președinte de mai puțin de un sfert din populația României! Nici guvernul și nici parlamentul nu pot funcționa fără marele arbitru: PRM.”²

– în care regăsim ritmurile solemne ale discursului lui Vadim Tudor, în vederea impresionării opiniei publice.

Tot în această categorie, întâlnim și *aliterația*, „procedeu stilistic care constă în repetarea aceluiași sunet sau aceluiași grup de sunete în cuvinte care urmează unul după celălalt”³ sau – conform lui Reboul – „repetarea unei aceleiași consoane.”⁴

Iată o secvență discursivă - „Noi nu trebuie să înjurăm pentru a ieși în evidență. Doar Băsescu și ai lui fac asta! Noi nu trebuie să plângem în public pentru a părea umani. Doar Băsescu și ai lui fac asta! Noi nu trebuie să jignim conducătorii țărilor occidentale pentru a părea puternici. Doar Băsescu și ai lui pot face asemenea mizerii!”⁵ - unde se observă repetarea consoanei „n” în cuvintele „Noi nu”, cu intenția de a accentua calitățile membrilor PSD și de a sublinia o stare de fapt, jocul de imagine făcut de opoziție, pentru impresionarea receptorului.

2. *Figurile de sens* sunt figurile retorice utilizate în discursul politic pentru a evidenția o contradicție venită din organizarea conținuturilor cuvintelor.

În discursul politic, una dintre cele mai răspândite figuri de sens este *metafora*. Metafora este o comparație subînțeleasă și se bazează pe „schimbările de sens” care „sunt privite ca atare, inovații, adică fenomene de vorbire; adeseori aceste inovații sunt individuale și chiar intenționate.”⁶

Exemplificăm cu o serie de metafore⁷ - Năstase și Băsescu sunt numiți „competitori socialiști”, revoluția din ‘89 e văzută ca „un cutremur politic și militar”, presupusa fraudă electorală creionată ca „un mecanism infernal al furtului”, ideologia UDMR apare ca „anacronica ideologie hungaristă”, Uniunea Europeană este considerată „un far în

noapte” etc. – folosite de Corneliu Vadim Tudor în discursul susținut cu ocazia Plenarei Extraordinare a Consiliului Național al Partidului România Mare. Liderul PRM face apel intenționat la comparații subînțelese pentru a sublinia importanța sa și a partidului „creștin și pacifist, conservator-moderat” pe care-l conduce, pe scena politică românească.

Forța metaforei este pusă în valoare de măiestria oratorului de a evidenția stările, atitudinile și faptele care sunt de interes public, dar „nu scuză pe nimeni să se abată de la regulile argumentării raționale și echilibrate.”⁸

Din aceeași categorie a figurilor de sens face parte „*metonimia*, care presupune transpunerea de nume.”⁹ Este figura retorică prin care se înlocuiește ceva cu altceva (opera cu autorul, autorul cu opera, partea cu întregul, întregul cu partea, cauza cu efectul și efectul cu cauza, ideea abstractă cu una concretă și invers etc.).

Iată o secvență discursivă - „Ctitor al noii noastre Români, neostenit descoperitor și păzitor al izvoarelor acestui popor.”¹⁰ - unde numele de Nicolae Ceaușescu este înlocuit de Adrian Păunescu cu renumele datorat realizărilor sale, ceea ce este mult mai sugestiv pentru imaginea fostului conducător.

Pe aceeași linie procedurală întâlnim *sinecdoca*, care constă în lărgirea sau restrângerea sensului unui cuvânt, prin substituirea întregului cu partea (și invers), a particularului cu generalul (și invers), a problemei cu fondul ei etc.

Iată o secvență discursivă - „Nici NATO, nici Uniunea Europeană nu riscă să se încurce cu un regim (...), care poate compromite orice program militar, economic, diplomatic. România e percepută drept veriga de mucava a lanțului, sau punctul slab al cristalului european, din pricina manierei catastrofale în care se desfășoară politica internă, și politica externă.”¹¹ - în care sesizăm substituirea sensului cuvântului „corupție” cu o suită de sintagme în vederea amplificării efectului de receptare.

De asemenea, în categoria figurilor de sens este inclus și *oximoronul*, figură care constă în punerea împreună a doi termeni care sunt contradictorii, cu scopul de a da respectivei îmbinări un caracter neașteptat.

Exemplificăm cu următoarea secvență discursivă - „Una din greșelile pe care le fac toate forțele politice din România este că se adresează electoratului ca fiind o masă amorfă. Nu mai este așa de mult. Societatea românească, după 15 ani de tranziție, este stratificată, este alcătuită din grupuri sociale cu nevoi și aspirații complet diferite.”¹²

- unde remarcăm folosirea a doi termeni contradictorii („amorfă”-

„stratificată”) determinată de perceperea deformată a electoratului românesc ceea ce nu scuză acțiunile grupurilor politice.

În campaniile electorale, actorii politici amplifică intenționat anumite fapte pentru a atrage atenția asupra lor și a grupurilor de putere pe care le reprezintă. Ne aflăm în prezența *hiperbolei* ca figură retorică, prin care se exagerează cu bună știință însușirile unei ființe, caracteristicile unui fenomen sau ale unei situații.

Luăm spre exemplificare o secvență discursivă - „Am auzit că și pe aici în ultima vreme s-au plimbat o mulțime de iepurași îmbrăcați în portocaliu. Mici, dar răi. Vreau să vă spun un singur lucru: păziți-vă portofelele și grădinile când îi vedeți. Ei vor să pună mâna pe putere, folosindu-se de minciună, vor să aducă din nou dezastrul și anarhia în țară.”¹³ – unde observăm o hiperbolizare a faptelor adversarilor lui Năstase, pentru a-i îndepărta de o opțiune favorabilă din partea electoratului.

3. *Figurile de construcție* sunt figurile retorice în care distanța resimțită de auditor se bazează pe anumite operații care se aplică unor secvențe discursive. În această categorie, o figură retorică cunoscută este *repetiția* (fie a unui cuvânt, fie a unei expresii sau chiar a unei propoziții) care are rolul de a sublinia partea esențială a discursului.

Iată un fragment discursiv - „Numai eu pot lichida Mafia care sufocă România. Numai eu nu am nici un cont bancar, nicăieri, și nu sunt amestecat în afaceri dubioase. Numai eu pot instaura o Nouă Ordine Morală în iubita noastră țară, întemeiată pe cinste, justiție socială, solidaritate națională, iubire fierbinte de Dumnezeu.”¹⁴ – în care repetiția sintagmei „Numai eu”, folosită de Vadim Tudor, creează un efect puternic asupra electoratului și atrage atenția asupra rolului de salvator, pe care-l poate avea, drept esențial în discursul său.

Amintim o altă figură de construcție, și anume *antiteza*, care pune față-n față doi termeni

antagonici pentru a trage un semnal de alarmă auditorului cu privire la diferențele fundamentale dintre cei care reprezintă acești termeni.

Luăm spre exemplificare o secvență discursivă - „Momentul de opțiune fundamentală pentru poporul român între o guvernare modernă, agresivă, în favoarea României și o guvernare coruptă, de tip clientelar, care va face din demnitatea României o vorbă goală.”¹⁵ – unde se fac aprecieri cu privire la momentul 12 decembrie, turul II al prezidențialelor.

Este aici vorba de o receptare prin contrast din partea electoratului: Alianța PNL-PD oferă o guvernare „modernă, agresivă, în favoarea României” prin contrast cu guvernarea Uniunii PSD+PUR, „coruptă, de tip clientelar”.

În discursurile politice regăsim ca formă retorică și *gradația* care, prin politica „bulgărelui de zăpadă”, ajunge să convingă auditoriul. Un bun orator politic trebuie – așa cum afirma Gusti - „să satisfacă și să intereseze rațiunea, sufletul și inima. A convinge, dară, este esențialul, a plăcea este argumentul, a mișca sau atinge este a învinge.”¹⁶

Astfel pot fi cercetate faptele, evenimentele, într-o ordine ascendentă, în scopul îndeplinirii rostirii politice. Descrierile se fac într-un limbaj care deșteaptă pasiunile auditoriului față de discursul oratorului politic.

Exemplificăm cu un fragment discursiv - „În acest moment, PSD a reușit să creeze o imagine extrem de defavorabilă României datorită modului de desfășurare a alegerilor. Frauda a fost un lucru premeditat cu câteva săptămâni înainte de alegeri prin introducerea în ultima clipă a transferului responsabilității organizării alegerilor (...) de la primari la prefecți. (...) Au fost puși oameni ai actualei Puteri și rezultatul s-a văzut. (...) Alegerile din 1946 au fost fraudate de înaintașii celor care au fraudat scrutinul din 28 noiembrie. Actuala fraudă va fi cu atât mai gravă cu cât ea nu dă șanse României să continue procesul de integrare în UE.”¹⁷ – unde Traian Băsescu descrie modul de fraudare a alegerilor electorale de către forța politică aflată în 2004 la putere.

Desigur, în politică, nici o probă nu poate fi definitivă. Se aplică principiul pas cu pas, în vederea descalificării adversarului politic prin prezentarea graduală a argumentelor care combat o stare de fapt și influențează opinia receptorului în favoarea oratorului.

4. *Figurile de gândire* sunt figurile retorice, de mare amplitudine, în care contradicția este rezultatul unei relații artificiale între un alocutor și locutorul său.

În discursul politic, întâlnim, adesea, *ironia*, ca „act de limbaj de disimulare transparentă, induce o schimbare de sens de la pozitiv la negativ (...), iar semnificația implică exact opusul ei, de aici transformarea ei într-un act de amenințare a feței interlocutorului.”¹⁸

Iată un fragment discursiv - „Se plimbă prin țară iepurașul Traian, întrebând: «Unde-i ursul, să-i mănânc urechile?».

O să-l iau de urechi și o să dau cu el de pământ de n-o să se mai vadă!”¹⁹ - în care Adrian Năstase îl ironizează agresiv pe contracandidatul său.

Exemplificăm, de asemenea, cu o altă secvență discursivă - „Iepurașul îl ajunge din urmă pe Ursuleț. Diferența dintre mine și Adrian Năstase s-a redus la 3 procente, deși eu am promis că voi câștiga din primul tur.”²⁰ - unde contracandidatul este la fel de ironic.

Manifestarea ironiei ca figură retorică trebuie să ia în considerare anumite exigențe²¹:

a) Ironia se manifestă doar într-o intervenție discursivă, când pot interveni diferiți factori în scopul de a împiedica o comunicare reală: competența lingvistică, ambiguitatea discursului, obscuritatea discursului, ambianța intervenției discursive.

b) Într-o situație de comunicare în care predomină ironia, respectiva secvență discursivă trebuie să fie receptată ca neregulă. Va fi percepută opus sensului direct, de la „ce se spune”, la „ce vrea să se spună”.

c) O intervenție discursivă ironică depinde de cunoașterea contextului discursiv în care se manifestă. Oratorul trebuie să cunoască pulsul auditoriului pentru a fi capabil să aprecieze dacă există un context benefic ironiilor.

d) Intervenția ironică devine eficientă dacă ține seamă de auditoriul pe care oratorul îl are în față. Se cunoaște faptul că, publicul electoral, este eterogen, astfel eficiența intervențiilor ironice scade din cauza imprezibilității reacțiilor acestuia. Însă, intervențiile parlamentare ironice au o eficiență sporită datorită publicului care, în general, este omogen.

În cadrul acestei categorii de figuri de gândire întâlnim și *alegoria*, care constă în exprimarea unei idei abstracte prin mijloace concrete. Prin intermediul alegoriei se asigură o anumită „transparență a abstractului”²² care reușește să impresioneze auditoriul.

Iată o secvență discursivă - „Adevăratul și singurul motiv care ține România ca pe-o Cenușăreasă, la porțile Europei civilizate, este corupția. O corupție unică în Europa. O corupție devastatoare ca un uragan, paralizantă ca un cancer, înspăimântătoare ca un spirit al răului. Ea a intrat în priză încă din ziua de 22 decembrie 1989, atunci când au fost jefuite sediile fostei Puteri (...) de către pegra socială care, chipurile, se lupta cu dictatura, dar nu pentru că ar fi fost însetată de democrație, ci fiindcă nu era lăsată să fure și să trândăvescă.(...) Jaful a fost sistematic, în absolut toate domeniile. (...) România a fost (...) un sat fără câini, fiind tâlhărită și de mafia autohtonă, și de mafia străină.”²³

- în care constatăm că, din descrierea situației de corupție din România, receptorul trebuie să înțeleagă mai multe concepte abstracte, precum: spirit, pegra etc. Complexitatea și dinamica discursului alegoric duc la creșterea puterii de semnificare în raport cu receptorul.

Note:

1 O. Reboul - „*Le slogan*”, P.U.F., Paris, 1975; *Le langage de l'education*, P.U.F., Paris, 1985, p. 81.

2 C. V. Tudor - revista „*România Mare*”, nr. 753, 17 decembrie 2004, p.

1

- 3 conf. „DREV”, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1983
- 4 C-tin Sălăvăstru - *op. 1 cit.*, p. 330
- 5 D. I. Popescu, președinte PSD, București, în timpul campaniei electorale din 2004 - Săptămânalul „*Dilema veche*”, nr. 43, 5-11 noiembrie 2004, articolul „Față de președinte” semnat de Cristian Ghinea, p. 4
- 6 P. Ricoeur - „*Metafora vie*”, Ed. Univers, București, 1984, p. 185
- 7 v. revista „*România Mare*”, nr. 753, 17 decembrie 2004, pp. 12-14
- 8 Gh. Mihai și Șt. Papaghiuc – „*Încercări asupra argumentării*”, Ed. junimea, Iași, 1985, p. 235
- 9 M. Arsith - *op.cit.*, p. 109
- 10 A. Păunescu - „*România liberă*”, 4 iulie 1982, p. 5, în „*Cotidianul*” nr. 268 (4043), 3 decembrie 2004, articol semnat de A. Ionescu, p. 24
- 11 C. V.Tudor - *Conferința de Presă a PRM*, 18 aprilie 2003
- 12 Dinu Patriciu într-un interviu realizat de Robert Turcescu, în „*Cotidianul*”, nr. 270 (4045), 6 decembrie 2004, p. 5
- 13 A. Năstase, într-o secvență de discurs din cotidianul „*Adevărul*”, nr. 4476, 22 noiembrie 2004, articol semnat de Liliana Ruse, p. 3
- 14 C. V. Tudor, într-o secvență de discurs din cotidianul „*Adevărul*”, nr. 4476, 22 noiembrie 2004, articol semnat de Liliana Ruse, p. 3
- 15 T. Băsescu, într-o secvență de discurs din „*Cotidianul*”, nr. 269 (4044), 4-5 decembrie 2004, articol semnat de M.G, p. 5
- 16 D. Gusti – „*Retorică*”, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1984, p. 566
- 17 T. Băsescu, într-o secvență de discurs din „*Cotidianul*”, nr. 269 (4044), 4-5 decembrie 2004, articol semnat de M.G, p. 5
- 18 E. Goffman – *op.cit.* în D. Roventța-Frumușani „*Semiotică. Societate. Cultură*”, Institutul European, 1999, p. 168
- 19 A. Năstase, Catalog politic, supliment la „*Evenimentul zilei*”, nr. 3919, 18 noiembrie 2004, p. 5
- 20 T. Băsescu - articol în „*Cotidianul*”, nr. 265 (4040), 30 noiembrie 2004, p. 8
- 21 C-tin Sălăvăstru - „*Logică și limbaj educațional*”, Ed. Didactică și Pedagogică”, București, 1995, pp. 206-210
- 22 O. Reboul - „*L'allégorie est-elle pédagogique?*”, în: Oliver Reboul, Jean Francois Garcia (sous la direction), „*Rhétorique ei Pédagogie*”, Cahiers du Seminaire de Philosophie, no. 10/1991, Presses Universitaires de Strasbourg, 1991, pp. 1-25
- 23 C. V. Tudor - *Conferință de Presă a PRM*, 18 aprilie 2003

CĂLĂTORI CLUJENI ÎN ITALIA

Fragmentarium

Experiența călătoriei a fost deseori asociată cu dobândirea unor cunoștințe pe care ni le-ar putea furniza, în timp, câteva rafturi de bibliotecă. Pagini de istorie, frânturi de civilizație autohtonă, gusturi, obiceiuri și tradiții, toate încarcă o astfel de experiență cu semnificația unor schimbări radicale. Goethe însuși propunea conceptul de „Bildungsreise” (călătorie de studiu), după călătoria sa în Italia, consacrand-o ca pe un ideal al fiecărui intelectual european.

Istoria românilor care au vizitat Italia este îndelungată și variată, însă impresiile de călătorie, care vorbesc despre „nevoia sufletească” de a vizita Italia, le găsim în însemnările lui Nicolae Iorga. În „Primele mele drumuri italiene” nota: „când scrii (despre Italia) se cere îndemănare de spirit, fără a mai pomeni de o adâncime și finețe sufletească fără de care să nu aștearnă cineva câteva rânduri despre Italia, fiindcă, astfel face un păcat”.

În lumina acestor mărturii, Centrul Cultural Italian a lansat la sfârșitul anului trecut un proiect pe termen lung, „Oameni de cultură clujeni în Italia”, inedit atât prin statutul cât și prin diversitatea experienței personale a fiecărui invitat. Muzicieni, istorici, scriitori, pictori prezintă celor interesați „Italia subiectivă”, izvodită din amintirile fiecăruia, împletită cu propriile vise și rătăciri, ascunsă în lecturi, muzică și filme, regăsită la final în întâlnirea vie și reală.

Cea dintâi dintre conferințe a fost „Jurnalul Genovez” semnat de Mircea Petean. Evenimente familiale fericite l-au dus pe scriitorul și editorul clujean în orașul de baștină a lui Cristofor Columb, de unde s-a întors cu pagini întregi de observații, comentarii, exerciții de admirație, împărtășite nouă chiar în primele zile ale lunii octombrie. I-au urmat apoi conferințele „Milano – permanența fascinației” susținută de artistul Adrian Corojan, în care cunoscutul dirijor clujean a prezentat secvențe memorabile din peregrinările milaneze ale corului „Voci Transilvane”; „Italia mea”, glossări pe marginea unor filme italiene grefate pe amintirea primei călătorii în Italia a scriitorului Adrian Grănescu; „Descriptio Umbriae”, un interesant itinerariu spiritual retrăit de poetul Adrian Popescu și, nu în ultimul rând, conferința „Relațiile politice italo-române după 1990”, susținută de Adrian Ivan, o documentată incursiune în istoricul relațiilor dezvoltate de Italia și România, în special după 1990, relații înrădăcinate de altfel într-o îndelungată tradiție.

Seria de conferințe va continua pe tot parcursul anului 2007. Îmbucurător este faptul că textele acestor conferințe vor fi adunate într-o carte, în cuprinsul căreia diversele fațete ale întâlnirii cu Italia vor primi un numitor comun: acela al țelului exprimat de Centrul Cultural Italian de a crea la Cluj atmosfera culturală propice descoperirii, apropierii, învățării acelor particularități care creează unicitatea culturii și civilizației italiene în lume.

CENTRUL CULTURAL ITALIAN

Ion CRISTOFOR

COLETTE NYS-MAZURE ȘI GRAȚIA SCRITURII

Una din cele mai mari poete de expresie franceză de azi, Colette Nys-Mazure, s-a născut la 14 mai 1939, la Wavre, în Belgia. Profesoară de literatură, poeta e absolventă a Universității Catolice din Louvain, unde va lucra până în 1980. Din 1989 conferențiază în Franța, în cadrul Centrului Vauban al Universității Catolice din Lille. Autoare a numeroase volume de poezie, proză, teatru, eseuri, Colette Nys-Mazure e o personalitate complexă, extrem de dinamică, fiind, printre altele, animatoare a unor cercuri de poezie și un excelent critic literar, ce se manifestă mai ales în paginile revistei belgiene *Indications*. A debutat în poezie cu volumul *La Vie í foison* (1975), încununat cu premiul Froissart, editând de-a lungul timpului numeroase cărți de poezie, unele în colaborare cu poeți ca Françoise Lison-Leroy, Pierre Dhainaut, Lucien Noullez. Prodigioasa ei activitate poetică a fost recunoscută cu premii prestigioase precum Charles Plisnier, Max-Pol Fouchet, Edmond Roche și altele.

Indiscutabil, Colette Nys-Mazure este una din cele mai mari personalități ale literelor belgiene de azi. De calitățile lirismului său, cititorul român se poate ușor edifica datorită unei recente antologii, *Ordinul focului*, publicată la editura AMB (București, 2006). Versiunea în românește aparține unei tinere și talentate poete, Linda Maria Baros, un nume deja cunoscut în literele noastre. Excelentă cunoscătoare a limbii și culturii franceze, traducătoarea a efectuat o transpunere fidelă a poemelor, ce respiră prospețimea textului original. Datorită acestei traduceri atente, antologia reușește să rețină "grația scriiturii", "densitatea, limpezimea incontestabilă" a unei arte în același timp austeră și sărbătorească – spre a prelua, din poemul liminar *Poetică*, două sintagme ce caracterizează lirica poetei belgiene. Traducătoarea a reținut poeme din volumele *La criée d'aube* (1995), *Le for intérieur* (1996), *Trois suites sans gravité* (1999).

Poemul amintit mai sus constituie o artă poetică, edificatoare pentru un lirism ce se constituie ca o etică a libertății. Poemul e întrevăzut ca o posibilitate de evadare din cadrele sufocante ale unei tradiții literare, dar și din limitele banalității cotidiene, ca un gest ritualic ce răspunde nevoii interioare de a "smulge din colbul cotidian, din colbul zilelor fade", un adevăr ireductibil al ființei ("adevărul unic al fiecărei ființe"). Textul poetic se ivește ca rezultat al unei nevoi irepresibile de "a dăinui, de a crea", creația fiind întrevăzută ca un fenomen stihinic, ca o erupție din straturile cele mai profunde ale eului. Nu de puține ori, poeta meditează asupra limbajului văzut ca o revărsare a subconștientului, ca o eliberare pe care rațiunea o controlează doar parțial, ca "un verb profetic". În același timp, poezia e o înfruntare a morții, o expresie a "fluxului neîntrerupt al vieții". Într-un secol de poezie în care s-a trăit intens sub sumbra fascinație a thanatosului și

absenței, Colette Nys-Mazure este una din acele luminoase spirite pentru care viața și poezia sunt indisolubil legate, prin mii de fire și conexiuni dintre cele mai neașteptate. Nu e întâmplător că prima secțiune a cărții se intitulează *Viață din belșug*, lirica sa fiind întemeiată pe un angajament existențial plin de fervoare, ființa respirând prin toți porii scriiturii poetice. Poezia ei cultivă o senzuală complicitate cu preajma, cu natura și lucrurile. Viața e surprinsă cu o infinită tandrețe, cu notarea atentă a micilor miracole cotidiene. Impresia e trecută prin filtrele unei intelectualizări rafinate prin cultură, ce refuză exhibarea brutală a sentimentului. Aici drama e mereu surdinizată, tensiunile lăuntrice sunt rostite în șoaptă. Printre valorile fundamentale ale acestui lirism sunt discreția și interiorizarea. “În lăuntrul ei s-adună sorii” – iată un vers din poemul intitulat *Preară*, emblematic pentru imaginea acestui univers liric în care suferința nu e niciodată exhibată, ci doar sugerată. E conținută aici o atitudine de o aleasă noblețe spirituală, rod al unei profunde educații religioase, pentru care suferința (“pierderea și supliciu”) este una din treptele desăvârșirii morale. Spațiul poeziei devine, în lumina acestei etici, unul de reîntoarcere la puritatea genezei, o “renaștere”, o redescoperire a tiparelor originare. “Tăcerea”, “fisura”, “prăbușirea”, ca semne ale agresiunii, sunt receptate în același timp ca posibilități de redempțiune spirituală, de reîntoarcere la izvoarele lustrale ale ființei. Iată poemul în proză *Cea care descoperă izvoarele*, o pledoarie pentru reîntoarcerea la elementar și simplitate, conținând un impuls modelator al acestei viziuni ce se articulează ca o celebrare a purității naturii, a unei relații tandre cu universul: “Tăcere, sigiliu al uitării; pândind fisura. Prăbușire. O ploaie peste mare ar deștepta grădina ruginită de soare. Macul lipit de varul orbitor al unui zid va albăstri sălbatic zambila în codrii copilăriei. O închidere ușoară a ochilor spune pe litere umbra tatălui. Un moment. Vremelnică-nțelegere. Așa cum niște așchii împrăștiate cheamă pădurea. Doar c-un simplu atelaj de silabe, cu o cascadă de vocale, cântă armonicele. Distanță, mare distanță între obiect și poem. Nu atât reflex, cât renaștere. O vrăjitorie.”

Ipstaza de zeu al câmpurilor, de Orfeu silvatic e o imagine fascinantă pentru acest poet ce pune “balize tenebrelor”. Aparenta precaritate a ființei (“N-are nici armură, nici sac de merinde. Își mărturisește sărăcia tufișurilor pline de bace.”) nu exclude frumusețea spirituală și noblețea artistului, văzut într-o ramă virgiliană: “Ca o țigancă, merge desculță, crin al câmpurilor. Pleacă. Orfeu cu fluieru-n mână” (*Cea care culege spice*).

Aceste poeme impecabil articulate, în care orice amănunt este ales și plasat în contexte intens revelatoare, mărturisind o repliere a spiritului în real, au, în subsidiar, o funcție cathartică. O subtilă ecologie le este subsumată, căci în aceste versuri din care se aud ecouri culese din “străfundurile ființei”, cu “ascunzișuri și temnițe” (*Cei care-au scăpat cu viață*), abundă în metafore vegetale, cu referințe la o vârstă solară, în care natura exultă. E evocată “virila magie a amiezilor de vară”, cu “iarbă înaltă”

și “copaci inerti”. Uneori notația plină de grație reține o natură cantonată în spațiul domestic, ca o sugestie morală, reținând pastelul unei primăveri rebele, ce invadează civilizația artificială, metalică: “pe deasupra zidurilor îndărătnice/ se revarsă liliacul,/ drobșorul, glicinele / se scurg pe-arcadele de fier,/ grozama explodează-n umbră.” (Anotimpuri).

Observatorul e o “femeie solară”, atrasă de marile combustii estivale, care-i biciuie simțurile și-i deșteaptă-n imaginație “ochiul proaspăt, privirea sinceră” cu care reține somptuozitatea coloristică a unor colțuri de natură văzute cu un ochi de rafinat impresionist. În ciuda acestor parcele de lirism plin de vitalitate și culoare, Colette Nys-Mazure cultivă deliberat asceza, evitând cu consecvență retorismul și risipa de cuvinte, preferând notația precisă, rostirea esențializată. Poezia sa mizează pe un lirism al nuanțelor, pe structurarea câtorva nuclee iradiante ce rețin tensiunea dintre realitate și ficțiunea artistică. Mizând pe o estetică a dicțiunii austere, pe eleganța sobră a expresiei, scriitura ei reține realități ale unui univers anonim și precar, în aparență insignifiant: “Inimă, măcinată de nimicuri, de complicități fragile, de surâsuri latente”(Umbroasă). Lucrurile, aceste “mărunișuri de sărbătoare”, lucind în penumbra memoriei, îi transmit semnale pe care poeta le înregistrează cu o discretă fervoare. Ea celebrează “gloria lucrurilor simple”, refuzând gesturile retorice ample în favoarea notației unor dispoziții sufletești inefabile, difuze. Poezia se naște adeseori din cumul de senzații fine, din însumarea unor detalii expresive ale concretului existențial. Imaginile, de o mare consistență și sugestivitate, sunt construite cu mult rafinament pictural. Percepția proaspătă a unor fenomene dintr-o natură nepervertită de oameni și de civilizația modernă transformă poemul într-o celebrare a bucuriilor pure și elementare, într-o explozie a cântecului, a luminii și culorii: “Irupere a bucuriei/ care mătură-n calea sa fericirea flămândă / zumzete de veselie / cântece fremătătoare:/ am putea să dansăm pe firul zilei,/ să iubim iarba, / să tivim o dimineață./ Verdele copacilor explodează în voie,/ ardoare a timpului scânteind la adăpostul nopților: / inima se-avântă călare prin livezile de pe alte târâmuri.”(Semiviziune).

Plenitudinea vitală e prezentă în numeroase din poeziile acestui poet ce nu refuză complicitatea cu lucrurile simple, cu puterile firii. O mare puritate și prospețime a percepției prezidează aceste descinderi într-un univers marcat de exuberanța materiei, de semnele sacralității. În buna tradiție a poeziei religioase belgiene, Colette Nys-Mazure e autoarea unor poeme în care prezența divină e semnalată într-un univers de o franciscană umilitate, în decorul casnic, amintind de jovialul, luminosul Maurice Careme: “Copiii mei sunt prin copaci, / Am deschis cușca;/ Casa respiră-n lumină / și soarele intră în camere prin ușă / cu brațele deschise./ Praful cântă în razele oblice / ale acestei dimineți lejere. / Domnul a intrat în casa mea / și S-a așezat: cât de bine e aici la tine! / Lucram, nu L-am văzut intrând.../ Atunci am pus de-o parte ceea ce coseam / și m-am așezat lângă El / Și am privit împreună

cu El scânteierea acestei zile.”(*Cântec pentru o dimineață de Paște*).

E prezentă în poemul citat mai sus nu numai o persistentă obsesie a luminii, ci și o acută nevoie de comuniune cu semenii, cu preajma, cu lucrurile și fenomenele. Sensibilitatea ei este prin definiție una solară. Simțurile se îndreaptă instinctiv spre lumină și claritate, dar înaintarea spre certitudinile zilei, spre cunoaștere, se petrece printre jaloane ale neliniștii: ”Bâjbâi printre semne opace / spre-acele cuvinte încordate / și te lovești de-asperitățile / de enigmele lor”(unanime).

Lirica sa concisă și gravă are o luminozitate funciară a expresiei, o claritate ce nu exclude și nu ascunde contradicțiile existenței, asalturile vidului și absurdului, cu ”spaimile serii și sărutările beznei”. Confesiunea poetei, de obicei indirectă, se încarcă uneori de semnele trecerii timpului, ale oboselii și uzurii unei lumi rememorate sau invocate cu o particulară tandrețe. Repere fundamentale ale acestor stări deceptivă, ce acompaniază întrebările și neliniștile unui anotimp al maturității depline (cu copacii paradisiaci ”ce și-au pierdut frunzele”), sunt ascunse în imaginile haotice ale unui grafitti, hieroglife grăbite ale compasiunii, dar și ale derutei existențiale: ”Povestea zidurilor./ Limbajul răgușește / în fisurile betonului,/ ale cărămizii, ale tencuiei./ Cuțitul își bâlbâie-n grabă / mesajul interzis:/ zgârieturi, necazuri,/ se simte ura-n ele / scurgându-se neagră, însângerată, ucigașă. // Și inimile țipă, / străpunse,/ anonime, trădate.” (*grafitti*).

De obicei, Colette Nys-Mazure refuză transcrierea nudă a agitațiilor lăuntrice, a trăirilor haotice. Poemele ei au o accentuată încărcătură reflexivă, nereușind totuși să acopere toate seismele interiorității. Mai mult decât o supapă de eliberare lăuntrică, scriitura poetică se naște în urma unui îndelung răgaz contemplativ, în care poeta meditează asupra puterii magice a cuvintelor, dar și asupra slăbiciunilor acestora, privilegiind mereu expresia cea mai firească, mai apropiată de viață decât de bibliotecă. Iată o altă mărturisire de credință a acestui spirit devorat de pasiunea lecturii, de vecinătatea unor savante infolii, mărturie în care descoperim nu numai un program poetic, ci și unul care se confundă, până la un punct, cu un program existențial, de regăsit în aproape toate poemele cuprinse în prezenta antologie: ”să scrii / ca să trăiești / ca să dai viață / să scrii precum iubești / împotriva morții / împotriva curentului / să scrii cu-n gest insolit / creând atât cât ține provocarea.// scrii pe marginea unui orar / cuvintele de dijmuit sunt la cheremul tău / se eliberează fără tine / în zadar te opui: frazele-ți scapă / și pleacă să se amuze / într-o sărbătoare oratorică pentru care doar tu plătești.” (*Variațiunea II*).

Colette Nys-Mazure se apropie de mister cu o grație care-l potențează printr-o rostire plină de feminitate, cu o permanentă notă dramatică, intens spiritualizată. Fluxul mereu supravegheat al scriiturii, ce îngăduie cu parcimonie rimbaldiana ”dereglare” a simțurilor, acordă acestor poeme, echilibrate și enigmatice, o remarcabilă putere de fascinație, o magie proprie acestei poete de excepțională înzestrare.

MEDALION ANTIGONA KEFALA (AUSTRALIA)

Antigone Kefala s-a născut, la 28 mai 1935, la Brăila, România, într-o familie de greci. După cel de-al doilea război mondial, părinții săi, ca să scape de prigoana noului regim comunist, au emigrat în Grecia. Ei n-au rămas, însă, nici aici prea mult timp, atât din cauza situației politice instabile și periculoase, inclusiv a războiului civil, cât și din cauza celei economice precare a țării. Asemenea a mii de familii de greci, ei au emigrat în Noua Zeelandă. Aici, Antigona și-a continuat studiile, începute în România și reluate în Grecia, absolvind cursurile de limbă și literatură franceză de la Victoria University din Wellington. Tot aici ea va urma cursurile de masterat în literatura franceză, încheiate în anul 1960, anul în care va părăsi Noua Zeelandă, mutându-se, definitiv, în Australia. Aici va lucra, ani de zile, în învățământ, inclusiv în cel superior, iar între 1971-1987 în cadrul Consiliului australian al artelor.

Antigona Kefala s-a afirmat în literatura australiană, ca poetă și prozatoare, fiind considerată, în prezent, una din cele mai prestigioase personalități ale literaturii acestei țări-continent. Debutează, în anul 1973, cu volumul de poezii **The Alien** (Străinul), urmat, în 1978, de **Thirsty Weather** (Vreme însetată), în 1988, **European Notebook** (Carnet european), 1992, **Absence** (Absența) – volum apărut și într-o ediție bilingvă engleză și cehă –, iar, în 2000, **Poems** (Poeme), într-o ediție bilingvă engleză-greacă.

În paralel cu poezia, ea a scris și proză: **The First Journey** (Prima Călătorie), în 1975, **The Island** (Insula), 1984, (o ediție trilingvă: engleză, franceză și greacă a apărut în 2002, **Alexia**, 1984, (o ediție bilingvă, engleză-greacă, va apare în 1995) și **Summer Visit** (Vizită văratcă) în 2002.

Opera sa poetică, în special, dar nu numai, poate fi regăsită și în numeroase antologii, dicționare, lucrări de sinteză sau în culegeri de literatură australiană editate în SUA, Marea Britanie, Australia, Germania etc., precum și în cele mai prestigioase publicații literare din întreaga lume. (Din păcate, nu putem cita nici o publicație sau traducător român care să fi acordat atenție operei și activității sale prestigioase).

Antigona Kefala a susținut numeroase conferințe, în principal, pe teme

literare, atât în marile aule ale unor universități australiene, vest europene, asiatice și nord americane, cât și la reuniuni literare și științifice sau festivaluri internaționale sau regionale de poezie sau de la microfonul unor posturi de radio. A participat, atât ca și concurentă, dar și ca membră în juriu, la numeroase festivaluri și concursuri internaționale de poezie, cucerind diverse premii, diplome și alte distincții, ca semn al recunoașterii talentului ei poetic incontestabil, dar și a contribuției remarcabile pe care și-a adus-o și își aduce la îmbogățirea poeziei și literaturii australiene contemporane.

Opera literară a Antigonei Kefala s-a bucurat și se bucură de atenția criticii literare nu doar australiene, ci și din alte părți ale lumii, inclusiv sud-est europene. Deși se amintește, de obicei, că ea s-a născut în România, exegeții ei susțin că Antigona Kefala ar reprezenta exclusiv literatura greacă din exil, numele ei figurând alături de ale celor mai remarcabili autori greci din afara Greciei.

După știința noastră, Antigona Kefala nu a dat nici un semn, literar, cu privire la țara în care a văzut lumina zilei, nefolosind limba română în scrierile ei, uitând, din păcate, tradițiile culturale spirituale românești, rupând orice legătură cu oamenii acestor meleaguri.

Readucem în atenția publicului cititor, dar și al criticii literare din România, opera poetică a Antigonei Kefala – nume prestigios al literaturii australiene de azi.

prezentare și traducere de
Dan BRUDAȘCU

TRANSFIGURARE

Sub pământ. Umbrele
s-au îngrămădit în încăpere
Apoi lumina a început să curgă
din tavanul arcuit,
lumină explozivă
în care dansau
și săreau s-o atingă
să se prefacă-n lumină, lumina
o ploaie în care
se bălăceau mâinile lor
s-au ridicat în sus
scăldate în aceste cioburi
de sticlă albă.

FAMILIA

Grădina plină de pomi în floare
izvorăsc miresme, angelică, păsări
țipând în lumina calmă, curată.

În casa-ntunecată din spatele
obloanelor
așteptau
cu pâinea și măslinii.
Marmura ștersă de praf, chipuri
străvechi
cu ochi erodați,
găvane de ochi decolorate de
timp.

Noaptea, umbrele lor
pe pereții vopsiți în alb
respirând în tăcere
mirosul crinilor albi
înflorind în lumina lunii
de parc-ar fi arși de dor.

GRĂDINA DE BERE

Omul
continua s-atace stîlpul
de parc-un animal viu
ar fi gheață lichidă
ce-ar curge peste el
prin magazia nesfârșită

Afară, căldura
se freca de noi
cu mâini de blană.

ÎNTOARCEREA ACASĂ

Ce-ar fi dacă
am coborî din autobuz
în aceste suburbii părăsite
palide în luminile străzii,
ce-ar fi dacă, când coborâm,

am uitat cine suntem
ne-am rătăcit în absență
goliți de-amintiri,
noi, singurii noștri martori
înaștea cărora
se va juca drama?

CÂNTEC

Tânjesc să te gășesc
în tăcerea incertă
a serilor mele
când vine-ntunericul
și când străzile
sunt dezolant de pustii
când nu vorbește
decât nevoia mea de tine.

SÂNGE

În lumina metalică
caldarâmurile
erau rîuri de sânge
inundând rigolele
acest lichid cald, transparent
de mătase
trăiește, respirând pe piatră
încercând să se apere de
ucigașii nevăzuți
ce priveau
priveau această măreție
această floare roșie
ce se strânge, înghețând
dispărând în pământ.

CEREMONIE

Ea urca scările
în rochia albă subțire
cu flori în păr
nevăzând
croindu-și drum
prin după amiaza lactee.

Această teamă teribilă
ce înainta din toate părțile
o mare
căreia ea nu putea
să se abandoneze.

ÎMBĂTRÂNIND

Îmbătrânind
cu vânzătorii de flori
în Piața Martin.

Aceasta zilnic unicul
nostru lucru
Aceasta zilnic ce
fericire
aceasta zilnic
gândind la prietenii care
se duc, împotriva voinței lor,
care se ridică la importanța
bolii lor, morții lor
adecvând-o.
Moartea ce vineri zilnic
dulce, nevăzută
în lumină.

Îmbătrânind pe aceste
străzi
adunând aceste cunoștințe
de care n-ai nevoie, pe care nu le
poți folosi,
cunoștințe inutile ce se
repetă pe sine.
Aceleași fețe de ceară,
aceeași frică
voci ce vorbesc la telefon
despre supe
în acest prezent ce
continuă
să se.nvăluie-n absența noastră.

JOCUL

Prințul era foarte
emoționat,
își bea viața-n viteză
s-o vadă uscată,
o flacără metilică ardea
în ochii lui,
o anume energie sălbatică
gata să erupă, îi îmbujora
pielea palidă.

Curtenii
erau pe străzi
adunați în ultima
imagine, cîmeși roz, curele
din piele neagră,
membre din biftec
ouă fierte și bere.

Când ceasul din turla Primăriei
a bătut de 12, fiica
lordului șambelan
a trecut pe lângă
zâmbind discret
imaginii ei
din vitrine.

NECUNOSUTUL

I

Ești ecoul
în culoarea fanatică
a cerului
intoxicând lumina
ce vântură deasupra mării
o pânză grea de pâl păitoare
geme albe la izzpnt.

Excese ale unei terori
ce nu poate fi nicicând potolită.

II

Să te atingem
ne-am dizolva în
incandescența bazinului tău
de potop de foc
alb
bizareria înlănțuită
a nopții
în suliți de strălucitor
praf de cristal
vedem prima oară
vraja pământului
înălțându-se-n aerul de briliant
cântând.

III

Vorbește-ne.
Vorbește-ne de râurile de foc
ce se potolesc în sângele nostru.

Ajută-ne să ne ridicăm
fără greutate
și să nu jelim,
călătoria, o dezlegare
ce nu cunoaște-ntoarcere.

LOCUL

I

Locul era mic, plin de dealuri,
palmieri, migdali, oleandri,
flori din glastre căzând din cer
pe dealurile ascetice, casele
păprăsite.
Străbunii fuseseră acolo în
căutarea cuprului.

În jurul curților în amurg
oameni cenușii în uniforme militare

își urmau comandantul pe
metereze.
Noaptea după dangătul clopotului,
cei trei
vor veni îmbrăcați să numere
sufletele.

Am așteptat acolo două veri.
Păsări uriașe cu ciocurile-ntoarse
ne ciuguleau ca pe grăunțe.
Ne mișcam în cirezi
așptam cu răbdare să fim hrăniți
beam în locurile cu apă
între pereți ne-au crescut gâturile
întinzându-se după noapte.

II

Vapoarele, am auzit noi, s-au înecat
încărcate cu mila lumii noi
ce continua să ne hrănească cu
jucării,
scrisori în limbi străine
pe care nu le puteam descifra.

Le dădeam copiilor noștri tăcuți, cu
ochi de onix,
crescuți fără somn căci duhurile
care au plecat
și știau fiecare picătura ce adăugau
ingrediente
zilei în măsura indicată.

Pentru ei, priveam la intersecții
că să găsim doar sunetul apei
curente
și amurgul așezându-se în prunele
colorate
de pe dealuri
răcoarea serii plină de promisiuni.

III

Au venit primăvara cu marile
vânturi
cumpărătorii
au pășit pe porți în grupuri
însoțitorul lor decolorat
ochii lor de cenușă
gesturi pline de caritate.
Licitatori, pe piețele pentru cărnuri
neatinși de gustul cafelei
și de mireasma apei
pe pietrele calde.

IV

Am călătorit cu vapoare vechi
cu inimi mici șubrezite
am călărit pe fiara uriașă
incerti
ne-am amintit alte călătorii
și hăurile negre
zi de zi ne-am ospătat cu trecutul
prieteni privind peste
mobilierul de generații
delfinii nu ne-au mai urmat
eram în apele străine.

EI ÎNCĂ TOT VIN

I

Ei încă tot vin
vin noaptea să mă fure
iar eu fug din casa luminată
pe străzi pustii, cu câini lătrând,
fluier, voci de piele ale oamenilor.
Alerg împinsă de o teamă așa de
puternică
că îmi văd umbra fugind

înaintea mea, albă și transparentă
în lumina lunii.

Totuși alerg cu altă mamă
un tovarăș, târșâind cu picioarele
lui
acoperite cu zdrențe, haina lui
neagră lungă
umbra lui gigantică în luminile
de căutare, iar eu îi șoptesc
răgușit în întunec
fugi ... fugi ... ei vin.

II

În zori încă mai mergem
paralizați într-o lumină albă
peste mlaștini, între paie cămoase
groase, amenințare pretutindeni,
sufocantă,
ridicându-se de jos
apăsând deasupra
strâns tot mai strâns.
Nici un vânt.
Doar tovarășul, tăcut,
fără chip, târându-se printre
buruieni, împovărat
de această suferință indicibilă
povara acestor morți.

HERAKLION

Miere albastru argintie
marea
omul continua să-și afunde vâslele
în tăcere.

Dincolo de vechiul fort
pescarii repșarându-și plasele
resturi de dopuri pe stâncă.

Marea, s-a plimbat cu noi
un prieten la cotul nostru
în seara în care
ploua praf de alabastru
peste ape.

VÂNZĂTORUL DE ARAHIDE

Îi vezi rezemându-se dincolo de porți
cu fețele plictisite în după amiezile de sâmbăta
ochii lor retrăind peisaje trecute.
Noi veniți din țări străvechi.
Unul pe care-l văd în fiecare seară prinzând ora nouă.
Întunecat, îndesat, cu doi ochi mărgelați; palid acum,
cu chip însemnat de vreme, ciunt de o mână,
cu un coș plin de-arahide.

Vechile cheiuri de-acasă l-au șlefuit cu răbdare
ani de zile, atât de profund și de bine, încât, când pășește,
cu picioarele-ncovoiate, mesele înmuguresc în jurul lui, iar marea
cunoscută și înșelătoare în tăcerea ca de gheață
a luminii, și pretutindeni, derulează în aer,
vocile tânguitoare ale trecătorilor.

Deși dacă i-ar fi vorbit cineva în parcuri, despre casă,
ochii lui ar fi pâlpâit o clipă doar,
pe lângă oboseala acumulată de ani de zile,
refuzând să fie ademenit, suspicios.

Stăpânul mort. Cel ce stăpânise în propria
lui tinerețe taina păsării vii,
și care-ar fi putut-o face să zboare,
tăind răsufarea, nervuri albastre și
lumina soarelui.

AGENDĂ

◇ Vineri, 2 februarie a.c., poetul și editorul Mircea Petean și-a aniversat împlinirea a 55 de ani. Și poeții îmbătrânesc, nu-i așa? Colectivul redacțional al revistei “Cetatea Culturală” îi urează: “La mulți și ... inspirați ani!”.

◇ Marți, 5 februarie 2007, continuând ciclul manifestărilor organizate sub genericul “Serile culturale ale Cetății Culturale”. Dan Brudașcu, redactorul șef al revistei, a prezentat comunicarea “**Octavian Goga și Francmasoneria**”. El a mărturisit celor prezenți în sala de conferințe a Casei Municipale de Cultură din Cluj-Napoca faptul că, foarte curând, va publica o carte cu același titlu în care aduce clarificări și noi date privind viața și activitatea “poetului pătimirii noastre”. Lucrarea va aborda, în premieră, o serie de aspecte esențiale, inedite în cea mai mare parte a lor, privind traiectoria acestei existențe exemplare pentru cultura și viața politică românească din prima jumătate a secolului XX.

◇ Sâmbătă, 10 februarie a.c., s-a împlinit o jumătate de veac de la apariția la Cluj a primului număr al revistei “Tribuna”. Evenimentul, important, credem noi, nu doar pentru prestigioasa revistă clujeană, a trecut complet nevăgătat în seamă. El ar fi meritat măcar un pic de atenție din partea actualei redacții a revistei, dar și din partea instituțiilor media și de cultură, atât din municipiul Cluj-Napoca, cât și din întreaga țară.

Constatând această regretabilă omisiune, colectivul redacțional al revistei “Cetatea Culturală” adresează tuturor scriitorilor, istoricilor și criticilor literari, precum și oamenilor de cultură invitația de a ne trimite materiale pe tema: “Clujul cultural și literar de acum o jumătate de veac”. Am dori ca în numerele următoare să evocăm acest moment important legat deopotrivă de apariția revistei “Tribuna”, dar și de numirea, tot în anul 1957, a poetului Aurel Rău în funcția de redactor-șef al revistei “Steaua”.

◇ Poetul și traducătorul Radu Cârnelci, prețuit colaborator al revistei noastre, a primit înaltul titlu de Doctor Honoris Causa al Universității din Bacău. Evenimentul a avut loc, joi, 15 februarie a.c., în preajma zilei de naștere a maestrului. Să ne fie permis a-i adresa cele mai călduroase felicitări pentru aleasa distincție academică, dar și urări din suflet de viață lungă și multă putere de muncă!

Str. Fabricii de Chibrituri 9A
400254 Cluj-Napoca
Tel: 0040-264-436690
Fax: 0040-264-455504
E-mail: hidromar@xnet.ro
Web: www.hidromar.ro

proiectare - execuție,
modernizări - reparații
mașini-unelte speciale
și de înaltă precizie

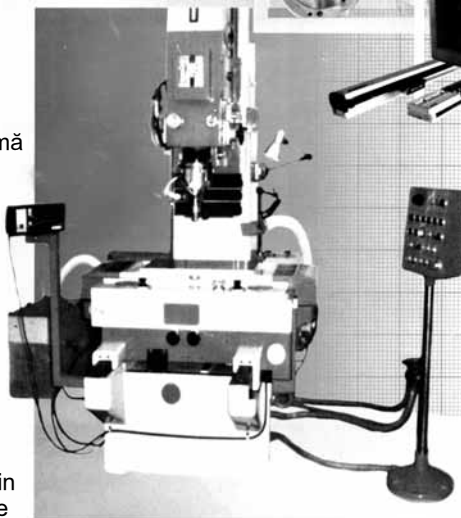
HIDROMAR

Societatea noastră, prin specialiștii pe care îi are poate realiza o mare varietate de mașini-unelte ca:

- mașini de rectificat
- mașini de alezat
- mașini de găurit în coordonate
- mașini de frezat
- mașini de honuit
- mașini de turnat sub presiune
- mașini de prelucrat prin electro-eroziune
- mașini și agregate la temă
- centre de prelucrare
- strunguri automate și cu comandă numerică

S.C. HIDROMAR S.R.L. este o societate cu capital integral românesc.

Colaborăm cu parteneri din Germania, Franța, Italia, Ungaria, Elveția, precum și cu cele mai importante societăți comerciale românești din domeniul construcției de mașini-unelte

S.C. MESEȘANA S.R.L.

STR. PRIMĂVERII NR. 4
CLUJ-NAPOCA
TELEFON: 0040-264-574322
MOBIL: 0040-744490078

desface, la prețuri ce sfidează orice concurență,
următoarele:

îmbrăcăminte

jucării

obiecte de papetărie

produse cosmetice

obiecte de birotică

produse electrice
și electronice

PEHART TEC

DIVERSITATEA HÂRTIEI

produce:

- suporturi alveolare pentru ouă
- hârtie igienică din maculatură: semifabricat și produs finit
- hârtie tissue din celuloză pură pentru: hârtie igienică, șervețele, batiste, prosoape
- confecții din hârtie tissue gama PUFINA: hârtie igienică, prosoape de bucătărie, șervețele.

**Pentru informații vă rugăm să ne contactați
la sediul societății -**

Petrești. str. 1 Mai nr. 1, jud. Alba

Tel: 0258-743624; 743535

Fax: 0258-743625

E-mail: elena_silas@peharttec.ro

CETATEA CULTURALĂ

Revistă de cultură, literatură și artă

Seria a III-a,
an VIII, nr. 3 (63),
martie 2007
Cluj-Napoca

COLEGIUL DE REDACȚIE:

Dan BRUDAȘCU (redactor șef)
Miron SCOROBETE (redactor-șef adjunct)
Ion CRISTOFOR (secretar general de redacție)

Grafică: Daniela GÎFU
Tehnoredactare: Ioachim GHERMAN

Redacția: Cluj-Napoca, str. Vasile Pârvan nr. 2
tel/fax. 0040-264-440539
e-mail: chimugherman@yahoo.com
brudascudan@hotmail.com

Editare și tipar:
S.C. SEDAN CASA DE EDITURĂ S.R.L.

*Sunt luate în considerare numai colaborările
expediate în format electronic.*

Recent a apărut la Editura SEDAN **“Dicționarul român- englez pentru economiști, manageri și oamenii de afaceri”**. Voluminoasa lucrare de cca. 440 de pagini, poate deveni un instrument de lucru esențial pentru specialiști și experți, personalul diplomatic și de la misiunile economice, reprezentanții români în instituții și organisme internaționale, studenți și cadre universitare, inclusiv de la specializările: relații internaționale, drept, studii europene, administrație publică, precum și pentru traducători, interpreți și traducători din instituții publice și private, reprezentanți PR ai firmelor cu activitate economică și de comerț exterior. Dicționarul conține însă pentru a fi pe deplin util celor implicați în economia de piață, precum și altor categorii de beneficiari potențiali peste 75.000 de termeni, expresii și cuvinte specifice pentru cca. 30 de domenii de activitate economico-socială și tehnică.

Cei interesați pot comanda lucrarea la tel/fax. 0040-264-440539, 0723-541037 sau pe adresa de mail: brudascudan@hotmail.com.

ISSN 1842 - 4791